

VILNIAUS UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR VERSLO ADMINISTRAVIMO FAKULTETAS

APSKAITA IR FINANSŲ VALDYMAS

Rimantė Celiešiūtė
MAGISTRO BAIGIAMASIS DARBAS

ESRS DVEJOPO REIKŠMINGUMO PRINCIPO TAIKYMO ĮTAKA BALTIJOS ŠALIŲ BIRŽOSE LISTINGUOJAMŲ ENERGETIKOS ĮMONIŲ TVARUMO ATASKAITŲ KOKYBEI	THE IMPACT OF APPLYING THE ESRS DOUBLE MATERIALITY PRINCIPLE ON THE QUALITY OF SUSTAINABILITY REPORTS OF ENERGY COMPANIES LISTED ON BALTIC STOCK EXCHANGES
---	---

Darbo vadovė Dr. doc. Ramunė Budrionytė

Vilnius, 2026

TURINYS

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS	3
PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS.....	4
LENTELIŲ SĄRAŠAS.....	5
IVADAS.....	6
1. ESRS DVEJOPO REIŠMINGUMO PRINCIPO TAIKYMAS ĮMONIŲ TVARUMO ATASKAITOSE.....	9
1.1 Įmonių tvarumo koncepcija ir tvarumo atskaitomybės sistemos.....	9
1.2 Tvarumo atskaitomybės reglamentavimas ES ir dvejopo reišmingumo principas 19	
1.3 ESRS dvejopo reišmingumo moksliniai tyrimai.....	27
2. ESRS DVEJOPO REIŠMINGUMO PRINCIPO TAIKymo ĮTAKOS BALTIJOS ŠALIŲ BIRŽOSE LISTINGUOJAMŲ ENERGETIKOS ĮMONIŲ TVARUMO ATASKAITŲ KOKYBEI VERTINIMO METODIKA.....	32
3. ESRS DVEJOPO REIŠMINGUMO PRINCIPO TAIKymo ĮTAKOS BALTIJOS ŠALIŲ BIRŽOSE LISTINGUOJAMŲ ENERGETIKOS ĮMONIŲ TVARUMO ATASKAITŲ KOKYBEI VERTINIMO TYRIMO REZULTATAI	40
3.1 ESRS dvejopo reišmingumo principo taikymo branda.....	40
3.2 Dvejopo reišmingumo koncepcijos taikymo įtakos energetikos įmonių tvarumo ataskaitų kokybei vertinimas.....	44
3.3 Tyrimo rezultatų apibendrinimas	53
IŠVADOS.....	57
PASIŪLYMAI IR REKOMENDACIJOS	60
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	61
SUMMARY	70

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

1. CSR - įmonių socialinė atsakomybė (angl. Corporate Social Responsibility)
2. CSRD - ES Tvarumo atskaitomybės direktyva (angl. Corporate Sustainability Reporting Directive)
3. ES - Europos Sąjunga
4. ESG - Aplinkosauga, socialinė atsakomybė ir valdysena
5. ESRS - Europos tvarumo atskaitomybės standartai (angl. European Sustainability Reporting Standards)
6. GRI - Pasaulinė atskaitomybės iniciatyva (angl. Global Reporting Initiative)
7. SASB - Tvarumo apskaitos standartų valdyba (angl. Sustainability Accounting Standards Board)
8. TBL - trigubos žemutinė linija (angl. Triple Bottom Line)
9. TCFD - Įmonių tvarumo atskaitomybės direktyva (angl. Task Force on Climate-related Financial Disclosures)
10. UNGC - Jungtinių Tautų Pasaulinio susitarimas (angl. United Nations Global Compact)
11. NFRD - Nefinansinės atskaitomybės direktyva (angl. Non-Financial Reporting Directive)
12. SEC - JAV Vertybinių popierių ir biržos komisija (angl. Securities and Exchange Commission)
13. SFDR - Tvaraus finansavimo informacijos atskleidimo reglamentas (angl. Sustainable Finance Disclosure Regulation)
14. EFRAG - Europos finansinės atskaitomybės patariamoji grupė (angl. European Financial Reporting Advisory Group)

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 paveikslas *Koncepcijos ir teorijos, kuriomis remiasi tvarumo sąvoka*

2 paveikslas *TBL koncepcijos dimensijos*

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė *Tarptautiniai tvarumo atskaitomybės standartai*

2 lentelė *ES tvarumo atskaitomybės direktyvos*

3 lentelė *Tvarumo atskaitomybės direktyvos reikalavimų taikymas įmonėms pagal jų dydį ir ataskaitų teikimo pradžios datas*

4 lentelė *„Nasdaq Baltics“ listinguojamos energetikos įmonės ir imties sudarymo kriterijai*

5 lentelė *Tvarumo informacijos vertinimo kriterijai*

6 lentelė *Vertinimo skalė*

7 lentelė *Dvejopo reikšmingumo koncepcijos vertinimo kriterijai*

8 lentelė *Dvejopo reikšmingumo koncepcijos taikymo brandos vertinimo rezultatai*

9 lentelė *Tvarumo informacijos kokybės vertinimo rezultatai*

10 lentelė *Reikšmingos temos (AB Ignitis Grupė“)*

11 lentelė *Reikšmingos temos(AB „KN Energies“)*

12 lentelė *Reikšmingos temos(AB „Amber Grid“)*

13 lentelė *Reikšmingos temos(AB „LITGRID“)*

IVADAS

Darbo temos aktualumas. Pastaraisiais metais tiek Europos, tiek pasaulio mastu pastebima aiški tendencija - įmonės nebegali apsiriboti vien finansiniais rodikliais, siekdamos pagrįsti savo sėkmę ar vertę. Vis dažniau iš jų tikimasi atskleisti, kaip jų veikla veikia aplinką, visuomenę, darbuotojus, tiekimo grandines bei valdymo procesus, tuo tarpu investuotojai vis labiau tikisi, kad įmonės integruos tvarumo veiksnius į savo strategiją, nes tai daro įtaką tiek ilgalaikiai vertei, tiek reputacijai. Ši tendencija siejama su platesne darnaus vystymosi kryptimi, kurios įgyvendinimui pasitelkiami tokie įrankiai kaip tvarumo ataskaitos. Tvarumo atskaitomybė tampa ypač aktuali dėl esminių teisinių ir institucinių pokyčių. Vienas svarbiausių jų - Europos Sąjungos direktyva dėl įmonių tvarumo atskaitomybės (angl. Corporate Sustainability Reporting Directive) (toliau - CSRD), kuri išplečia ratą įmonių, kurios turi teikti nefinansinę informaciją ir įpareigoja tai daryti nebe savanoriškai, o pagal griežtai reglamentuotus principus. Naujausi Europos Sąjungos sprendimai, tokie kaip CSRD ir Europos tvarumo atskaitomybės standartai (angl. European Sustainability Reporting Standards) (toliau - ESRS), išplėtė įmonių ratą, privalantį teikti išsamią tvarumo informaciją ir pakeitė požiūrį į jos palyginamumą.

Vienas iš reikšmingiausių pokyčių, kurie įsigaliojo su ESRS - privalomas dvejopo reikšmingumo vertinimas, kuris įpareigoja įmones vertinti tvarumo klausimus iš dviejų perspektyvų. Pagal ESRS, pirmoji iš jų - finansinis reikšmingumas, reiškia, kad įmonės turi nustatyti, kaip aplinkosaugos, socialiniai ir valdymo veiksniai (pvz., klimato kaita, darbuotojų teisės, tiekimo grandinės pažeidžiamumas) gali turėti įtakos jų finansinei būklei, veiklos rezultatams ir ilgalaikiam konkurencingumui. Antroji, poveikio reikšmingumas, reikalauja įvertinti, kokią poveikį pati įmonė daro aplinkai, visuomenei, darbuotojams, bendruomenėms ar žmogaus teisėms. Pagal ESRS įmonės privalo atlikti nuoseklų poveikio, rizikos ir galimybių (angl. impacts, risks, opportunities (IROs)) vertinimą, kuris apima tiek jų pačių veiklą, tiek visą vertės grandinę, ir aiškiai dokumentuoti, kurios temos pripažįstamos reikšmingomis. Jei tam tikros temos laikomos nereikšmingomis, įmonė turi pagrįsti tokį sprendimą, užtikrindama skaidrumą suinteresuotųjų šalių atžvilgiu.

Dvejopo reikšmingumo koncepcijos tyrimas energetikos įmonėse yra ypač aktualus, nes šios įmonės daro didelį poveikį aplinkai (pvz., šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijos, biologinės įvairovės praradimas), o kartu pačios patiria reikšmingą finansinį poveikį dėl energijos perėjimo, reguliacinių pokyčių ir rinkos transformacijos. Energetikos sektorius yra vienas labiausiai reguliuojamų ir jautriausių klimato kaitos politikai, todėl dvejopas reikšmingumas leidžia kartu

įvertinti tiek įmonių daromą poveikį aplinkai ir visuomenei, tiek aplinkosauginių ir socialinių veiksnių įtaką jų finansinei padėčiai bei ilgalaikėi vertei.

Analizuojamos temos ištyrimo lygis. Sparčiai besikeičiantis Europos Sąjungos tvarumo atskaitomybės reguliavimas ir dvejopo reikšmingumo principo įtvirtinimas pagal ESRS kelia vis daugiau diskusijų ir skatina mokslininkus atlikti empirinius tyrimus, analizuojančius šio principo konceptualų ir reguliacinį vystymąsi, jo taikymą praktikoje bei poveikį tvarumo ataskaitų turiniui, organizacinėms strategijoms ir finansiniams rezultatams. Dalis tyrimų tiesiogiai analizavo, kaip dvejopo reikšmingumo taikymas keičia tvarumo ir nefinansinių ataskaitų turinį, struktūrą bei atskleidžiamų ESG temų spektrą (De Cristofaro ir Gulluscio, 2023; Szalacha, 2024; Macuda ir Kobiela-Pionnier, 2025; Dyczkowska ir Szalacha, 2025). Kiti autoriai dvejopą reikšmingumą nagrinėjo platesniame kontekste, analizuodami jo teorinį ir reguliacinį pagrindą, taikymo metodologinius iššūkius bei teisinius aspektus (Bux et al., 2025; Mezzanotte, 2024). Taip pat buvo tiriamas dvejopo reikšmingumo ryšys su organizaciniais ir strateginiais pokyčiais, įmonių valdysena bei finansiniais ir socialinės atsakomybės rezultatais (Kapplmüller et al., 2025; Correa-Mejía et al., 2025). Galiausiai, dalis tyrimų šį principą taikė konkreitiems sektoriams ar temoms, ypač klimato rizikų ir didelį aplinkosauginį poveikį turinčių sektorių kontekste, pabrėždami jo svarbą pereinant prie tvarios ekonomikos (Gourdel et al., 2024; Bogdan et al., 2025). Tuo tarpu tyrimų, analizuojančių dvejopo reikšmingumo taikymo poveikį energetikos sektoriaus įmonių tvarumo ataskaitų turiniui, ypač Baltijos šalių kontekste, vis dar trūksta, todėl ši sritis išlieka aktuali tolesniems moksliniams tyrimams.

Darbo naujumas. Tyrime analizuojamos Baltijos šalyse listinguojamų energetikos įmonių dvejopo reikšmingumo vertinimas, parengtas pagal naujai įsigaliojusius Europos tvarumo atskaitomybės standartus. Iki šiol akademinio lygmeniu tai nebuvo nagrinėta, todėl darbas prisideda prie mokslinių diskusijų apie dvejopo reikšmingumo įgyvendinimo praktinius aspektus bei suteikia naujų įžvalgų apie tai, kaip pasikeitė Baltijos šalyse listinguojamų energetikos įmonių tvarumo ataskaitų turinys, pritaikius dvejopo reikšmingumo principą pagal ESRS.

Darbo problema. Kaip pasikeitė Baltijos šalyse listinguojamų energetikos įmonių tvarumo ataskaitų kokybė, pritaikius dvejopo reikšmingumo principą pagal ESRS?

Darbo tikslas. Sukurti ESRS dvejopo reikšmingumo principo taikymo brandos ir tvarumo ataskaitų kokybės vertinimo metodiką ir įvertinti dvejopo reikšmingumo taikymo įtaką Baltijos šalių biržose listinguojamų energetikos įmonių tvarumo ataskaitų kokybei.

Darbo objektas. Baltijos šalyse listinguojamų energetikos įmonių tvarumo ataskaitos už 2023-2024 metus.

Darbo uždaviniai:

1. Ištirti įmonių tvarumo atskaitomybės poreikio teorines prielaidas ir vystymosi tendencijas.

2. Ištirti dvejopo reikšmingumo principo atsiradimo teorines prielaidas ir jo tyrimų kryptis mokslinėje literatūroje.
3. Sudaryti ESRS dvejopo reikšmingumo principo taikymo brandos ir Baltijos šalių biržose listinguojamų energetikos įmonių tvarumo ataskaitų kokybės vertinimo metodiką.
4. Įvertinti dvejopo reikšmingumo taikymo brandą ir įtaką Baltijos šalių biržose listinguojamų energetikos įmonių tvarumo ataskaitų kokybei.

Darbo metodai. Mokslinės literatūros analizė, informacijos grupavimas ir sisteminimas, lyginamoji analizė skirta ištirti įmonių tvarumo atskaitomybės ir dvejopo reikšmingumo poreikio teorines prielaidas ir vystymosi tendencijas. Mokslinės literatūros, antrinių dokumentų analizė ir apibendrinimas naudoti sudaryti Baltijos šalyse listinguojamų energetikos įmonių tvarumo ataskaitų vertinimo tyrimo metodiką.

Darbo struktūra. Šį darbą sudaro 3 pagrindinės dalys. Pirmoje darbo dalyje atliekama teorinė literatūros analizė. Literatūros analizėje tiriamos įmonių tvarumo atskaitomybės poreikio teorinės prielaidos ir vystymosi tendencijos, aptariamos dvejopo reikšmingumo principo atsiradimo teorines prielaidas ir tyrimų kryptys mokslinėje literatūroje. Antroje darbo dalyje sudaroma ESRS dvejopo reikšmingumo principo taikymo brandos ir tvarumo ataskaitų kokybės vertinimo metodika, kurioje apibrėžiamas tyrimo objektas, tyrimo tikslas, uždaviniai, duomenų rinkimo bei analizės metodai, imtis, tyrimo eiga, patikimumas ir validumas. Trečioje darbo dalyje renkami ir apdorojami reikalingi duomenys, įvertinama dvejopo reikšmingumo taikymo branda ir įtaka Baltijos šalių biržose listinguojamų energetikos įmonių tvarumo ataskaitų kokybei. Gauti rezultatai apibendrinami bei pateikiamos išvados ir pasiūlymai.

Dirbtinio intelekto naudojimas. Rengiant magistro darbą dirbtinio intelekto priemonės buvo naudojamos teksto redagavimui, formuluočių tikslinimui bei stilistinio nuoseklumo užtikrinimui. Visi empiriniai vertinimai, analizės rezultatai ir išvados buvo parengti autorės, remiantis pirminiais šaltiniais, tvarumo ataskaitomis, ESRS standartais ir moksline literatūra.

1. ESRS DVEJOPO REIKŠMINGUMO PRINCIPO TAIKYMAS ĮMONIŲ TVARUMO ATASKAITOSE

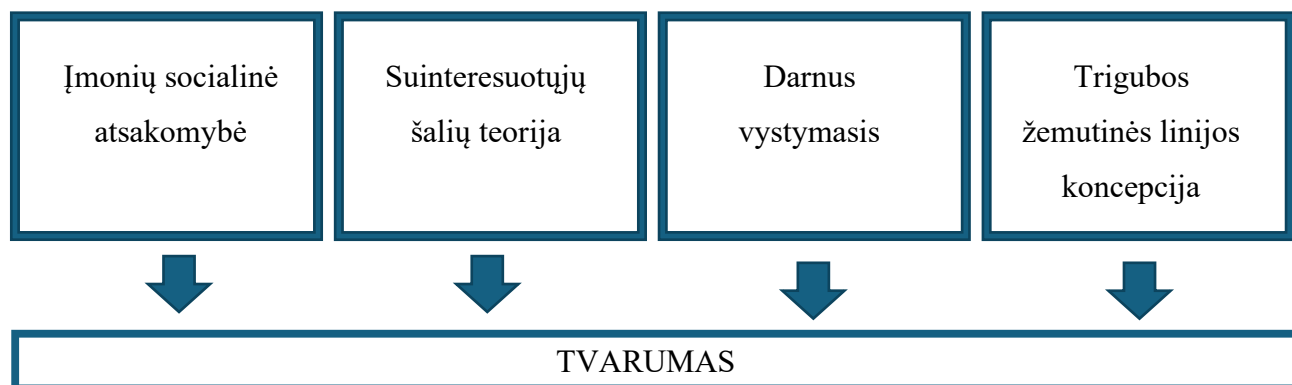
1.1 Įmonių tvarumo koncepcija ir tvarumo atskaitomybės sistemos

Nagrinėjant dvejo po reikšmingumo įtaką Baltijos šalių biržose listinguojamų energetikos įmonių tvarumo ataskaitų turiniui, svarbu suprasti įmonių tvarumo sąvoką, ją apibūdinančius bruožus ir kaip ji susiformavo. Kembridžo anglų kalbos žodynas (2025) tvarumą (angl. sustainability) apibrėžia kaip savybę, leidžiančią išlikti, tęstis ar veikti ilgą laiką, net keičiantis sąlygoms. Tačiau kontekste, susijusiame su socialine ir ekologine atsakomybe, tvarumas įgyja platesnę prasmę: Aiškinamasis ryšių su visuomene terminų žodynas (2018) apibrėžia tvarumą kaip „veiklos ypatybių, padedančių užtikrinti ateinančių kartų gerovę, atsakingai naudojant ir valdant ekonominius, socialinius bei aplinkos išteklius, visuma.“. Šie apibrėžimai dera su įmonių tvarumo koncepcija, pabrėžiančia ilgalaikės pusiausvyros būtinybę tiek socialinėje, tiek aplinkosauginėje ir ekonominėje plotmėse. Pirmą kartą plačiai tarptautinėje erdvėje tvarumo sąvoka buvo apibrėžta 1987 m. Jungtinių Tautų Brundtland komisijos ataskaitoje „Mūsų bendra ateitis“. Šiame dokumente tvarumas suprantamas kaip gebėjimas patenkinti dabarties kartos poreikius, nesumažinant ateities kartų galimybių patenkinti savųjų (Brundtland, 1987). Ši idėja tapo pagrindu vadinamajam trigubos žemutinės linijos (angl. Triple Bottom Line) (toliau TBL) koncepcijai, kuri išplėtė tradicinį ekonominį pelno siekį, įtraukiant tris tarpusavyje susijusias dimensijas: ekonominę gerovę, socialinę atsakomybę ir aplinkos apsaugą.

Tvarumo samprata remiasi įvairiomis tarpusavyje susijusiomis teorijomis ir koncepcijomis, kurios akcentuoja socialinės atsakomybės, tvarumo bei ilgalaikės vertės kūrimo reikšmę: įmonių socialine atsakomybe (angl. Corporate Social Responsibility) (toliau CSR), suinteresuotųjų šalių teorija (angl. Stakeholder Theory), darniu vystymusi (angl. Sustainable Development) ir TBL (Dočekalová & Kocmanová, 2016) (1 paveikslas). Visos šios teorijos ir koncepcijos nuosekliai plėtė įmonių atsakomybės ribas - nuo moralinės pareigos visuomenei ir interesų balansavimo iki integruotos socialinės, ekonominės ir aplinkosaugos vizijos, kurios tapo šiuolaikinio tvarumo suvokimo pagrindu.

1 paveikslas

Koncepcijos ir teorijos, kuriomis remiasi tvarumo sąvoka

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Dočekalová ir Kocmanová, 2016

Įmonių socialinė atsakomybė atsirado kaip reakcija į visuomenės spaudimą verslui ir augantį suvokimą, kad organizacijos veikia ne tik ekonominėje, bet ir socialinėje bei aplinkosauginėje erdvėje (Carroll ir Shabana, 2010). Jos užuomazgos siekia XX a. pradžią, kai įvairūs mąstytojai kalbėjo apie verslo filantropiją ir moralinę pareigą prisidėti prie visuomenės gerovės (Heald, 1970). Vis dėlto pirmą kartą sistemingai CSR koncepciją suformulavo Howardas R. Bowen, 1953 m. išleidęs knygą *Social Responsibilities of the Businessman*, kurioje teigė, kad verslininkai privalo atsižvelgti į visuomenės vertybes ir tikslus (Bowen, 2013). 1970–1980 m. CSR diskusijose vis labiau išryškėjo ne tik filantropinė veikla, bet ir strateginiai atsakomybės aspektai - socialinės bei aplinkosaugos politikos pradėtos integruoti į įmonių veiklą (Milne, 1991; Carroll & Shabana, 2010). 1979 m. Carroll pasiūlė keturių atsakomybės lygių modelį, apimančią ekonominę, teisinę, etinę ir filantropinę įmonių atsakomybę, o 1991 m. šį modelį vizualizavo CSR piramidėje. Pasak autoriaus, įmonės turi pirmiausia užtikrinti ekonominį gyvybingumą, laikytis teisės normų, veikti etiškai bei prisidėti prie visuomenės gerovės per savanoriškas iniciatyvas (Carroll, 1991). Vėlesniuose darbuose Carroll (1999) pabrėžė, kad CSR sąvoka nuolat evoliucionuoja ir yra glaudžiai susijusi su tvarumo (sustainability) koncepcija, kuri apima platesnį ilgalaikės atsakomybės už socialinius, ekonominius ir aplinkosauginius rezultatus spektrą. Nors pats Carroll tiesiogiai neapibrėžė tvarumo, jo CSR piramidė sukūrė teorinį pagrindą, kuriuo rėmėsi vėlesni autoriai, plėtoję darnaus vystymosi bei TBL idėjas (Elkington, 1997; Lozano, 2015).

Suinteresuotųjų šalių teorija ir tvarumas yra glaudžiai susiję, nes abi koncepcijos remiasi tuo pačiu principu - įmonė turi atsakomybę ne vien akcininkams, bet ir kitoms suinteresuotosioms grupėms bei aplinkai. R. E. Freeman et al (2010) teigė, kad verslo tikslas yra kurti vertę ne tik akcininkams, bet ir darbuotojams, klientams, tiekėjams, bendruomenei bei kitoms grupėms, todėl organizacijos turi derinti skirtingų interesų lūkesčius. Tvarumo samprata, kurią apibrėžė Jungtinių

Tautų Pasaulio aplinkos ir plėtros komisija (angl. United Nations World Commission on Environment and Development, 1987), grindžiama ilgalaikės ekonominių, socialinių ir aplinkosauginių tikslų pusiausvyros siekiu. Kadangi šie tikslai apima įvairias visuomenės grupes - nuo vietos bendruomenių iki ateities kartų - jų integracija yra artima suinteresuotųjų šalių teorijos logikai. Praktikoje įmonės, taikančios šiuos principus, dažnai lengviau įgyvendina tvarumo strategijas: įtraukia bendruomenes į sprendimų priėmimą, kuria socialines programas, siekia mažinti poveikį aplinkai, o tai atitinka ir šiuolaikinius ESG reikalavimus (Freeman, Harrison, Wicks, Parmar ir De Colle, 2010). Taigi suinteresuotųjų šalių teorija suteikia teorinį pagrindą tvarumo idėjoms versle, nes ji parodo, kad ilgalaikė sėkmė pasiekama tik tada, kai organizacija prisiima atsakomybę prieš įvairias suinteresuotas grupes ir gamtinę aplinką, o ne vien tik prieš akcininkus.

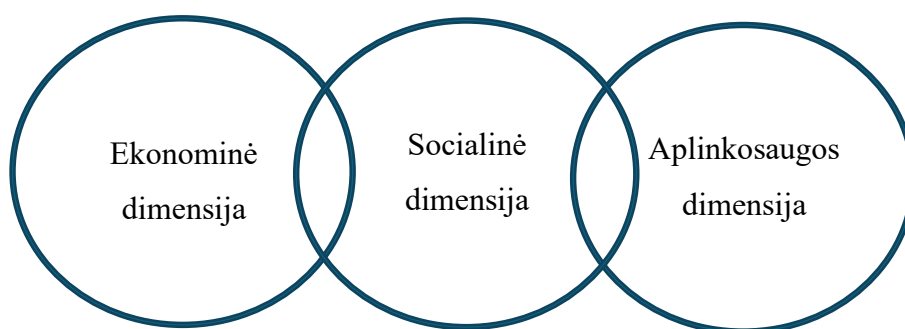
Darnus vystymasis - tai koncepcija, apibrėžianti tokią plėtrą, kuri tenkina dabarties kartų poreikius, nesumažindama ateities kartų galimybių tenkinti savųjų. Darnus vystymasis grindžiamas trijų tarpusavyje susijusių dimensijų: ekonominės, socialinės ir aplinkosauginės, integracija, dar vadinama TBL (Elkington, 1997). Tai reiškia, kad ilgalaikė pažanga įmanoma tik tada, kai ekonomikos augimas derinamas su socialiniu teisingumu ir gamtos išteklių tausojimu. Ši koncepcija tapo esmine tiek tarptautinės politikos, tiek verslo strategijų dalimi, nes ji padeda siekti ilgalaikės pusiausvyros tarp ūkio plėtros, žmonių gerovės ir aplinkosaugos tikslų (Lozano, 2015). Vėlesni tyrėjai pabrėžia, kad darnaus vystymosi samprata yra dinamiška, ji nuolat kinta atsižvelgiant į globalias aplinkosaugos, socialines ir ekonomines tendencijas (Bebbington & Larrinaga, 2014). Be to, autoriai akcentuoja, kad darnus vystymasis neapsiriboja vien tik strateginiu požiūriu, bet reikalauja gilesnių organizacinių, kultūrinių ir institucinių pokyčių, siekiant sisteminio ilgalaikio poveikio (Bansal, 2005). Taigi ši koncepcija evoliucionavo nuo politinės deklaracijos iki plataus tarpdisciplininio teorinio ir praktinio pagrindo, kuris daro įtaką tiek valstybių politikoms, tiek įmonių tvarumo praktikoms visame pasaulyje.

TBL koncepcija, pirmą kartą sistemingai pristatyta Johno Elkingtono 1997 m. knygoje *Cannibals with Forks*, tapo kertiniu šiuolaikinio tvarumo diskurso elementu. Ji pabrėžia, kad organizacijų veiklos vertinimas negali apsiriboti vien tik finansiniais rezultatais - būtina integruoti ir socialinius bei aplinkosauginius rodiklius (Elkington, 1997). Ekonominė dimensija siejama su ilgalaikiu pelningumu, efektyvumu ir vertės kūrimu akcininkams bei platesnei visuomenei. Socialinė dimensija apima darbuotojų gerovę, sąžiningą darbo praktiką, bendruomenių stiprinimą bei žmogaus teisių užtikrinimą. Aplinkosauginė dimensija akcentuoja gamtos išteklių tausojimą, taršos mažinimą, biologinės įvairovės išsaugojimą bei klimato kaitos švelninimą (Lozano, 2015). Šios trys dimensijos yra tarpusavyje susijusios: ekonomikos augimas negali būti ilgalaikis, jei jis

grindžiamas socialine nelygybe ar aplinkos degradacija. Todėl TBL suteikia sisteminių požiūrį į tvarumą, kuris leidžia verslui vertinti savo veiklą holistiškai ir užtikrinti ilgalaikę vertės kūrimo pusiausvyrą (Slaper ir Hall, 2011). TBL koncepcija tapo ne tik teoriniu pagrindu, bet ir praktine priemone, plačiai taikoma įmonių ataskaitose bei tarptautinėse tvarumo iniciatyvose, tokiose kaip JT Darnaus vystymosi tikslai.

2 paveikslas

TBL koncepcijos dimensijos

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Elkington, 1997

Šiuolaikinį požiūrį į tvarumą geriausiai apibūdina tai, kad jis laikomas holistiniu, integruotu ir ilgalaikiu procesu, jungiančiu ekonominius, socialinius ir aplinkosauginius tikslus į vieną visumą. Nuo ankstyvųjų sampratų (CSR, suinteresuotųjų šalių teorija) šiuolaikinis požiūris išsiplėtė į ESG (Environmental, Social, Governance) kriterijus, kurie tapo praktiniu įrankiu įmonių tvarumui vertinti. Autoriai, tokie kaip Lozano (2015), pabrėžia, kad šiandien tvarumas nėra vien tik „atsakomybė“, tai sisteminis, į strategiją integruotas procesas, apimantis inovacijas, skaidrumą ir ilgalaikės vertės kūrimą. Bansal (2005) nurodo, kad įmonės pereina nuo filantropinio ar reputacinio CSR prie ilgalaikių strateginių pokyčių, orientuotų į visos ekosistemos darną. Šiuolaikinėje ekonomikoje tvarumo informacija tampa neatsiejamą organizacijų veiklos analizės dalimi, nes ji suteikia platesnį ir gilesnį supratimą apie įmonės kuriamą vertę bei galimą ilgalaikį poveikį įvairioms suinteresuotosioms šalims. Ji apima duomenis apie aplinkosaugą, socialinę atsakomybę, darbo praktiką, tiekimo grandinių atsparumą, klientų ir bendruomenių pasitenkinimą, taip pat įmonės valdymo struktūrą, skaidrumą ir etikos standartus. Toks informacijos pobūdis padeda užtikrinti organizacijos atsakomybę ne tik investuotojų, bet ir visuomenės bei aplinkos atžvilgiu. Svarbiausias nefinansinės informacijos privalumas yra jos gebėjimas papildyti sprendimų priėmimo procesą. Įmonės, kurios efektyviai atskleidžia nefinansinius duomenis, leidžia suinteresuotoms šalims geriau suprasti jų strategines kryptis, atsakomybės principus ir

pasirengimą reaguoti į socialinius bei aplinkos iššūkius. Tai ypač svarbu investuotojams, siekiantiems įvertinti rizikas, susijusias su klimato kaita, darbuotojų gerove, reputacija ar tiekimo grandinės saugumu. Kotsantonis, Pinney ir Serafeim (2016) pažymi, kad „ESG informacijos integravimas leidžia ne tik sumažinti rizikas, bet ir atpažinti vertės kūrimo galimybes rinkose, kuriose ilgalaikis tvarumas tampa verslo sėkmės sąlyga“. Tvarumo ataskaitos atlieka esminį vaidmenį suinteresuotųjų šalių valdymo procesuose, nes jose atsiskleidžia ne tik įmonės veiklos rezultatai, bet ir jos vertybės, atsakomybės suvokimas bei bendradarbiavimo intencijos. Šis vaidmuo tampa dar svarbesnis atsižvelgiant į tai, kad šiuolaikinė organizacija egzistuoja sudėtingoje tarpusavio priklausomybių sistemoje, kurioje investuotojai, darbuotojai, klientai, tiekėjai, valstybės institucijos ir visuomenė tampa esminėmis veiklos stabilumo dalimis. Taigi šiuolaikinį tvarumo požiūrį geriausiai apibūdina integruota, ilgalaikė ir sisteminė vizija, kurioje ekonomikos, visuomenės ir aplinkosaugos interesai yra lygiaverčiai, o jų pusiausvyra tampa įmonių konkurencingumo bei socialinės atsakomybės pagrindu.

Pasaulyje tvarumo informacijos atskleidimo praktika ilgą laiką buvo grindžiama skirtingais standartais, gairėmis ir rekomendacijomis, nes skirtingos suinteresuotųjų šalių grupės turėjo nevienodus informacijos poreikius. Vieni standartai buvo labiau orientuoti į įmonių poveikį aplinkai ir visuomenei, kiti - į investuotojams reikšmingą informaciją, klimato rizikas ar bendruosius atsakingo verslo principus. Vieni iš tokių tarptautiniu mastu plačiai taikomų standartų: Pasaulinės atskaitomybės iniciatyvos standartai (angl. Global Reporting Initiative, toliau – GRI), Tvarumo apskaitos standartų tarybos standartai (angl. Sustainability Accounting Standards Board, toliau – SASB), Klimato klausimų atskleidimo darbo grupės rekomendacijos (angl. Task Force on Climate-related Financial Disclosures, toliau – TCFD) bei Jungtinių Tautų Pasaulinis susitarimas (angl. United Nations Global Compact, toliau – UNGC) (Leal Filho et al., 2025) (1 lentelė). Šiame skyriuje ESRS lentelėje nėra išskiriami kartu su ankstesniais standartais, nes jie plačiau aptariami vėlesnėje darbo dalyje kaip naujesni standartizavimo etapai, tiesiogiai susiję su dvejojo reikšmingumo principu.

1 lentelė

Tarptautiniai tvarumo atskaitomybės standartai ir rekomendacijos

Pavadinimas	Isteigimo data	Taikomumas	Reikalavimai
GRI	1997 m.	Visoms organizacijoms visame pasaulyje (savanoriška).	Ataskaitos pagal GRI 1–3 ir teminius bei sektorių standartus; atskleisti reikšmingą poveikį ekonomikai, aplinkai ir visuomenei; nurodyti valdymą, politiką, valdymo požiūrį ir metrikas.
UNGC	2000 m.	Įmonėms ir kitoms organizacijoms, prisijungiančioms prie iniciatyvos (savanoriška).	Įsipareigoti 10-iai principų (žmogaus teisės, darbo standartai, aplinka, antikorupcija ir kt.) ir kasmet teikti <i>Communication on Progress</i> ataskaitą.
SASB	2011 m.	Įmonėms (ypač listinguojamoms) ir investuotojams.	Pramonės šakoms specifiniai, finansiškai reikšmingi atskleidimai 77 industrijoms: aiškūs ESG rodikliai ir metodikos, orientuotos į investuotojų sprendimų priėmimą.
TCFD	2015 m.	Įmonėms ir finansų institucijoms; rekomendacijos plačiai taikomos, kai kuriose šalyse privalomos.	Atskleidimai 4 srityse: valdymas, strategija, rizikos valdymas, rodikliai ir tikslai.
ISSB	2021 m.	Įmonėms visame pasaulyje; standartai orientuoti į investuotojams reikšmingą tvarumo informaciją. Taikymas priklauso nuo konkrečių jurisdikcijų sprendimų.	Atskleisti finansiškai reikšmingą FISSB tvarumo informaciją pagal IFRS S1 ir IFRS S2: bendruosius tvarumo rizikų ir galimybių atskleidimus bei klimato kaitos informaciją, įskaitant valdymą, strategiją, rizikų valdymą, rodiklius ir tikslus.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis GRI, 2021; United Nations, 2021; SASB, 2018; FSB, 2017; IFRS Foundation, 2023

GRI standartai yra vieni pirmųjų tarptautinių tvarumo atskaitomybės sistemų, pradėtų kurti dar 1997 m., siekiant suvienodinti įmonių nefinansinių duomenų atskleidimą ir padaryti jį labiau skaidrų bei palyginamą (GRI, 2021). Jų pagrindinė paskirtis yra suteikti metodologinį pagrindą organizacijoms, kad jos galėtų sistemingai atskleisti informaciją apie savo poveikį ekonomikai, aplinkai ir visuomenei, taip sudarant sąlygas investuotojams ir suinteresuotosioms šalims priimti pagrįstus sprendimus. GRI standartai yra modulinės struktūros, sudaryti iš trijų dalių: bendrųjų standartų, sektorių standartų (pvz., finansų, energetikos, žemės ūkio) ir teminių standartų (pvz., klimato kaita, žmogaus teisės, vandens naudojimas) (GRI, 2021). Ši struktūra leidžia

organizacijoms pasirinkti aktualiausius standartus pagal savo veiklos specifiką ir taikyti juos atsižvelgiant į reikšmingumo principą (Håk et al., 2021). GRI standartai aprėpia tris pagrindines informacijos kategorijas: ekonominę, aplinkosauginę ir socialinę. Be to, GRI standartai yra universaliai pritaikomi - jie gali būti taikomi tiek didelėms tarptautinėms korporacijoms, tiek mažoms ir vidutinėms įmonėms, taip pat nevyriausybinėms organizacijoms bei viešojo sektoriaus institucijoms (GRI, 2021). Tai lemia jų lankstumas ir savanoriškumas: organizacijos gali pasirinkti, kokius standartus taikyti, remiantis savo veiklos pobūdžiu ir suinteresuotųjų šalių lūkesčiais (Marimon et al., 2012). GRI standartų reikšmingumo principas yra vienas svarbiausių šios atskaitomybės sistemos elementų, nes jis apibrėžia, kokią informaciją organizacijos turi atskleisti. Pagal GRI, reikšminga laikoma tokia tema, kuri atspindi organizacijos daromą didžiausią poveikį aplinkai, visuomenei ir ekonomikai, todėl reikšmingumo vertinimas orientuojamas į poveikio aplinkai reikšmingumą (GRI, 2021). Vertinimo procesas paprastai apima temų identifikavimą, poveikio analizę, suinteresuotųjų šalių įtraukimą ir prioritetų nustatymą, o reikšmingos temos tampa privalomomis atskleisti tvarumo ataskaitose. Naujausiuose GRI atnaujinimuose ši samprata dar labiau priartinta prie dviejopo reikšmingumo, kuris dabar taikomas pagal ESRS - įmonės turi vertinti ne tik savo poveikį aplinkai ir visuomenei, bet ir tai, kaip šie aspektai gali paveikti pačios organizacijos veiklą. Be to, GRI standartai dažnai analizuojami kartu su kitomis atskaitomybės sistemomis, tokiomis kaip SASB, TCFD, ISSB ar ESRS, nes organizacijos vis dažniau siekia suderinti skirtingus reikalavimus (Kotsantonis ir Serafeim, 2019). Nepaisant plačios taikymo srities, GRI sulaukia ir kritikos, daugiausia dėl informacijos kokybės ir palyginamumo problemų - kadangi standartai yra savanoriški, įmonės dažnai linkusios selektyviai rinktis, ką atskleisti (Håk et al., 2021). Tai gali lemti „žaliosios apgaulės“ riziką, kai organizacijos deklaruoja tvarumo siekius, bet reali veikla išlieka nepakankamai skaidri (Boiral ir Henri, 2017). Vis dėlto GRI standartai tapo tarptautiniu etalonu, plačiausiai naudojamu tvarumo ataskaitose visame pasaulyje - daugiau nei 10 tūkst. organizacijų įvairiose šalyse rengia ataskaitas pagal GRI (GRI, 2021). Tai padeda didinti skaidrumą, stiprina investuotojų pasitikėjimą ir sudaro sąlygas įvertinti įmonių poveikį darnaus vystymosi tikslų (angl. Sustainable Development Goals) (SDGs) kontekste.

UNGC yra didžiausia pasaulyje savanoriška įmonių tvarumo iniciatyva, kurią 2000 m. pristatė Jungtinių Tautų generalinis sekretorius Kofi Annan, ragindamas verslą prisiimti atsakomybę už savo poveikį visuomenei ir aplinkai (Kell, 2013). Ši iniciatyva sukurta kaip platforma, sujungianti įmones, pilietinę visuomenę ir valstybes, siekiant skatinti atsakingą verslo praktiką globaliu mastu (Rasche, 2009). Pagrindinė UN Global Compact misija - skatinti įmones savo veiklą ir strategijas derinti su Jungtinių Tautų vertybėmis, užtikrinant, kad jos prisidėtų prie darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo (United Nations, 2021). UN Global Compact pagrįstas

dešimčia principų, susijusių su keturiomis pagrindinėmis sritimis: žmogaus teisėmis, darbo standartais, aplinkosauga ir kovos su korupcija politika (United Nations, 2021). Šie principai paremti tarptautiniais dokumentais, tokiais kaip Visuotinė žmogaus teisių deklaracija, Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) konvencijos, Rio aplinkos ir plėtros deklaracija bei JT konvencija prieš korupciją (Rasche et al., 2013). UNGC veikia pagal narystės principą - prie iniciatyvos prisijungusios įmonės įsipareigoja laikytis dešimties principų ir kasmet rengti Communication on Progress (CoP) ataskaitą, kurioje atsiskleidžia jų pažanga (Rasche, 2009). Nuo 2015 m., kai buvo patvirtinta JT Darnaus vystymosi darbotvarkė 2030, UN Global Compact tapo vienu svarbiausių mechanizmų, skatinančių įmones prisidėti prie 17 darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo. Įmonės raginamos integruoti darnaus vystymosi tikslus į savo strategijas, matuoti pažangą ir teikti viešas ataskaitas apie pasiektus rezultatus (United Nations, 2021). Nepaisant plataus masto pripažinimo, UN Global Compact sulaukė kritikos dėl savo savanoriškumo - įmonės neprivalo teisiškai įgyvendinti principų, todėl egzistuoja „žaliosios apgaulės“ rizika (Sethi ir Schepers, 2014). Tyrėjai taip pat pažymi, kad Communication on Progress ataskaitų kokybė labai skiriasi, todėl dažnai sunku palyginti realų įmonių poveikį (Bruno ir Karliner, 2000). Šiuo metu UN Global Compact vienija daugiau nei 16 000 dalyvių iš daugiau nei 160 šalių, todėl yra didžiausias pasaulinis tinklas, skatinantis įmonių atsakomybę (United Nations, 2021). Tai turėjo reikšmingą poveikį įmonių socialinės atsakomybės (CSR) ir tvarumo idėjų plitimui, nes ši iniciatyva padėjo suvienodinti diskursą apie atsakingą verslą globaliu mastu (Rasche et al., 2013).

SASB buvo įkurta 2011 m. Jungtinėse Valstijose, siekiant sukurti vieningus standartus, padedančius įmonėms atskleisti investuotojams svarbią, su tvarumu susijusią informaciją (SASB, 2018). SASB tikslas - padidinti kapitalo rinkų skaidrumą, užtikrinti patikimą aplinkosaugos, socialinių ir valdymo (ESG) duomenų atskleidimą bei integruoti šią informaciją į finansinę analizę (Kotsantonis ir Serafeim, 2019). SASB parengė standartus, apimančius 77 pramonės šakas, kurios suskirstytos į 11 plataus masto sektorių, tokių kaip finansai, energetika, transportas ar sveikatos apsauga (SASB, 2017). Kiekvienam sektoriui parengti konkretūs rodikliai ir atskleidimo reikalavimai, kurie padeda nustatyti, kokie ESG klausimai yra finansiškai reikšmingi konkrečioje industrijoje (Christensen, Hail ir Leuz, 2021). SASB išskirtinumas slypi jo orientacijoje į finansinį reikšmingumą, t. y. įmonės turi atskleisti tik tokią ESG informaciją, kuri gali turėti reikšmingos įtakos jų finansiniams rezultatams ir investuotojų sprendimams (Khan, Serafeim ir Yoon, 2016). Tokia metodologija daro SASB standartus itin aktualius kapitalo rinkų dalyviams, nes leidžia susieti tvarumo klausimus su įmonių ekonomine verte (Christensen et al., 2021). Be to, SASB nustato konkrečius rodiklius, kurie apima visas ESG sritis: aplinkosaugą (pvz., energijos vartojimą, taršą, klimato rizikas), socialinius klausimus (pvz., darbuotojų sauga, produktų atsakomybė, tiekimo grandinės valdymas) ir įmonių valdymą (pvz., verslo etika, duomenų

apsauga) (SASB, 2017). Tokia struktūra padeda užtikrinti, kad atskleidžiama informacija būtų išsamiai susieta su finansiniu veiklos kontekstu (Kotsantonis ir Serafeim, 2019). SASB standartai yra skirti tiek įmonėms, rengiančioms tvarumo ataskaitas, tiek investuotojams, kurie analizuoja įmonių ESG rezultatus, kad įvertintų rizikas ir galimybes (Christensen et al., 2021). Jie plačiausiai naudojami JAV, tačiau dėl investuotojų spaudimo SASB tapo tarptautiniu mastu pripažintu įrankiu, kurį taiko daugiau nei 2000 organizacijų visame pasaulyje (IFRS Foundation, 2021). 2021 m. SASB buvo integruota į ISSB (angl. International Sustainability Standards Board), kuris dabar perėmė atsakomybę už tarptautinį finansinį tvarumo atskleidimų standartizavimą (IFRS Foundation, 2021). Viena stipriausių SASB standartų savybių yra orientacija į finansiškai reikšmingus tvarumo aspektus, dėl ko pateikiama informacija tampa itin naudinga investuotojams (Khan et al., 2016). Tačiau jie taip pat sulaukia kritikos dėl ribotos aprėpties - SASB atskleidimai labiau akcentuoja įmonės rizikas, o ne platesnį poveikį visuomenei ar aplinkai. Nepaisant kritikos, SASB tapo svarbia pasaulinės atskaitomybės harmonizavimo dalimi, nes jo metodologija suderino ESG klausimus su finansiniu vertinimu, o integracija į ISSB užtikrina dar platesnį pripažinimą tarptautiniu mastu (IFRS Foundation, 2021).

TCFD buvo įkurta 2015 m. Finansinio stabilumo tarybos (angl. Financial Stability Board (FSB)) iniciatyva, reaguojant į augantį klimato kaitos poveikį pasaulio finansų sistemai (FSB, 2017). Šios darbo grupės įkūrimas buvo motyvuotas siekiu užtikrinti, kad klimato rizikos būtų vertinamos taip pat rimtai kaip finansinės rizikos, nes jų ignoravimas galėjo kelti grėsmę kapitalo rinkų stabilumui (FSB, 2017). Pagrindinė TCFD misija yra parengti vieningą sistemą klimato susijusių rizikų ir galimybių atskleidimui, kad ši informacija būtų naudinga investuotojams, skolintojams ir reguliuotojams (FSB, 2017). Rekomendacijos padeda įmonėms skaidriai atskleisti, kaip klimato kaita veikia jų strategijas, veiklą ir finansinius rezultatus, taip stiprinant pasitikėjimą kapitalo rinkose (FSB, 2017). TCFD parengė rekomendacijų sistemą, pagrįstą keturiomis teminėmis sritimis: valdymu (angl. governance), apimančiu vadovybės ir valdybos vaidmenį klimato rizikų priežiūroje; strategija (angl. strategy), kuri nagrinėja klimato kaitos poveikį įmonės tikslams ir verslo modeliams; rizikos valdymu (angl. risk management), susijusiu su klimato rizikų identifikavimu, vertinimu ir valdymu; bei rodikliais ir tikslais (angl. metrics & targets), kurie apibrėžia, kaip įmonė matuoja pažangą klimato srityje (FSB, 2017). Tokia struktūra užtikrina, kad klimato klausimai būtų integruoti į visus organizacijos valdymo lygmenis (FSB, 2017). TCFD klasifikuoja klimato rizikas į dvi pagrindines kategorijas: fizines rizikas, tokias kaip ekstremalūs oro reiškiniai, potvyniai, sausras ar ilgalaikiai klimato pokyčiai, ir perėjimo rizikas, susijusias su reguliavimo pokyčiais, technologijų pažanga, rinkos transformacija bei reputacijos klausimais (FSB, 2017). Greta rizikų, TCFD taip pat skatina atskleisti su klimatu susijusias galimybes, pvz., inovacijas, energetinio efektyvumo didinimą ar naujas rinkas (FSB, 2022). Šios TCFD

rekomendacijos skirtos įvairaus tipo organizacijoms: tiek įmonėms, tiek finansų institucijoms, tokioms kaip bankai, draudimo bendrovės, investicijų valdytojai (FSB, 2021). Iš pradžių TCFD rekomendacijos buvo savanoriškos, tačiau pastaraisiais metais vis daugiau šalių jas įtvirtino kaip privalomus reikalavimus. Pavyzdžiui, Jungtinė Karalystė nuo 2022 m. reikalauja listinguojamų bendrovių teikti TCFD pagrįstą informaciją, o Japonija ir Singapūras taip pat įvedė privalomus TCFD atskleidimus tam tikriems sektoriams (FSB, 2022). Europos Sąjunga TCFD principus integravo į CSRD ir ESRS, kur jie tapo dalimi oficialaus reguliavimo (Europos Komisija, 2023). TCFD tapo pagrindiniu klimato atskaitomybės pagrindu, kurį perėmė ir kitos sistemos. ISSB savo klimato atskleidimų standartą IFRS S2 sukūrė remdamasis TCFD rekomendacijomis, todėl TCFD faktiškai tapo pasauliniu klimato rizikos atskaitomybės etalonu (IFRS Foundation, 2023). Be to, TCFD principai glaudžiai derinami su GRI (poveikio reikšmingumu) ir SASB (finansiniu reikšmingumu), o ESRS taip pat įtraukia TCFD logiką (Adams ir Abhayawansa, 2022). Nors TCFD yra plačiai pripažintas, praktikoje kyla iššūkių dėl duomenų prieinamumo, ypač mažesnėse įmonėse, kurios neturi pakankamai resursų rinkti išsamios informacijos (Christensen, Hail ir Leuz, 2021). Be to, scenarijų analizė, kuri yra viena iš TCFD rekomenduojamų praktikų, dažnai laikoma sudėtinga, nes reikalauja didelės analitinės kompetencijos ir duomenų (FSB, 2022). Mokslininkai taip pat pažymi, kad TCFD ataskaitų kokybė vis dar labai skiriasi tarp įmonių, todėl informacijos palyginamumas išlieka ribotas (Kotsantonis ir Serafeim, 2019). Nuo 2023 m. TCFD rekomendacijos oficialiai integruotos į ISSB IFRS S2 standartą, todėl jos tapo globaliu klimato atskleidimų pagrindu (IFRS Foundation, 2023). Tikimasi, kad ši konsolidacija padės sumažinti standartų fragmentaciją ir užtikrins vienodesnę klimato rizikų atskaitomybę visame pasaulyje, todėl TCFD vaidmuo dar labiau sustiprės ateityje (Adams ir Abhayawansa, 2022).

Tokia standartų ir rekomendacijų įvairovė padėjo įmonėms atliepti skirtingus informacijos vartotojų poreikius, tačiau kartu sukėlė ir tvarumo ataskaitų palyginamumo, nuoseklumo bei informacijos atrankos problemų. Įmonės galėjo pasirinkti skirtingas sistemas, skirtingai interpretuoti reikšmingumo principą ir nevienodai pagrįsti, kokia tvarumo informacija laikoma svarbia. Todėl reikšmingumo klausimas tapo vienu esminių tvarumo atskaitomybės iššūkių. Būtent šios problemos paskatino didesnę tvarumo atskaitomybės standartizavimą ir perėjimą prie aiškesnių reguliacinių sistemų, tokių kaip ESRS, kuriose reikšmingumo vertinimas, ypač dvejopo reikšmingumo principas, tampa pagrindiniu informacijos atrankos ir atskleidimo pagrindu.

1.2 Tvarumo atskaitomybės reglamentavimas ES ir dvejopo reikšmingumo principas

Tvarumo apskaitos raida Europos Sąjungoje buvo grindžiama palaipsniui įgyvendinamomis reguliavimo priemonėmis ir politiniais dokumentais, kuriais siekta didesnio skaidrumo, atskaitomybės ir verslo atsakomybės. Vienas pirmųjų dokumentų, nubrėžusių gaires šioje srityje, buvo Komisijos Rekomendacija 2001/453/EB. Joje valstybės narės buvo skatinamos didinti nefinansinės informacijos atskleidimą įmonių metinėse ataskaitose. Nors šis dokumentas neturėjo privalomos teisinės galios, jis iškėlė svarbą sistemingai rinkti ir viešai teikti duomenis apie socialinius ir aplinkosauginius aspektus (Europos Komisija, 2001). 2003 m. Europos Komisija patvirtino veiksmų planą „Modernising Company Law and Enhancing Corporate Governance in the EU“, kuris žymėjo svarbų apskaitos modernizavimo etapą. Šiame plane buvo iškeltas tikslas sukurti efektyvią, skaidrią ir atskaitingą įmonių valdymo sistemą, kurioje tvarumo kriterijai turėtų tapti neatskiriama dalimi. Dokumente buvo pabrėžta socialinės atsakomybės svarba ir numatyta stiprinti verslo etikos principus, įskaitant nefinansinę informaciją kaip investicijų rizikos vertinimo dalį (Europos Komisija, 2003).

Visgi didžiausią poveikį tvarumo apskaitos institucionalizavimui turėjo 2014 m. priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/95/ES – Nefinansinės atskaitomybės direktyva (angl. Non-Financial Reporting Directive) (toliau – NFRD), kuri buvo taikoma nuo 2017 m. finansinių metų (pirmos ataskaitos – už 2017 m., skelbtos 2018 m.). Ji įpareigojo viešojo intereso įmones su daugiau nei 500 darbuotojų rengti nefinansinių rezultatų ataskaitas apie jų veiklos poveikį socialinei ir aplinkosauginei aplinkai, žmogaus teisių apsaugą bei kovos su korupcija politiką (Europos Komisija, 2014). NFRD reikalavo viešai atskleisti politiką, rezultatus, rizikas ir rodiklius (KPI) aplinkosaugos, socialinių ir su darbuotojais susijusių klausimų, žmogaus teisių, kovos su korupcija ir kyšininkavimu srityse, taip pat pateikti valdymo organų įvairovės politiką; informaciją buvo galima teikti metinio valdymo pranešime arba atskirame dokumente (Europos Komisija, 2014). Empiriniai tyrimai rodo, kad NFRD apskritai padidino tvarumo informacijos skaidrumą ir veiklos rezultatus, kai kuriais atvejais sumažino sisteminę riziką ir nuosavo kapitalo kainą, tačiau kartu išryškino informacijos palyginamumo ir patikimumo iššūkius, kurie ir lėmė perėjimą prie griežtesnės CSRD direktyvos (Cuomo, Gaia, Girardone ir Piserà, 2024; Pantazi, 2024). Apibendrinant, NFRD tapo svarbiu žingsniu kuriant tvarumo atskaitomybės sistemą Europos Sąjungoje, nes ji pirmą kartą įtvirtino privalomą nefinansinės informacijos atskleidimą viešojo intereso įmonėms. Nors jos taikymo sritis buvo ribota, ši direktyva padėjo pagrindą skaidresnei ir atsakingesnei įmonių praktikai bei paskatino platesnes diskusijas apie tvarumo ataskaitų reikšmę (Kosi ir Relard, 2024).

2 lentelė

ES tvarumo atskaitomybės direktyvos

Pavadinimas	Paskelbimo data	Įsigaliojimo data	Taikomumas	Reikalavimai
NFRD	2014 m.	2017 m.	Privaloma viešojo intereso įmonėms su daugiau nei 500 darbuotojų.	Teikti nefinansinių rezultatų ataskaitas apie įmonių veiklos poveikį socialinei ir aplinkosauginei aplinkai, žmogaus teisių apsaugą bei kovos su korupcija politiką.
SFDR	2019 m.	2021 m.	Reglamentas taikomas finansų rinkos dalyviams.	Finansų įstaigos privalo atskleisti, kaip jos integruoja tvarumo rizikas į investicinius sprendimus, kokį neigiamą poveikį jų veikla daro aplinkai ir visuomenei, bei klasifikuoti finansinius produktus pagal jų tvarumo lygį.
EU Taxonomy	2020 m.	2021 m.	Taikoma finansų rinkos dalyviams, didelėms viešojo intereso įmonėms ir valstybėms narėms, rengiančioms žaliuosius finansinius produktus ar tvarumo ataskaitas.	Pagrindinis Taksonomijos tikslas yra nustatyti vieningus kriterijus, kad investuotojai, įmonės ir reguliuotojai galėtų patikimai įvertinti, ar ekonominė veikla prisideda prie klimato kaitos švelninimo, prisitaikymo prie jos bei kitų aplinkosauginių tikslų.
CSRD	2022 m.	2024 m.	Palaipsnis taikomumas didelėms viešojo intereso įmonėms, didelės įmonės, listinguojamoms mažoms ir vidutinėms įmonėms, didelėms ne ES įmonėms, turinčioms reikšmingą veiklą ES rinkoje.	Direktyva įtvirtina privalomus Europos tvarumo atskaitomybės standartus, nustato dvejopo reikšmingumo principą, numato nepriklausomą užtikrinimą ir skaitmeninį ataskaitų formatą.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Europos Komisija (2014, 2019, 2020, 2022)

Kita svarbi su tvarumu susijusi direktyva buvo Tvaraus finansavimo informacijos atskleidimo reglamentas (angl. Sustainable Finance Disclosure Regulation) (toliau - SFDR) - Europos Sąjungos teisinis aktas, skirtas padidinti skaidrumą finansų sektoriuje, užtikrinant, kad investuotojai gautų aiškią ir palyginamą informaciją apie tvarumo aspektų integraciją į finansinius produktus (Europos Komisija, 2019). Jis buvo priimtas 2019 m. lapkričio 27 d. kaip Reglamentas (ES) 2019/2088 dėl su tvarumu susijusios informacijos atskleidimo finansinių paslaugų sektoriuje (Europos Komisija, 2019). Reglamentas įsigaliojo 2021 m. kovo 10 d., pradėjus taikyti pirmuosius

atskleidimo reikalavimus finansų rinkos dalyviams ir finansų patarėjams (Europos Komisija, 2021). SFDR numato, kad finansų įstaigos privalo atskleisti, kaip jos integruoja tvarumo rizikas į investicinius sprendimus, kokią neigiamą poveikį jų veikla daro aplinkai ir visuomenei, bei klasifikuoti finansinius produktus pagal jų tvarumo lygį („Article 6, 8 ir 9“ produktus) (Europos Komisija, 2021). Pagrindiniai reikalavimai apima tiek įmonės lygmens atskleidimus (pvz., politiką dėl poveikio tvarumui), tiek produkto lygmens atskleidimus (pvz., investicijų poveikį aplinkosaugai ar socialinei sričiai). Reglamentas taikomas finansų rinkos dalyviams, tokiems kaip turto valdytojai, draudimo įmonės, pensijų fondai bei investicinių paslaugų teikėjai, taip pat finansų patarėjams, kurie rekomenduoja ar parduoda finansinius produktus (Europos Komisija, 2019).

Po metų buvo įtvirtinta Europos Sąjungos Taksonomija (angl. EU Taxonomy) - klasifikavimo sistema, skirta nustatyti, kurios ekonominės veiklos gali būti laikomos tvariomis aplinkosaugos požiūriu (Europos Komisija, 2020). Ji buvo oficialiai įtvirtinta 2020 m. priėmus Reglamentą (ES) 2020/852 dėl tvarios veiklos skatinimo sistemos sukūrimo, kuris sudaro kertinę ES tvaraus finansavimo strategijos dalį (Europos Komisija, 2020). Pagrindinis Taksonomijos tikslas yra nustatyti vieningus kriterijus, kad investuotojai, įmonės ir reguliuotojai galėtų patikimai įvertinti, ar ekonominė veikla prisideda prie klimato kaitos švelninimo, prisitaikymo prie jos bei kitų aplinkosauginių tikslų (EU Technical Expert Group, 2020). Reglamente apibrėžti šeši pagrindiniai aplinkosaugos tikslai: klimato kaitos švelninimas, prisitaikymas prie klimato kaitos, tvarus vandens ir jūrų išteklių naudojimas, žiedinės ekonomikos skatinimas, taršos prevencija ir kontrolė bei biologinės įvairovės ir ekosistemų apsauga (Europos Komisija, 2020). Norint, kad veikla būtų laikoma tvaria, ji turi reikšmingai prisidėti bent prie vieno iš šių tikslų, nedaryti reikšmingos žalos kitiems tikslams (angl. do no significant harm), atitikti minimalius socialinius saugiklius ir laikytis išsamiai nustatytų techninių atrankos kriterijų (EU Technical Expert Group, 2020). Ši sistema taikoma finansų rinkos dalyviams, didelėms viešojo intereso įmonėms ir valstybėms narėms, rengiančioms žaliuosius finansinius produktus ar tvarumo ataskaitas, tačiau jos principai yra svarbūs visoms įmonėms, siekiančioms pritraukti kapitalą ir veikti pagal tvarumo standartus (Europos Komisija, 2020).

Naujausia įmonių tvarumo atskaitomybės direktyva (CSRD, 2022/2464/ES) buvo priimta 2022 m. pabaigoje ir įsigaliojo 2023 m. pakeisdama ankstesnę NFRD. Ši direktyva įtvirtina privalomus Europos tvarumo atskaitomybės standartus (angl. European Sustainability Reporting Standards) (toliau - ESRS), nustato dvejojo reikšmingumo principą, kuris reikalauja įvertinti tiek įmonės poveikį aplinkai ir visuomenei, tiek šių veiksmų įtaką finansiniams rezultatams bei numato nepriklausomą užtikrinimą ir skaitmeninį ataskaitų formatą, kad būtų užtikrintas palyginamumas ir prieinamumas visoje ES (Europos Komisija, 2022). Pagal šią direktyvą buvo numatyta, kad

reikalavimai bus taikomi nuo 2024 m. finansinių metų įmonėms, kurios jau anksčiau buvo įtrauktos į NFRD taikymo sritį, o vėliau reikalavimai bus palaipsniui taikomi ir kitoms įmonėms: nuo 2025 m. - visoms didelėms bendrovėms, nuo 2026 m. - listinguojamoms mažoms ir vidutinėms įmonėms, o nuo 2028 m. - didelėms ne ES įmonėms, turinčioms reikšmingą veiklą ES rinkoje (Europos Komisija, 2022). 2025 m. balandžio 14 d. buvo patvirtinta Omnibus I direktyva (Nr. 2025/794), kuri tvarumo ataskaitų teikimo terminą didelėms įmonėms ir įmonių grupėms bei listinguojamoms mažoms ir vidutinėms įmonėms nukėlė 2 metams. T. y., įmonės, turėjusios pradėti teikti tvarumo ataskaitas už 2025 m. ir 2026 m., turės pradėti teikti ataskaitas atitinkamai už 2027 ir 2028 finansinius metus (Europos Komisija, 2025). Vėliau, 2026 m. vasario 24 d., Europos Sąjungos Taryba galutinai patvirtino Omnibus I paketo pakeitimus, kuriais supaprastinti CSRD reikalavimai, sumažinta tvarumo ataskaitų teikimo našta ir apribotas reikalavimų poveikis mažesnėms įmonėms vertės grandinėje. Pagal šį susitarimą privalomas tvarumo ataskaitų teikimas būtų taikomas tik toms ES įmonėms, kurios vidutiniškai turi daugiau kaip 1 000 darbuotojų ir daugiau kaip 450 mln. EUR grynosios metinės apyvartos (Europos Komisija, 2026). Ne ES įmonėms reikalavimai būtų taikomi tuo atveju, jeigu jų grynoji apyvarta ES viršytų 450 mln. EUR, o jų ES dukterinės įmonės ar filialai viršytų 200 mln. EUR apyvartą ES (Europos Komisija, 2026). (3 lentelė)

3 lentelė

Tvarumo atskaitomybės direktyvos reikalavimų taikymas įmonėms pagal jų grupes ir ataskaitų teikimo pradžios datas

Įmonių grupė	Ataskaitų teikimo pradžia	Taikomumas
Didžiosios įmonės	nuo 2027 m. (ataskaitos teikiamos 2028 m.)	Įmonės, tenkinančios šiuos du kriterijus: - daugiau nei 1000 darbuotojų; - daugiau nei 450 mln. EUR metinė apyvarta.
Ne ES šalių įmonės	nuo 2029 m. (ataskaitos teikiamos 2030 m.)	Ne ES šalių įmonės, inančios šiuos du kriterijus: - daugiau nei 450 mln. EUR metinė apyvarta; - turi ES dukterinę įmonę arba filialą, kurio apyvarta ES viršija 200 mln. EUR.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Europos Komisija (2022, 2025)

ESRS standartus, kuriuos parengė Europos finansinės atskaitomybės patariamoji grupė (angl. European Financial Reporting Advisory Group) (toliau - EFRAG), Europos Komisija patvirtino 2023 m. liepą. Pirmasis standartų rinkinys apima keturias temines sritis: aplinkosaugą, socialinius klausimus, valdyseną bei bendruosius atskleidimo principus (EFRAG, 2023). Jų

struktūra yra nuosekliai suskirstyta į kelias kategorijas: pirma, yra horizontalieji standartai (ESRS 1 - „Bendrieji reikalavimai“, ESRS 2 - „Bendroji atskleistina informacija“), kurie nustato pagrindinius ataskaitų rengimo reikalavimus, įskaitant dvejopo reikšmingumo principą, duomenų kokybę, rizikų ir poveikių vertinimą bei atskleidimo tvarką. Antra, teminiai standartai skirstomi pagal tris pagrindines tvarumo dimensijas - aplinkosaugą (E), socialinę sritį (S) ir valdyseną (G). Aplinkosaugos standartai (E1–E5) apima klimato kaitos mažinimą, taršos kontrolę, vandens ir jūrų išteklių apsaugą, biologinės įvairovės išsaugojimą bei išteklių naudojimo efektyvumą ir žiedinę ekonomiką. Socialiniai standartai (S1–S4) apima įmonės darbuotojų teises, sąlygas tiekimo grandinėse dirbantiems darbuotojams, poveikį vietos bendruomenėms bei atsakomybę vartotojų ir galutinių naudotojų atžvilgiu. Valdysenos standartas (G1) orientuojasi į verslo elgseną - įmonių skaidrumą, etikos principus, kovą su korupcija, tiekimo grandinės atsakomybę ir politinės veiklos atskleidimą (EFRAG, 2023). Tokia struktūra leidžia sistemingai vertinti įmonių poveikį, rizikas ir galimybes visose pagrindinėse ESG srityse, užtikrina informacijos palyginamumą tarp įmonių bei sudaro sąlygas investuotojams, reguliuotojams ir visuomenei gauti išsamius, vienodai struktūruotus duomenis.

ESRS 1. Bendrieji reikalavimai (ESRS 1) sudaro metodologinį pagrindą visai Europos tvarumo atskaitomybės sistemai, nes nustato pagrindines taisykles, kaip įmonės turi rengti savo tvarumo ataskaitas pagal CSRD reikalavimus. Šiame standarte apibrėžti esminiai atskaitomybės principai - visų pirma, dvejopas reikšmingumas, pagal kurį įmonės privalo vertinti tiek poveikį, kurį jų veikla daro aplinkai, visuomenei ir ekonomikai tiek tvarumo veiksmų įtaką pačių įmonių finansinei padėčiai, veiklos rezultatams ir ilgalaikiai vertei. Toks požiūris laikomas vienu iš didžiausių ESRS inovatyvumų, nes jungia tradicinę finansinę atskaitomybę su platesne socialine ir aplinkosaugine dimensija (Adams ir Abhayawansa, 2022). Be to, ESRS 1 nustato informacijos kokybės kriterijus: atskleidžiama informacija turi būti suprantama, aktuali, patikrinama, palyginama ir pateikiama sąžiningai, užtikrinant tiek skaidrumą, tiek nuoseklumą tarp skirtingų ataskaitų laikotarpių. Standarte taip pat pabrėžiama, kad tvarumo duomenys turi būti integruoti su finansinėmis ataskaitomis bei pateikiami tokiu formatu, kuris būtų prieinamas investuotojams, kreditoriams, reguliuotojams ir kitoms suinteresuotosioms šalims. ESRS 1 reglamentuoja ir tai, jog įmonės turi atskleisti ne tik dabartinius rezultatus, bet ir strategijas, tikslus bei pažangą, įskaitant kiekybiškai pamatuojamus, laike apibrėžtus rodiklius (pvz., šiltnamio efektą sukeliančių dujų mažinimo planus iki 2030 m. ir 2050 m.). Šiame standarte taip pat nustatyta, kad atskaitomybė turi būti grindžiama poveikio, rizikos ir galimybių (angl. IROs) vertinimu, todėl įmonės privalo išanalizuoti savo veiklos poveikį visoje vertės grandinėje (EFRAG, 2023). Taigi ESRS 1 sukuria teorinį ir praktinį pagrindą, užtikrinantį, kad visos įmonės laikytųsi vieningos, sistemiškai suderintos tvarumo atskaitomybės logikos.

ESRS 2. Bendroji atskleistina informacija (ESRS 2) yra kitas svarbus standartas, nes jame nustatomi privalomi atskleidimai, kuriuos visos į CSRD taikymo sritį patenkančios įmonės turi pateikti nepriklausomai nuo sektoriaus ar veiklos pobūdžio. Šis standartas papildo ESRS 1 bendruosius principus ir detalizuoja, kokia konkreti informacija turi būti atskleidžiama, kad ataskaitos būtų nuoseklios, palyginamos ir atitiktų suinteresuotųjų šalių poreikius. Pagrindinės ESRS 2 sritys apima: įmonės verslo modelį ir strategiją, įskaitant tai, kaip ji integruoja tvarumo klausimus į savo veiklą bei ilgalaikius tikslus; valdymo sistemą, t. y. įmonės valdymo organų vaidmenį, kompetencijas ir atsakomybę sprendžiant tvarumo klausimus; poveikio, rizikos ir galimybių (IROs) valdymą, apimančią procesus, kaip įmonė identifikuoja, vertina ir sprendžia su tvarumu susijusias rizikas bei galimybes; ir rodiklius bei tikslus, kuriais matuojama pažanga įvairiose ESG srityse. Be to, ESRS 2 numato, kad įmonės turi atskleisti, kaip jos laikosi dvejopo reikšmingumo principo - t. y. kaip vertina tiek savo poveikį aplinkai ir visuomenei, tiek tvarumo veiksnių įtaką finansiniams rezultatams. Šis standartas iš esmės sukuria bendrą struktūrą, pagal kurią visos įmonės privalo teikti bazinę informaciją, todėl jis yra privalomas net tada, kai kiti teminiai standartai (pvz., klimato ar socialiniai) tam tikrais atvejais netaikomi (EFRAG, 2023). Taigi ESRS 2 užtikrina, kad kiekviena ataskaita apimtų ne tik atskirus tvarumo aspektus, bet ir pateiktų visuminį vaizdą apie įmonės strategiją, valdymą ir ilgalaikę kryptį, taip sudarydamas sąlygas palyginamumui visoje Europos Sąjungoje.

Europos tvarumo atskaitomybės standartuose (ESRS) informacijos kokybė grindžiama aiškiai apibrėžtais kokybiniais kriterijais, kurie užtikrina, kad pateikiama tvarumo informacija būtų naudinga, patikima ir palyginama suinteresuotosioms šalims. ESRS remiasi aktualumo principu, pagal kurį įmonės turi atskleisti tik tą informaciją, kuri nustatyta kaip reikšminga atlikus dvejopo reikšmingumo vertinimą, taip išvengiant perteklinių ar sprendimų priėmimui nereikšmingų duomenų pateikimo (EFRAG, 2023). Ne mažiau svarbus yra teisingo pateikimo principas, reikalaujantis, kad tvarumo informacija būtų išsami, neutrali ir pagrįsta, atskleidžiant tiek teigiamus, tiek neigiamus įmonės veiklos aspektus, taip pat taikomas metodikas ir galimus duomenų ribotumus. Be to, ESRS pabrėžia palyginamumo, nuoseklumo ir suprantamumo kriterijus, kurie sudaro prielaidas analizuoti ataskaitų pokyčius skirtingais laikotarpiais ir tarp skirtingų įmonių bei leidžia naudotojams tinkamai interpretuoti pateiktą informaciją (European Commission, 2023). Šių kokybinių kriterijų visuma užtikrina, kad tvarumo ataskaitos neapsiribotų formaliu reikalavimų įgyvendinimu, bet taptų prasmingu informacijos šaltiniu vertinant įmonių poveikį aplinkai, visuomenei ir jų ilgalaikę vertės kūrimo perspektyvą.

Teminiai ESRS. Teminiai ESRS standartai sudaro pagrindinę tvarumo atskaitomybės struktūros dalį, nes jie detalizuoja, kokią informaciją įmonės turi pateikti aplinkosaugos, socialinėje ir valdysenos srityse. Aplinkosaugos standartai (E1–E5) apima klimato kaitos

mažinimą, taršos kontrolę, vandens ir jūrų išteklių naudojimą, biologinės įvairovės išsaugojimą bei žiedinės ekonomikos principus. Socialiniai standartai (S1–S4) orientuojasi į darbuotojų teises ir darbo sąlygas, tiekimo grandinės darbo praktiką, poveikį vietos bendruomenėms bei atsakomybę vartotojų atžvilgiu. Valdysenos standartas (G1) apibrėžia įmonių elgesio principus, įskaitant etikos, antikorupcijos, mokesčių skaidrumo ir politinės veiklos atskleidimus. Visos įmonės, patenkančios į CSRD taikymo sritį, privalo taikyti šiuos standartus remiantis reikšmingumo principu - t. y. atskleisti informaciją tik tose srityse, kurios yra aktualios jų veiklai ir suinteresuotųjų šalių lūkesčiams. Jei tam tikri klausimai nėra reikšmingi, įmonė gali jų nedetalizuoti, tačiau turi paaiškinti, kodėl jie laikomi nereikšmingais. Kai kurie rodikliai, pavyzdžiui, biologinės įvairovės perėjimo planai ar papildomi duomenys apie nepriklausomus rangovus, išlieka savanoriški, be to, mažesnėms įmonėms taikomos pereinamosios lengvatos, leidžiančios pirmaisiais metais neteikti dalies duomenų, pavyzdžiui, apie scope 3 emisijas (EFRAG, 2023). Tokia struktūra leidžia užtikrinti, kad įmonių atskaitomybė būtų išsami, bet kartu proporcinga jų dydžiui, veiklos sričiai ir poveikiui.

Dvejopo reikšmingumo vertinimas. Vienas iš kertinių ESRS principų yra dvejopo reikšmingumo samprata, kuri įpareigoja įmones vertinti tvarumo klausimus iš dviejų perspektyvų. Pagal ESRS, pirmoji iš jų - finansinis reikšmingumas, reiškia, kad įmonės turi nustatyti, kaip aplinkosaugos, socialiniai ir valdymo veiksniai (pvz., klimato kaita, darbuotojų teisės, tiekimo grandinės pažeidžiamumas) gali turėti įtakos jų finansinei būklei, veiklos rezultatams ir ilgalaikiam konkurencingumui. Antroji, poveikio reikšmingumas, reikalauja įvertinti, kokią poveikį pati įmonė daro aplinkai, visuomenei, darbuotojams, bendruomenėms ar žmogaus teisėms. Pagal ESRS įmonės privalo atlikti nuoseklų poveikio, rizikos ir galimybių (angl. impacts, risks, opportunities (IROs)) vertinimą, kuris apima tiek jų pačių veiklą, tiek visą vertės grandinę, ir aiškiai dokumentuoti, kurios temos pripažįstamos reikšmingomis. Jei tam tikros temos laikomos nereikšmingomis, įmonė turi pagrįsti tokį sprendimą, užtikrindama skaidrumą suinteresuotųjų šalių atžvilgiu (EFRAG, 2024). Tokiu būdu dvejopo reikšmingumo principas leidžia sujungti finansinę atskaitomybę su platesniu socialiniu ir aplinkosauginiu kontekstu, užtikrinant, kad įmonių tvarumo ataskaitos pagal ESRS būtų išsamios, palyginamos ir orientuotos į ilgalaikę vertės kūrimo logiką.

Omnibus I. 2025 m. liepos mėnesį Europos Komisija įgyvendino esminius greituosius pataisymus (angl. quick-fix) ESRS ataskaitų sistemai, siekdama sumažinti administracinį įmonių krūvį, ypač toms, kurios jau pradėjo teikti tvarumo ataskaitas už 2024 metus („pirmoji banga“) (Europos Komisija, 2025). Šioms įmonėms buvo suteiktos papildomos pereinamojo laikotarpio lengvatos, leidžiančios atidėti tam tikrų sudėtingų atskleidimų pateikimą (Europos Komisija, 2025). Konkrečiai, įmonėms buvo leista laikinai neteikti prognozinį duomenų apie tvarumo

rizikų finansinę įtaką bei kai kurių socialinių ir aplinkosauginių rodiklių, tokių kaip informacija pagal ESRS S1 (darbuotojai), E4 (biologinė įvairovė), S2 (tiekimų grandinės darbuotojai), S3 (bendruomenės) ir S4 (vartotojai ir naudotojai) (EY, 2025). Tokia praktika turėtų sumažinti administracinę naštą pirmuosius ataskaitų teikimo metus (EY, 2025). Be pereinamojo laikotarpio nuolaidų, EFRAG tuo pačiu metu paskelbė pataisytus Exposure Drafts, kuriuose numatytas reikšmingas atskleidžiamos informacijos supaprastinimas (EFRAG, 2025). Pagal šiuos pasiūlymus, privalomų duomenų taškų skaičius buvo sumažintas 57 %, o bendra atskleidimų apimtis - net 68 % (EFRAG, 2025). Taip pat buvo nuspręsta visiškai atsisakyti savanoriškų duomenų taškų, siekiant aiškumo ir sumažinto perteklinių ataskaitų teikimo (EFRAG, 2025). Galiausiai, pakeitimai taip pat apėmė struktūrinius patikslinimus ir didesnę suderinamumą su tarptautiniais standartais, tokiais kaip GRI ir ISSB, kad įmonės galėtų vienu rinkiniu atitikti tiek Europos, tiek pasaulinius tvarumo atskaitomybės reikalavimus (Europos Komisija, 2025). Tokiu būdu buvo siekiama užtikrinti, kad ESRS išliktų suderinama sistema, padedanti įmonėms išvengti perteklinio dubliavimosi ir optimizuoti ataskaitų rengimo procesą (Europos Komisija, 2025).

Taigi tvarumo atskaitomybės reglamentavimas ES pastaruosius du dešimtmečius išsivystė nuo lanksčių iki privalomų tvarumo standartų. Europos Sąjungoje trajektoriją pradėjo Europos Komisijos Rekomendacija 2001/453/EB, skatinusi nefinansinės informacijos skelbimą, ir 2003 m. veiksmų planas „Modernising Company Law and Enhancing Corporate Governance in the EU“, akcentavęs skaidrumą bei atsakomybę. 2014 m. NFRD padarė kokybinį šuolį - įpareigojo viešojo intereso įmones su daugiau nei 500 darbuotojų atskleisti politiką, rezultatus, rizikas ir KPI aplinkos, socialinėje, žmogaus teisių bei antikorupcijos srityse, tačiau kartu atskleidė palyginamumo ir patikimumo skirtumus, paskatinusius naujos kartos reguliavimą. Kapitalo rinkų kryptį sustiprino SFDR, kuris nuo 2021 m. pareikalavo įstaigų ir produktų lygmens atskleidimų apie tvarumo rizikų integraciją, neigiamus poveikius ir produktų klasifikavimą. Paraleliai priimta ES Taksonomija sukūrė vieningą tvarių veiklų klasifikavimo sistemą - ji tapo atramine ašimi tiek finansų rinkos dalyviams, tiek atskaitomybę teikiančioms įmonėms (Europos Komisija, 2024). CSRD pakeitė NFRD ir institucionalizavo ESRS: įtvirtino dvejopą reikšmingumą, privalomą nepriklausomą užtikrinimą, skaitmeninį ataskaitų teikimo formatą bei išplėtė ratą įmonių, kurioms reikia atskleisti tvarumo informaciją. Apibendrinant, ES tvarumo atskaitomybės evoliucija iš savanoriškų ir lankčių peraugo į vis labiau institucionalizuotą sistemą, o ESRS įtvirtinimas pagal CSRD žymi aukščiausią šio proceso etapą, nes sujungia ankstesnių standartų patirtį ir užpildo jų trūkumus, sukuriant vieningą, privalomą bei palyginamą tvarumo atskaitomybės pagrindą.

1.3 ESRS dvejojo reikšmingumo moksliniai tyrimai

Sparčiai besikeičiantis Europos Sąjungos tvarumo atskaitomybės reguliavimas ir ESRS standartuose įtvirtintas dvejojo reikšmingumo principas pastaraisiais metais tapo svarbi mokslinių diskusijų kryptimi tvarumo atskaitomybės srityje. Dvejojo reikšmingumo samprata mokslinėje literatūroje laikoma esminiu konceptualių poslinkių, pakeitusiu tradicinį požiūrį į tvarumo informacijos reikšmingumą, ataskaitų paskirtį bei pagrindinius jų naudotojus. Tradicinėje finansinės atskaitomybės sistemoje reikšminga informacija dažniausiai buvo suprantama kaip tokia, kuri gali paveikti investuotojų ar kitų kapitalo rinkos dalyvių ekonominius sprendimus. Tuo tarpu dvejojas reikšmingumas išplečia šią sampratą ir reikalauja vertinti ne tik tai, kaip tvarumo klausimai veikia įmonės finansinę būklę, veiklos rezultatus ar vertę, bet ir kokį poveikį pati įmonė daro aplinkai, visuomenei bei kitoms suinteresuotosioms šalims. Dėl šios priežasties mokslinėje literatūroje dvejojas reikšmingumas dažnai apibūdinamas kaip perėjimas nuo investuotojams orientuotos atskaitomybės prie platesnio suinteresuotųjų šalių interesus apimančio požiūrio.

Moksliniuose tyrimuose pabrėžiama, kad dvejojo reikšmingumo samprata glaudžiai susijusi su Europos Sąjungos tvarumo reguliavimo evoliucija ir platesniu perėjimu nuo savanoriškos, gana fragmentiškos nefinansinės informacijos atskleidimo praktikos prie privalomos, standartizuotos ir labiau su strateginiu valdymu susietos tvarumo atskaitomybės. Baumüller ir Sopp (2022) pažymi, kad ES reguliacinėje sistemoje įvyko esminis pokytis nuo „nefinansinės atskaitomybės“ pereita prie platesnės „tvarumo atskaitomybės“ sampratos, kuri apima ne tik finansiniu požiūriu reikšmingą informaciją, bet ir platesnius įmonių poveikius aplinkai bei visuomenei. Šis pokytis yra svarbus todėl, kad ankstesnė NFRD sistema paliko įmonėms gana daug interpretavimo laisvės, todėl reikšmingumo vertinimas dažnai buvo atliekamas nevienodai, o ataskaitų palyginamumas ir informacijos išsamumas buvo ribotas. Tuo tarpu CSRD ir ESRS sistema siekia sumažinti šį neapibrėžtumą, nes įmonės turi aiškiau pagrįsti, kaip nustatomos reikšmingos temos, kokie poveikiai, rizikos ir galimybės identifikuojami bei kaip jie siejami su įmonės veikla, strategija ir vertės grandine. Be to, dvejojas reikšmingumas nėra tik naujas ataskaitų rengimo techninis reikalavimas, bet platesnis konceptualus pokytis, keičiantis pačią tvarumo informacijos paskirtį. Tradicinėje finansinio reikšmingumo logikoje pagrindinis dėmesys buvo skiriamas tam, kaip tvarumo klausimai gali paveikti įmonės finansinę būklę, veiklos rezultatus ar investuotojų sprendimus. Tačiau pagal dvejojo reikšmingumo principą reikšminga tampa ir informacija apie tai, kokį poveikį pati įmonė daro klimatui, gamtinei aplinkai, darbuotojams, bendruomenėms ir kitoms suinteresuotosioms šalims, net jei toks poveikis trumpuoju laikotarpiu tiesiogiai neatsispindi finansiniuose rezultatuose. Dėl to literatūroje dvejojas reikšmingumas vertinamas kaip perėjimas nuo siauresnio investuotojams orientuoto požiūrio prie platesnės įmonių

atskaitomybės visuomenei logikos (Baumüller & Sopp, 2022; De Cristofaro & Gulluscio, 2023; Mezzanotte, 2024).

Literatūroje dažnai akcentuojama dvejopo reikšmingumo sąsaja su finansinio („outside-in“) ir poveikio („inside-out“) reikšmingumo perspektyvomis. Finansinis reikšmingumas orientuojasi į tai, kaip klimato, socialiniai ar valdymo klausimai gali paveikti įmonės vertę, finansinius rezultatus, rizikas ar investuotojų sprendimus. Tuo tarpu poveikio reikšmingumas vertina, kokią poveikį pati įmonė daro aplinkai, darbuotojams, visuomenei, žmogaus teisėms ar kitoms suinteresuotosioms šalims. Baumüller ir Sopp (2022) pažymi, kad būtent šių dviejų perspektyvų sujungimas tapo pagrindiniu skirtumu tarp ankstesnės NFRD sistemos ir naujosios ESRS logikos. Panašias įžvalgas pateikia ir Christensen, Hail bei Leuz (2021), kurie teigia, kad dvejopas reikšmingumas iš esmės išplečia tradicinį reikšmingumo supratimą ir keičia pačią tvarumo atskaitomybės paskirtį ir logiką, nes informacijos adresatais tampa ne tik investuotojai, bet ir platesnis stakeholderių ratas. Dėl šios priežasties stiprėja susijusių šalių teorijos reikšmė, nes tvarumo ataskaitos ima atlikti platesnį visuomeninės atskaitomybės vaidmenį. Įmonės tampa atsakingos ne tik už finansinių rezultatų pateikimą, bet ir už savo poveikio aplinkai bei visuomenei paaiškinimą. Tokiu būdu tvarumo ataskaitos tampa ne vien investuotojams skirtu dokumentu, bet ir platesniu komunikacijos bei atsakomybės įrankiu.

Dvejopas reikšmingumas gali prisidėti prie didesnio tvarumo informacijos skaidrumo, kokybės bei palyginamumo. Šio principo privalumas yra tas, kad jis leidžia reikšmingas tvarumo temas vertinti ne vien iš įmonės finansinės perspektyvos, bet ir iš platesnio poveikio aplinkai bei visuomenei požiūriu. Dėl to įmonės gali aiškiau identifikuoti, kurios ESG temos yra svarbios jų finansiniams rezultatams, o kurios - dėl įmonės daromo poveikio darbuotojams, bendruomenėms, aplinkai ar kitoms suinteresuotosioms šalims. Belidan ir Baghdad (2024) pažymi, kad dvejopo reikšmingumo svarba didėja dėl augančių suinteresuotųjų šalių lūkesčių ir reguliacinių reikalavimų, o reikšmingumo vertinime ypač svarbus tampa suinteresuotųjų šalių įtraukimas bei poreikis harmonizuoti skirtingus standartus. Tai leidžia teigti, kad dvejopo reikšmingumo principas padeda sumažinti fragmentišką ir selektyvų tvarumo informacijos pateikimą, nes įmonės turi pagrįsti ne tik tai, ką atskleidžia, bet ir kodėl tam tikros temos laikomos reikšmingomis arba nereikšmingomis. Dar vienas svarbus dvejopo reikšmingumo privalumas yra jo poveikis tvarumo informacijos turiniui ir strateginiam aktualumui. Szalacha (2024), analizuodamas ankstyvųjų taikytojų ataskaitas, nustatė, kad dvejopo reikšmingumo įgyvendinimas pakeitė ne tik raportuojamų tvarumo temų apimtį, bet ir pačių atskleidimų apie reikšmingumo nustatymo procesą turinį. Tai rodo, kad dvejopas reikšmingumas veikia ne tik kaip formalus ataskaitų rengimo reikalavimas, bet ir kaip priemonė, padedanti įmonėms sistemiškiau peržiūrėti savo ESG temas, aiškiau susieti jas su poveikiais, rizikomis ir galimybėmis bei pateikti labiau pagrįstą

tvarumo informaciją. Tokiu būdu ataskaitos tampa ne tik išsamesnės, bet ir naudingesnės suinteresuotosioms šalims, nes jose aiškiau matoma, kaip įmonė supranta savo poveikį ir kokias tvarumo sritis laiko prioritetinėmis. Dvejopo reikšmingumo principas taip pat gali stiprinti tvarumo informacijos ryšį su strateginiu valdymu ir organizacine transformacija. Dyczkowska ir Szalacha (2025) pažymi, kad dvejopo reikšmingumo vertinimas tvarumo atskaitomybėje veikia kaip strateginis orientyras, padedantis įmonėms nustatyti prioritetus, formuoti planus ir skatinti organizacinio elgesio pokyčius. Todėl šis procesas neturėtų būti suprantamas tik kaip formalus atitikties reikalavimas - jis gali prisidėti prie tvarumo klausimų integravimo į įmonės valdymą, strategiją ir sprendimų priėmimą. Tai reiškia, kad tinkamai taikomas dvejopas reikšmingumas gali paskatinti įmones ne tik parengti kokybiškesnes ataskaitas, bet ir geriau suprasti, kaip tvarumo klausimai susiję su ilgalaikę strategija, rizikų valdymu, investicijomis ir veiklos modeliu. Šiuo požiūriu dvejopas reikšmingumas prisideda prie to, kad tvarumo atskaitomybė tampa ne atskira komunikacijos forma, o platesnio įmonės valdymo proceso dalimi. Galiausiai, tyrimai rodo, kad dvejopo reikšmingumo taikymas gali būti siejamas ir su geresniais organizacijos rezultatais. Correa-Mejía, Correa García ir García Benau (2025) nustatė, kad ankstyvas dvejopo reikšmingumo taikymas ir tinkama valdysenos struktūra yra teigiamai susiję tiek su finansiniais, tiek su socialinės atsakomybės rezultatais, o strateginė integracija ir suinteresuotųjų šalių įtraukimas gali padėti suderinti finansinius, aplinkosauginius ir socialinius tikslus. Todėl galima teigti, kad dvejopo reikšmingumo privalumai pasireiškia keliais lygmenimis: jis gerina tvarumo informacijos skaidrumą ir palyginamumą, padeda tiksliau identifikuoti reikšmingas ESG temas, stiprina ryšį tarp ataskaitų ir strateginio valdymo bei gali prisidėti prie geresnių įmonės ilgalaikių rezultatų.

Kita vertus, moksliniuose tyrimuose daug dėmesio skiriama ir dvejopo reikšmingumo taikymo problemoms bei praktiniams iššūkiams. Viena dažniausiai minimų problemų yra reikšmingumo vertinimo subjektyvumas ir aiškių metodinių gairių trūkumas. Nors ESRS suteikia bendrą reikšmingumo vertinimo struktūrą, praktikoje įmonės vis tiek turi priimti daug profesiniu vertinimu grįstų sprendimų: kokias suinteresuotąsias šalis įtraukti, kokius poveikius laikyti reikšmingais, kokius kriterijus ir slenksčius taikyti bei kaip atskirti reikšmingas temas nuo nereikšmingų. Baumüller ir Sopp (2022) pažymi, kad neaiškus reikšmingumo principo interpretavimas ilgą laiką buvo viena pagrindinių ES nefinansinės atskaitomybės problemų, nes įmonės turėjo didelę diskreciją pačios nuspręsti, kokia informacija laikoma reikšminga. Dėl šios priežasties praktikoje susiformavo nevienodi reikšmingumo vertinimo metodai, skirtingas atskleidimų detalumas ir ribotas ataskaitų palyginamumas. Panašiai De Cristofaro ir Gulluscio (2023) pabrėžia, kad dvejopo reikšmingumo taikymas ankstyvosiose ataskaitose pasižymėjo didele įvairove, fragmentiškumu ir metodologiniu neapibrėžtumu, todėl įmonių pateikiama

informacija ne visada leidžia aiškiai suprasti, kaip konkrečiai buvo nustatytos reikšmingos temos. Svarbus praktinis iššūkis yra ir suinteresuotųjų šalių įtraukimas. Dvejopo reikšmingumo vertinimas reikalauja ne tik įvertinti įmonės finansines rizikas ir galimybes, bet ir suprasti, kokį poveikį įmonė daro darbuotojams, bendruomenėms, vartotojams, tiekėjams, aplinkai ir kitoms grupėms. Vis dėlto skirtingos suinteresuotosios šalys gali turėti nevienodus ar net priešingus lūkesčius, todėl įmonėms sudėtinga nuspręsti, kieno interesai turi būti laikomi svarbiausiais. Suinteresuotųjų šalių įtraukimas praktikoje dažnai tampa sudėtingu procesu, nes skiriasi požiūriai į tai, kas turėtų būti laikoma reikšmingu poveikiu. Mezzanotte (2024) taip pat pažymi, kad suinteresuotųjų šalių įtraukimas gali kelti ne tik metodinių, bet ir teisinių rizikų, ypač kai neaišku, kaip užtikrinti įtraukimo proceso skaidrumą, informacijos tikslumą ir atskleidimų išsamumą. Todėl vien tik nurodyti, kad suinteresuotosios šalys buvo įtrauktos, nėra pakankama, ataskaitose turėtų būti paaiškinama, kokios grupės buvo konsultuotos, kokiais metodais rinkta informacija ir kaip jų nuomonė paveikė galutinį reikšmingų temų sąrašą. Mokslinėje literatūroje taip pat akcentuojama, kad dvejopo reikšmingumo taikymas didina tvarumo ataskaitų rengimo sudėtingumą ir kaštus. Įmonėms nepakanka tik surinkti daugiau informacijos, jos turi sukurti patikimus ESG duomenų rinkimo, vidaus kontrolės, rizikų vertinimo, vertės grandinės analizės ir ataskaitų rengimo procesus. Dyczkowska ir Szalacha (2025), analizuodami praktinį dvejopo reikšmingumo vertinimo taikymą įmonėje, nustatė, kad šis procesas yra kompleksinis projektas, kuriame kyla sunkumų nustatant objektyvius reikšmingumo slenksčius, vertinant skirtingų suinteresuotųjų šalių nuomones ir apibrėžiant ataskaitų ribas. Tai rodo, kad dvejopo reikšmingumo principas reikalauja ne tik metodologinių žinių, bet ir organizacinių gebėjimų, vidinių kompetencijų bei koordinacijos tarp skirtingų įmonės funkcijų. Be to, platesnė atskleidimų apimtis gali sukelti informacijos pertekliaus problemą. Nors vienas iš dvejopo reikšmingumo tikslų yra užtikrinti išsamesnį tvarumo informacijos pateikimą, pernelyg plati informacija gali sumažinti ataskaitų aiškumą ir apsunkinti naudotojų galimybes identifikuoti svarbiausias temas. Kai kurie autoriai pažymi, kad įmonės gali pateikti daug bendro pobūdžio informacijos apie tvarumo iniciatyvas, tačiau nepakankamai aiškiai atskleisti, kurie poveikiai, rizikos ar galimybės iš tikrųjų yra reikšmingi. Ši problema ypač aktuali ankstyvajame ESRS taikymo etape, kai įmonės dar tik kuria reikšmingumo vertinimo metodikas ir dažnai siekia parodyti platų tvarumo veiklų spektrą, tačiau ne visada pakankamai pagrindžia jų reikšmingumą. Szalacha (2024) tyrimas parodė, kad ankstyvieji dvejopo reikšmingumo taikytojai pakeitė tiek raportuojamų tvarumo temų turinį, tiek pačių reikšmingumo nustatymo proceso atskleidimų turinį, tačiau kartu buvo nustatytos ir spragos, susijusios su nepakankamu proceso paaiškinimu. Dalis autorių kritiškai vertina ir pačią dvejopo reikšmingumo koncepciją. Nobes (2026) argumentuoja, kad dvejopas reikšmingumas iš esmės išplečia atskleidimų apimtį, palyginti su vien finansiniu reikšmingumu, tačiau kartu kelia

konceptualių neaiškumų, ypač dėl poveikio reikšmingumo interpretavimo ir jo santykio su tradicine finansinės atskaitomybės logika. Kai kurie mokslininkai abejoja, ar praktikoje visada įmanoma aiškiai atskirti finansinį ir poveikio reikšmingumą, nes ilgalaikėje perspektyvoje reikšmingi aplinkosauginiai ar socialiniai poveikiai gali virsti finansinėmis rizikomis pačiai įmonei. Todėl diskusija tarp viengubo ir dvejopo reikšmingumo glaudžiai susijusi su laiko perspektyva: trumpuoju laikotarpiu tam tikras poveikis gali atrodyti nereikšmingas finansiniu požiūriu, tačiau ilguoju laikotarpiu jis gali paveikti įmonės reputaciją, reguliacines sąnaudas, kapitalo prieinamumą ar veiklos tęstinumą. Dėl šių priežasčių literatūroje pabrėžiama, kad dvejopo reikšmingumo principas turi didelį potencialą pagerinti tvarumo atskaitomybę, tačiau jo praktinė nauda priklauso nuo metodologinio aiškumo, duomenų kokybės, suinteresuotųjų šalių įtraukimo skaidrumo ir realios integracijos į įmonės valdymo procesus.

Empiriniai tyrimai rodo, kad praktinis dvejopo reikšmingumo taikymas vis dar išlieka nevienodas ir fragmentiškas. De Cristofaro ir Gulluscio (2023) nustatė, kad ankstyvosiose nefinansinėse ataskaitose dvejopas reikšmingumas dažnai buvo taikomas be aiškaus metodinio pagrindimo, o reikšmingumo vertinimo procesai buvo aprašomi labai paviršutiniškai. Dyczkowska ir Szalacha (2025) pažymėjo, kad įmonės dažnai formaliai deklaruoja dvejopo reikšmingumo taikymą, tačiau praktikoje atskleidimų gylis, nuoseklumas ir konkretumas išlieka nevienodi.

Apibendrinant galima teigti, kad mokslinėje literatūroje dvejopas reikšmingumas vertinamas kaip vienas svarbiausių šiuolaikinės tvarumo atskaitomybės pokyčių, keičiantis tiek reikšmingumo sampratą, tiek pačią tvarumo informacijos paskirtį bei naudotojų ratą. Literatūroje pabrėžiama, kad šis principas gali prisidėti prie didesnio skaidrumo, geresnio ESG rizikų identifikavimo ir tvarumo integravimo į strateginį valdymą, tačiau kartu kelia metodinio aiškumo, duomenų kokybės, palyginamumo bei praktinio įgyvendinimo iššūkių. Dėl šios priežasties išlieka aktualus poreikis empiriškai vertinti, kaip dvejopo reikšmingumo principas praktiškai taikomas konkrečių sektorių ir regionų įmonių tvarumo ataskaitose bei kaip jo taikymas keičia ataskaitų turinį ir kokybę.

2. ESRS DVEJOPO REIKŠMINGUMO PRINCIPO TAIKYMO ĮTAKOS BALTIJOS ŠALIŲ BIRŽOSE LISTINGUOJAMŲ ENERGETIKOS ĮMONIŲ TVARUMO ATASKAITŲ KOKYBEI VERTINIMO METODIKA

Nagrinėjant kaip pasikeitė Baltijos šalių biržose listinguojamų energetikos įmonių tvarumo ataskaitų kokybė, pritaikius dvejojo reikšmingumo principą pagal ESRS, būtina nustatyti tyrimo objektą, tikslą, uždavinius, duomenų rinkimo bei analizės metodus, imtį, eigą, patikimumą ir validumą bei galimus apribojimus, todėl toliau bus sudaroma tyrimo metodika, išskiriant šiuos pagrindinius aspektus.

Tyrimo objektas. Baltijos šalių biržose listinguojamų energetikos įmonių tvarumo ataskaitos už 2023-2024 metus. 2023 metų ataskaitos buvo naudojamos vertinti tvarumo ataskaitų kokybę iki ESRS dvejojo reikšmingumo taikymo, o 2024 metų ataskaitos buvo naudojamos vertinti tvarumo ataskaitų kokybę po ESRS dvejojo reikšmingumo taikymo.

Tyrimo tikslas. Sukurti ESRS dvejojo reikšmingumo principo taikymo brandos ir tvarumo ataskaitų kokybės vertinimo metodiką ir įvertinti dvejojo reikšmingumo taikymo įtaką Baltijos šalių biržose listinguojamų energetikos įmonių tvarumo ataskaitų kokybei.

Tyrimo uždaviniai:

1. Remiantis tvarumo atskaitomybės standartais ir atsižvelgiant į energetikos sektoriui būdingus iššūkius, sukurti energetikos įmonių tvarumo ataskaitų kokybės vertinimo metodiką.
2. Įvertinti ESRS dvejojo reikšmingumo principo įgyvendinimo brandą energetikos įmonėse.
3. Remiantis sukurta tyrimo metodika, įvertinti, kaip pasikeitė Baltijos šalių biržose listinguojamų energetikos įmonių tvarumo ataskaitų kokybė, pritaikius ESRS dvejojo reikšmingumo vertinimą bei pasiūlyti, kaip patobulinti tvarumo informacijos atskleidimus.

Tyrimo duomenų analizės metodai ir jų pagrindimas. Kad sukurti metodiką ir ištirti, kaip pasikeitė Baltijos šalyse listinguojamų energetikos įmonių tvarumo ataskaitų kokybė, pritaikius dvejojo reikšmingumo principą pagal ESRS, tyrimas rėmėsi kokybine dokumentų ir turinio analize. Tyrimo rezultatams apibendrinti buvo taikomas duomenų palyginimas, vizualinis pateikimas ir aprašomoji statistika. Turinio analizė, Krippendorff, K. (2004) požiūriu, yra metodas, leidžiantis daryti pagrįstas ir pakartojamas išvadas iš tekstinių (ir kitų) duomenų apie jų

prasmes, kontekstą ir naudojimą. Kokybinė dokumentų ir turinio analizė šiame tyrime pasirenkama kaip tinkamiausias metodas, nes ji suteikia galimybę sistemiskai ištirti ir interpretuoti įmonių tvarumo ataskaitose pateiktą informaciją, identifikuojant tiek akivaizdžius faktus, tiek paslėptas tendencijas. Šis metodas ypač tinkamas šiam tyrimui, nes leidžia struktūruotai palyginti atskleidimų pobūdį, mastą bei jų kitimą tarp skirtingų įmonių ar laikotarpių. Be to, turinio analizė padeda įvertinti, kiek įmonių teikiama informacija atitinka reglamentuotus standartus, tokius kaip ESRS, ir atskleidžia praktinius jų taikymo iššūkius.

Tyrimo imtis. Tyrimo imtis susideda iš keturių Baltijos šalių biržose listinguojamų energetikos įmonių: AB „Ignitis Grupė“, AB „KN Energies“, AB „Amber Grid“ ir AB „LITGRID“, kaip nurodyta 4 lentelėje.

4 lentelė

„Nasdaq Baltics“ listinguojamos energetikos įmonės ir imties sudarymo kriterijai

Įmonės pavadinimas	Birža	2024 m. ataskaitose atskleidžiamas reikšmingumo vertinimas, ESG atskleidimo sistemos	2023 m. ataskaitose atskleidžiamas reikšmingumo vertinimas, ESG atskleidimo sistemos	Ar įtraukta į imtį?
AB „Ignitis grupė“	„Nasdaq Vilnius“ oficialusis sąrašas	- ESRS dvejetainio reikšmingumo vertinimas - DVT, ESRS, ES Taksonomija, UNGC	- Poveikio reikšmingumo vertinimas, remiantis suinteresuotųjų šalių ir įmonės vertinimu - DVT, ESRS (dalinei), ES Taksonomija, GRI, UNGC	Taip
AB „KN Energies“	„Nasdaq Vilnius“ oficialusis sąrašas	- ESRS dvejetainio reikšmingumo vertinimas - ESRS	- Poveikio reikšmingumo vertinimas, remiantis suinteresuotųjų šalių ir įmonės vertinimu - GRI	Taip
AB „Ambergrid“	„Nasdaq Vilnius“ papildomasis sąrašas	- ESRS dvejetainio reikšmingumo vertinimas - ESRS	- Poveikio reikšmingumo vertinimas, remiantis suinteresuotųjų šalių ir įmonės vertinimu - GRI	Taip
AB „LITGRID“	„Nasdaq Vilnius“ papildomasis sąrašas	- ESRS dvejetainio reikšmingumo vertinimas - ESRS	- Poveikio reikšmingumo vertinimas, remiantis suinteresuotųjų šalių ir įmonės vertinimu - GRI	Taip
AB „Kauno energija“	„Nasdaq Vilnius“ papildomasis sąrašas	N.D.	N.D.	Ne

Šaltinis: sudaryta autorės

Sudarant tyrimo imtį, iš pradžių buvo atrinktos visos energetikos bendrovės, įtrauktos į Baltijos šalių vertybinių popierių biržas: „Nasdaq Vilnius“, „Nasdaq Riga“ ir „Nasdaq Tallinn“, kartu - „Nasdaq Baltic“, oficialųjį ir papildomąjį sąrašus. Tokių įmonių iš viso buvo penkios.

Tačiau tik keturios ankščiau nurodytos iš jų pateikia ESRS reikalavimus atitinkančius atskleidimus, pagrįstus ESRS dvejojo reikšmingumo vertinimu. Taip pat visos keturios įmonės prieš tai naudojo kitą reikšmingumo vertinimo metodiką savo tvarumo ataskaitose, todėl buvo galima palyginti, kaip pasikeitė tvarumo ataskaitų turinys, įmonėms pereinant nuo ankstesnių reikšmingumo vertinimo metodikų prie ESRS dvejojo reikšmingumo principo. Imties įmonės ir imties sudarymo kriterijai pateikti lentelėje 4. Taip pat sudarant imtį buvo identifikuota, pagal kokiais ESG atskleidimo sistemas įmonės teikė tvarumo informaciją savo ataskaitose (4 lentelė).

„Nasdaq Baltic“ reguliuojama rinka buvo pasirinkta dėl jos reikšmės Baltijos šalių kapitalo rinkoms ir to, kad ji sudaro vieningą reguliuojamą erdvę, apimančią viešai listinguojamas bendroves Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje. Šios bendrovės pasižymi didesniu veiklos skaidrumu ir atskaitomybės reikalavimais, todėl yra itin tinkamos tvarumo ataskaitų analizės kontekste. Energetikos įmonės buvo pasirinktos, nes energetikos sektorius yra vienas labiausiai reguliuojamų ir jautriausių tvarumo politikai.

Tyrimo eiga: etapas 1. Kad sukurti energetikos įmonių tvarumo ataskaitų kokybės vertinimo metodiką, remiantis išnagrinėtais tvarumo atskaitomybės standartais, mokslinė literatūra ir tarptautinių organizacijų pateikiamais duomenimis, atsižvelgiant į energetikos sektoriaus specifiką ir jam būdingus iššūkius, buvo atrinkti tinkamiausi kriterijai. Mokslinėje literatūroje pabrėžiama, kad energetikos įmonėms ypač svarbūs klimato kaitos, dekarbonizacijos, reguliavimo, energetinio saugumo ir ilgalaikių investicijų klausimai, nes šis sektorius pasižymi dideliu poveikiu aplinkai, aukštu reguliavimo lygiu ir reikšmingomis perėjimo bei fizinėmis klimato rizikomis (IPCC, 2021; Battiston et al., 2017). Dėl šių priežasčių energetikos įmonėms itin aktualūs struktūruoti, reikšmingumu grindžiami tvarumo atskleidimai. Toliau išvardinami kriterijai bei pagrindžiama, kodėl jie buvo pasirinkti:

1. Reikšmingumo vertinimo proceso atskleidimas. Reikšmingumo vertinimas yra svarbus aspektas pagal skirtingus tvarumo standartus, aktualus visoms įmonėms. GRI pabrėžia suinteresuotųjų šalių lūkesčius, ESRS - struktūruotą dvejojo reikšmingumo vertinimą, o ISSB/TCFD - finansinių rizikų identifikavimą.
2. Reikšmingų temų atskleidimas. Reikšmingų temų identifikavimas ir atskleidimas yra esminis tiek GRI, tiek ESRS, tiek SASB/ISSB požiūriu. Tvarumo atskleidimų kokybė priklauso nuo jų nagrinėjimo gylio. Bendri, neparemti duomenimis atskleidimai nekuria sprendimų vertės, aukštos kokybės atskleidimai turi būti konkretūs, pamatuojami ir nuoseklūs (Helfaya & Whittington, 2019). Taip pat, GRI, ESRS ir TCFD akcentuoja, kad tvarumo informacija turi būti susieta su verslo modeliu ir strategija.
3. Poveikių atskleidimas. Poveikio aplinkai ir visuomenei atskleidimas yra kertinis GRI ir ESRS elementas. Energetikos sektoriuje poveikis aplinkai yra ypač reikšmingas (IPCC,

2021). IPCC ataskaitose pabrėžiama, kad energetikos sektorius yra didžiausias šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) šaltinis, todėl būtent šio sektoriaus įmonėms tenka pagrindinė atsakomybė už klimato kaitos švelninimą.

4. Rizikų ir galimybių atskleidimas. TCFD, ISSB ir ESRS pabrėžia rizikų ir galimybių atskleidimo svarbą, nes pagal tvarumo atskaitomybės standartus, identifikuotos rizikos ir galimybės leidžia įvertinti, kurie tvarumo veiksniai daro reikšmingą poveikį įmonės veiklai ir vertei, bei suteikia sprendimų priėmimui naudingą informaciją apie įmonės atsparumą ir strateginį pasirengimą, ypač energetikos sektoriuje. Battiston et al. (2017) nustatė, kad energetikos įmonės susiduria su ypač didelėmis perėjimo rizikomis, susijusiomis su klimato politikos griežtėjimu, anglies kainodara ir technologine transformacija, kurios gali turėti reikšmingą poveikį jų turto vertei ir ilgalaikiam finansiniam stabilumui.
5. Kiekybiniai rodikliai (KPIs). Kiekybiniai rodikliai yra esminė informacijos patikimumo ir palyginamumo sąlyga (GRI, ESRS, SASB). Skirtingų kiekybinių rodiklių atskleidimas reikšmingai didina ataskaitų kokybę, palyginamumą per skirtingus laikotarpius bei įmones (Helfaya & Whittington, 2019).
6. Tikslų ir pažangos atskleidimas. Tikslų ir pažangos atskleidimas laikomas vienu esminių tvarumo ataskaitų vertinimo kriterijų, nes pagal tvarumo atskaitomybės standartus aiškiai apibrėžti ir laike pamatuojami tikslai bei jų įgyvendinimo pažangos atskleidimas leidžia įvertinti įmonės strateginę kryptį ir atskaitomybės lygį. Tarptautinė energetikos agentūra nurodo, kad energetikos įmonėms būtinos milžiniškos ilgalaikės investicijos, todėl joms ypač svarbūs ilgalaikiai tikslai (IEA, 2021).
7. Nereikšmingų temų atskleidimas. Nereikšmingų temų atskleidimas yra svarbus, nes tai leidžia įvertinti reikšmingumo vertinimo proceso skaidrumą ir pagrįstumą, užtikrina aktualumo ir teisingo pateikimo principų įgyvendinimą bei sumažina selektyvaus informacijos atskleidimo riziką, ypač energetikos sektoriuje, kuriame tam tikros tvarumo temos yra iš esmės jautrios.

Taip pat pagal išskirtus kriterijus buvo iškelti vertinimo klausimai, padėsiantys įvertinti įmonių tvarumo informacijos pokyčius lyginant 2023 ir 2024 m. ataskaitas bei įmones lyginant tarpusavyje. Klausimai buvo iškelti atsižvelgiant į išnagrinėtus tvarumo standartus bei kokybinius informacijos principus, išskirtus ESRS standartuose, koncentruojantis į teisingo pateikimo principą. Teisingo pateikimo principas leidžia įvertinti, ar ši informacija pateikiama išsamiai, neutraliai ir tiksliai, atskleidžiant tiek teigiamus, tiek neigiamus poveikius, taikomas metodikas ir galimus duomenų ribotumus. Šių principų pasirinkimas bei rėmimasis tvarumo standartais sudaro

pagrindą sistemiškai vertinti kokia informacija atskleidžiama tvarumo ataskaitose ir kaip ji pateikiama. Vertinimo klausimai išvadinti lentelėje 5.

5 lentelė

Tvarumo informacijos vertinimo kriterijai

Kriterijai	Vertinimo klausimai	Vertinimo būdas
Reikšmingumo vertinimo proceso atskleidimas	1. Ar aiškiai aprašytas reikšmingumo vertinimo procesas?	Nuo 0 iki 1 pagal lentelę 6
	2. Ar nurodyti taikyti vertinimo kriterijai?	Nuo 0 iki 1 pagal lentelę 6
	3. Ar įtrauktos suinteresuotos šalys ir aprašyta jų įtaka?	Nuo 0 iki 1 pagal lentelę 6
Reikšmingų temų atskleidimas	1. Ar ataskaitoje pateikiamas aiškus, struktūruotas reikšmingų ESG temų sąrašas?	Nuo 0 iki 1 pagal lentelę 6
	2. Ar reikšmingos temos aptariamose išsamiai?	Nuo 0 iki 1 pagal lentelę 6
	3. Ar reikšmingos temos susiejamos su įmonės veikla ir strateginiais sprendimais?	Nuo 0 iki 1 pagal lentelę 6
Poveikių atskleidimas	1. Ar atskleidžiami įmonės poveikiai aplinkai ir visuomenei?	Nuo 0 iki 1 pagal lentelę 6
	2. Ar nurodomas poveikio pobūdis ir mastas?	Nuo 0 iki 1 pagal lentelę 6
	3. Ar atskleidžiami tiek teigiami, tiek neigiami poveikiai?	Nuo 0 iki 1 pagal lentelę 6
Rizikų ir galimybių atskleidimas	1. Ar identifikuojamos su tvarumu susijusios rizikos?	Nuo 0 iki 1 pagal lentelę 6
	2. Ar atskleidžiamos tvarumo galimybės?	Nuo 0 iki 1 pagal lentelę 6
	3. Ar paaiškinamas jų galimas poveikis veiklai ar rezultatams?	Nuo 0 iki 1 pagal lentelę 6
Kiekybiniai rodikliai (KPIs)	1. Ar pateikiami konkretūs, pamatuojami rodikliai?	Nuo 0 iki 1 pagal lentelę 6
	2. Ar KPI susieti su reikšmingomis temomis?	Nuo 0 iki 1 pagal lentelę 6
	3. Ar pateikiami kelių metų duomenys?	Nuo 0 iki 1 pagal lentelę 6
Tikslų ir pažangos atskleidimas	4. Ar pateikti aiškūs tikslai?	Nuo 0 iki 1 pagal lentelę 6
	5. Ar pateikti trumpalaikiai ir ilgalaikiai tikslai?	Nuo 0 iki 1 pagal lentelę 6
	6. Ar nurodyti terminai tikslams?	Nuo 0 iki 1 pagal lentelę 6
	7. Ar atskleidžiama pažanga tikslų atžvilgiu?	Nuo 0 iki 1 pagal lentelę 6
Nereikšmingų temų atskleidimas	1. Ar aiškiai nurodytos nereikšmingos temos?	Nuo 0 iki 1 pagal lentelę 6
Viso balų:		20

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis ESRS, GRI, ISSB, TCFD standartais

Kriterijai, pateikti lentelėje 5, vertinami pagal vertinimo skalę, pateiktą lentelėje 6.

6 lentelė

Vertinimo skalė

Vertinimas	Apibūdinimas
1	Rodiklis yra aiškiai ir skaidriai pateiktas, su išsamia ir detalia informacija.
0.5	Rodiklis yra paminėtas, tačiau pateikiama informacija yra ribota, neaiški arba išdėstyta tik kaip būsimi ketinimai be konkrečių detalių.
0	Rodiklis visai nenagrinėjamas arba nepateikiama jokia aktuali informacija.

Šaltinis: sudaryta autorės

Tyrimo eiga: etapas 2. Antrame tyrimo etape buvo analizuojama, ar imties įmonės 2024 m. tvarumo ataskaitose tinkamai pritaikė ESRS dvejojo reikšmingumo vertinimą. Siekiant įvertinti ESRS dvejojo reikšmingumo principo taikymo brandą, pirmiausia analizė buvo sutelkta į įmonių aprašytą dvejojo reikšmingumo vertinimo procesą, t. y. kaip šis procesas buvo organizuojamas ir įgyvendinamas praktikoje. Vėliau buvo nuodugniai vertinamos privalomos atskleidimo sritys, susijusios su šiuo procesu, siekiant nustatyti jų išsamumą ir atitikimą ESRS reikalavimams. Vertinimui buvo naudojama vertinimo lentelė 7, sudaryta remiantis ESRS 2 standarto 53 pastraipa, kurioje nustatyti pagrindiniai dvejojo reikšmingumo vertinimo reikalavimai. Kiekviena pasirinkta vertinimo sritis buvo vertinama 0, 0,5 arba 1 balu, pagal iš anksto nustatytus vertinimo kriterijus, pateiktus lentelėje 6. Remiantis šiais kriterijais, buvo apskaičiuotas galutinis balas kiekvienai įmonei. Taip pat, pagal atskirus vertinimo kriterijus, buvo palygintos keturių energetikos įmonių 2024 m. tvarumo ataskaitos, siekiant nustatyti, kuri įmonė dvejojo reikšmingumo principą pritaikė nuosekliausiai ir išsamiausiai. Be to, analizės metu buvo išskirti pagrindiniai praktinio dvejojo reikšmingumo taikymo trūkumai ir suformuluotos rekomendacijos jų šalinimui.

7 lentelė

Dvejopo reikšmingumo koncepcijos vertinimo kriterijai

	Kriterijai	Vertinimo būdas
1.	Apibūdintame procese taikytos metodikos ir prielaidų aprašymas.	Nuo 0 iki 1 pagal lentelę 6
2.	Proceso, naudojamo įmonės galimam ir faktiniam poveikiui žmonėms ir aplinkai (kaip nustatyta atlikus įmonės išsamaus patikrinimo procesą) nustatyti, įvertinti, teikti jam pirmenybę ir jį stebėti, apžvalga, įskaitant paaiškinimą, ar ir kaip šiuo procesu:	Nuo 0 iki 4, sudėjus 2.1 - 2.4 balus
2.1	daugiausia dėmesio skiriama konkrečiai veiklai, verslo santykiams, geografinėms vietovėms ar kitiems veiksniams, dėl kurių išauga neigiamo poveikio rizika;	Nuo 0 iki 1 pagal lentelę 6
2.2	atsižvelgiama į poveikį, susijusį su įmone per jos pačios operacijas arba dėl jos verslo santykių;	Nuo 0 iki 1 pagal lentelę 6
2.3	aprepiamos konsultacijos su paveikiamais suinteresuotaisiais subjektais, siekiant suprasti, koks poveikis jiems gali būti padarytas, taip pat su išorės ekspertais;	Nuo 0 iki 1 pagal lentelę 6
2.4	teikiama pirmenybė neigiamam poveikiui, atsižvelgiant į jo santykinį stiprumą ir tikėtinumą (žr. 1 ETAS 3.4 skirsnį „Poveikio reikšmingumas“), ir atitinkamais atvejais teigiamam poveikiui, remiantis jo santykinio mastu, aprėptimi ir tikėtinumu, ir nustatoma, kurie tvarumo klausimai yra reikšmingi atskaitomybės tikslais, įskaitant atitinkamus kiekybinius arba kokybinius slenksčius ir kitus taikomus kriterijus, kaip nustatyta 1 ETAS 3.4 skirsnyje „Poveikio reikšmingumas“.	Nuo 0 iki 1 pagal lentelę 6
3.	Proceso, naudojamo finansinį poveikį turinčioms arba galinčioms turėti rizikoms ir galimybėms nustatyti, įvertinti, teikti joms pirmenybę ir jas stebėti, apžvalga. Atskleidžiamoje informacijoje nurodoma:	Nuo 0 iki 3, sudėjus 3.1 - 3.3 balus
3.1	kaip įmonė atsižvelgė į savo poveikio ir priklausomybės sąsajas su rizikomis ir galimybėmis, kurių gali atsirasti dėl to poveikio ir priklausomybės;	Nuo 0 iki 1 pagal lentelę 6
3.2	kaip įmonė vertina nustatytų rizikų ir galimybių poveikio tikėtinumą, dydį ir pobūdį (pvz., kokybinius arba kiekybinius slenksčius ir kitus taikytus kriterijus, kaip nustatyta 1 ETAS 3.3 skirsnyje „Finansinis reikšmingumas“);	Nuo 0 iki 1 pagal lentelę 6
3.3	kaip įmonė teikia pirmenybę su tvarumu susijusioms rizikoms, palyginti su kitų rūšių rizika, nurodant, kaip ji naudoja rizikos vertinimo priemones.	Nuo 0 iki 1 pagal lentelę 6
4.	Sprendimų priėmimo proceso ir susijusių vidaus kontrolės procedūrų aprašymas.	Nuo 0 iki 1 pagal lentelę 6
5.	Kokiu mastu ir kaip poveikio ir rizikų nustatymo, vertinimo ir valdymo procesas yra integruotas į įmonės bendrą rizikos valdymo procesą ir naudojamas įmonės bendram rizikos profiliui ir rizikos valdymo procesams įvertinti.	Nuo 0 iki 1 pagal lentelę 6
6.	Kokiu mastu ir kaip galimybių nustatymo, vertinimo ir valdymo procesas yra integruotas į bendrą įmonės valdymo procesą, kai taikytina.	Nuo 0 iki 1 pagal lentelę 6
7.	Naudojamų įvedinių parametrai (pavyzdžiui, duomenų šaltiniai, nagrinėjamų operacijų aprėptis ir prielaidų detalumas).	Nuo 0 iki 1 pagal lentelę 6
8.	Aprašymas apie tai, ar ir kaip procesas pasikeitė, palyginti su ankstesniu ataskaitiniu laikotarpiu, kai procesas buvo pakeistas paskutinį kartą, taip pat būsimos reikšmingumo vertinimo peržiūros datos aprašymas.	Nuo 0 iki 1 pagal lentelę 6
	Viso balų:	13

Šaltinis: sudaryta autorės, pagal ESRS 2 53-ąją pastraipą

Tyrimo eiga: etapas 3. Trečiajame tyrimo etape buvo vertinama, kaip ESRS dvejojo reikšmingumo vertinimo taikymas paveikė Baltijos šalių biržose listinguojamų energetikos įmonių tvarumo ataskaitų kokybę. Remiantis pirmajame tyrimo etape sukurta metodika, buvo palyginta 2023 ir 2024 m. tvarumo ataskaitose pateikta informacija, siekiant nustatyti esminius tvarumo informacijos pokyčius. Ataskaitų turinio analizė buvo atliekama pagal iš anksto nustatytus kokybinius vertinimo kriterijus, pateiktus lentelėje 5, toliau buvo lyginamas gautas įmonės balas 2023 ir 2024 metų ataskaitoms bei išskiriami pagrindiniai skirtumai, kurie lėmė balo pasikeitimą. Tai leido sistemingai įvertinti tvarumo informacijos teisingą pateikimą, atsižvelgiant ne tik į ESRS, bet ir į kitus tvarumo standartus. Taip pat buvo palygintos analizuojamos energetikos įmonės tarpusavyje, nustatant, kas geriau atskleidė tvarumo informaciją pagal vertinimo kriterijus (lentelė 5), palyginant jų galutinį balą bei išskiriant pagrindinius skirtumus tarp įmonių atskleidimų. Galiausiai, buvo pateikti pasiūlymai, kaip patobulinti tvarumo informacijos atskleidimus.

Patikimumas ir validumas. Tyrimo patikimumas užtikrinamas sisteminga dokumentų atranka ir vienoda analizės metodika, paremta ESRS reikalavimais. Visi dokumentai vertinami pagal tuos pačius kriterijus, siekiant išvengti šališkumo. Patikimumą sustiprina tai, kad visi analizuojami dokumentai yra audituotos metinės vadovybės ataskaitos bei oficialūs Europos Sąjungos teisės aktai. Tyrimo validumas grindžiamas tuo, kad pasirinkta turinio analizė tiesiogiai atitinka iškeltus tyrimo klausimus, o vertinimo kriterijai paremti oficialiais tvarumo standartais ir moksline literatūra. Tyrėjas pripažįsta galimą interpretacijų subjektyvumą, tačiau jį sumažina skaidrus metodikos aprašymas ir teorinis pagrindimas.

Tyrimo ribotumas. Šis tyrimas turi tam tikrų apribojimų, į kuriuos reikėtų atkreipti dėmesį. Tyrimas buvo sutelktas tik į Baltijos šalių biržose listinguojamų energetikos įmonių imtį, todėl rezultatai galėtų skirtis, jei duomenys būtų rinkti iš įmonių, turinčių platesnę geografinę reprezentaciją. Taip pat visi tyrimo dalyviai dvejojo reikšmingumo vertinimą rengė pirmąjį kartą, todėl rezultatai galėtų skirtis, jeigu tyrimo dalyviai turėtų daugiau patirties su dvejojo reikšmingumo vertinimu. Galiausiai, tyrime taip pat buvo naudojama tik viešai prieinama informacija, todėl tyrimas neatskleidžia detalių apie naudotus reikšmingų temų vertinimo metodus ar scenarijų kūrimą, taikytą analizuojant su tvarumu susijusių klausimų finansinį ir poveikio reikšmingumą.

3. ESRS DVEJOPO REIKŠMINGUMO PRINCIPO TAIKYMO ĮTAKOS BALTIJOS ŠALIŲ BIRŽOSE LISTINGUOJAMŲ ENERGETIKOS ĮMONIŲ TVARUMO ATASKAITŲ KOKYBEI VERTINIMO TYRIMO REZULTATAI

3.1 ESRS dvejo po reikšmingumo principo taikymo branda

Tyrimo metu išanalizuotos keturios Lietuvos energetikos sektoriaus įmonės: Ignitis Grupė, KN Energies, Amber Grid ir Litgrid. Visos įmonės vykdo strategiškai svarbią veiklą energetikos sektoriuje ir 2024 m. pirmą kartą taikė dvejo po reikšmingumo koncepciją tvarumo ataskaitose. Išanalizavus 2024 m. įmonių tvarumo ataskaitas buvo įvertinta dvejo po reikšmingumo koncepcijos įgyvendinimo branda kiekvienoje iš įmonių. Rezultatai pateikti lentelėje 8.

8 lentelė

Dvejo po reikšmingumo koncepcijos taikymo brandos vertinimo rezultatai

Nr.	Kriterijai	AB „Ignitis Grupė“	AB „KN Energies“	AB „Amber Grid“	AB „LITGRID“
1.	Apibūdintame procese taikytos metodikos ir prielaidų aprašymas.	1	1	1	1
2.	Proceso, naudojamo įmonės galimam ir faktiniam poveikiui žmonėms ir aplinkai (kaip nustatyta atlikus įmonės išsamaus patikrinimo procesą) nustatyti, įvertinti, teikti jam pirmenybę ir jį stebėti, apžvalga, įskaitant paaiškinimą, ar ir kaip šiuo procesu:	4	3.5	4	3.5
2.1	daugiausia dėmesio skiriama konkrečiai veiklai, verslo santykiams, geografinėms vietovėms ar kitiems veiksniams, dėl kurių išauga neigiamo poveikio rizika;	1	1	1	1
2.2	atsižvelgiama į poveikį, susijusį su įmone per jos pačios operacijas arba dėl jos verslo santykių;	1	1	1	1
2.3	aprėpiamos konsultacijos su paveikiamais suinteresuotaisiais subjektais, siekiant suprasti, koks poveikis jiems gali būti padarytas, taip pat su išorės ekspertais;	1	0.5	1	0.5
2.4	teikiama pirmenybė neigiamam poveikiui, atsižvelgiant į jo santykinį stiprumą ir tikėtinumą (žr. 1 ETAS 3.4 skirsnį „Poveikio reikšmingumas“), ir atitinkamais atvejais teigiamam poveikiui, remiantis jo santykinio mastu, aprėptimi ir tikėtinumu, ir nustatoma, kurie tvarumo klausimai yra reikšmingi atskaitomybės tikslais, įskaitant atitinkamus kiekybinius arba kokybinius slenksčius ir kitus taikomus kriterijus, kaip nustatyta 1 ETAS 3.4 skirsnyje „Poveikio reikšmingumas“.	1	1	1	1

Šaltinis: sudaryta autorės

8 lentelė (tęsinys)

Dvejopo reikšmingumo koncepcijos taikymo brandos vertinimo rezultatai

Nr.	Kriterijai	AB „Ignitis Grupė“	AB „KN Energies“	AB „Amber Grid“	AB „LITGRID“
3.	Proceso, naudojamo finansinį poveikį turinčioms arba galinčioms turėti rizikoms ir galimybėms nustatyti, įvertinti, teikti joms pirmenybę ir jas stebėti, apžvalga. Atskleidžiamoje informacijoje nurodoma:	3	2.5	3	3
3.1	kaip įmonė atsižvelgė į savo poveikio ir priklausomybės sąsajas su rizikomis ir galimybėmis, kurių gali atsirasti dėl to poveikio ir priklausomybės;	1	1	1	1
3.2	kaip įmonė vertina nustatytų rizikų ir galimybių poveikio tikėtinumą, dydį ir pobūdį (pvz., kokybinius arba kiekybinius slenksčius ir kitus taikytus kriterijus, kaip nustatyta 1 ETAS 3.3 skirsnyje „Finansinis reikšmingumas“);	1	1	1	1
3.3	kaip įmonė teikia pirmenybę su tvarumu susijusioms rizikoms, palyginti su kitų rūšių rizika, nurodant, kaip ji naudoja rizikos vertinimo priemones.	1	0.5	1	1
4.	Sprendimų priėmimo proceso ir susijusių vidaus kontrolės procedūrų aprašymas.	1	1	1	1
5.	Kokiu mastu ir kaip poveikio ir rizikų nustatymo, vertinimo ir valdymo procesas yra integruotas į įmonės bendrą rizikos valdymo procesą ir naudojamas įmonės bendram rizikos profiliui ir rizikos valdymo procesams įvertinti.	1	1	1	1
6.	Kokiu mastu ir kaip galimybių nustatymo, vertinimo ir valdymo procesas yra integruotas į bendrą įmonės valdymo procesą, kai taikytina.	1	1	1	1
7.	Naudojamų įvedinių parametrai (pavyzdžiui, duomenų šaltiniai, nagrinėjamų operacijų aprėptis ir prielaidų detalumas).	1	1	1	1
8.	Aprašymas apie tai, ar ir kaip procesas pasikeitė, palyginti su ankstesniu ataskaitiniu laikotarpiu, kai procesas buvo pakeistas paskutinį kartą, taip pat būsimos reikšmingumo vertinimo peržiūros datos aprašymas.	0.5	0.5	0.5	0.5
	Viso balų:	12.5/13	11.5/13	12.5/13	12/13

Šaltinis: sudaryta autorės

AB „Ignitis Grupė“ yra didžiausia energetikos grupė Baltijos šalyse, vykdanči elektros ir dujų tiekimo, elektros gamybos iš atsinaujinančių energijos išteklių, elektros skirstymo bei energetikos infrastruktūros vystymo veiklą. 2023 m. įmonė taikė 2021 m. atliktą poveikio reikšmingumo vertinimą, įtraukiant pagrindines suinteresuotas šalis pagal GRI metodiką. Reikšmingos temos buvo nustatomos pagal jų svarbą įmonei ir suinteresuotosioms šalims, tačiau poveikio ir finansinis reikšmingumas dar nebuvo aiškiai atskiriami. 2024 m. ataskaitoje AB „Ignitis Grupė“ perėjo prie dvejopo reikšmingumo vertinimo pagal ESRS reikalavimus, aiškiai išskirdama poveikio ir finansinį reikšmingumą, poveikius, rizikas ir galimybes bei vertės

grandinės analizę. Įmonė detaliai aprašė reikšmingumo vertinimo etapus, suinteresuotųjų šalių įtraukimą, poveikių prioretizavimo logiką bei poveikio vertinimo kriterijus. Vertinant AB „Ignitis Grupės“ dvejojo reikšmingumo vertinimo metodikos teisingą pritaikymą, iš analizuotų įmonių ši įmonė pateikė vieną iš išsamiausių dvejojo reikšmingumo vertinimų – rezultatas 12.5 iš 13 (8 lentelė). Tačiau tam tikri ribotumai išliko. Ataskaitoje nėra labai aiškiai nurodoma, kada konkrečiai metodologija paskutinį kartą buvo peržiūreta ar pakeista, nepateikiama konkreti būsimos reikšmingumo vertinimo peržiūros data ir nepakankamai detalizuojama, kaip dažnai reikšmingumo vertinimas bus atnaujinamas ateityje. Vis dėlto, vertinant bendrą atitikimą ESRS dvejojo reikšmingumo metodo taikymo reikalavimams, jis yra aukštas ir suteikia pagrindą pasitikėti tvarumo informacijos pokyčių vertinimu prieš taikant dvejojo reikšmingumo principą ir po jo pritaikymo.

AB „KN Energies“ vykdo suskystintų gamtinių dujų terminalo, naftos produktų terminalų bei energetikos infrastruktūros veiklą. 2023 m. reikšmingumo vertinimas daugiausia buvo grindžiamas pagrindinių ESG temų identifikavimu ir suinteresuotųjų šalių lūkesčiais, didžiausią dėmesį skiriant energetiniam saugumui, klimato kaitai bei darbuotojų saugai. Reikšmingumo vertinimo metodologija buvo pateikiama gana glaustai ir daugiausia orientuota į bendrą temų svarbos nustatymą. 2024 m. ataskaitoje pradėtas taikyti dvejojo reikšmingumo principas pagal ESRS logiką – aiškiau išskirti poveikiai, rizikos ir galimybės, daugiau dėmesio skirta klimato rizikoms, energetikos transformacijai bei vertės grandinės aspektams. Vis dėlto įmonėje išliko tam tikrų metodologinių ribotumų taikant dvejojo reikšmingumo vertinimą. Pagrindiniai nustatyti trūkumai buvo susiję su nepakankamai detaliu konsultacijų su suinteresuotosiomis šalimis proceso ir reikšmingumo prioritetizavimo logikos atskleidimu. Nors ataskaitoje nurodoma, kad į reikšmingumo vertinimą buvo įtrauktos suinteresuotosios šalys, nebuvo pakankamai aiškiai paaiškinta, kokios konkrečios grupės buvo konsultuojamos, kaip buvo renkama jų nuomonė, kokią įtaką jų įžvalgos turėjo galutiniam reikšmingų temų nustatymui bei kaip buvo vertinami galimi interesų skirtumai tarp skirtingų grupių. Taip pat ribotai atskleista reikšmingumo prioritetizavimo logika: nepakankamai detalizuota, kaip buvo vertinamas poveikio mastas, aprėptis ir tikėtumas, kokie konkretūs kriterijai ar slenksčiai buvo taikomi nustatant reikšmingas temas bei kaip buvo prioritetizuojami neigiami poveikiai. Vertinant AB „KN Energies“ dvejojo reikšmingumo vertinimo metodikos teisingą pritaikymą, iš analizuotų įmonių ši įmonė pateikė prasčiausią reikšmingumo vertinimą – rezultatas 11.5 iš 13 (8 lentelė). Vis dėlto, vertinant bendrą atitikimą ESRS dvejojo reikšmingumo metodo taikymo reikalavimams, jis yra aukštas ir suteikia pagrindą pasitikėti tvarumo informacijos pokyčių vertinimu prieš taikant dvejojo reikšmingumo principą ir po jo pritaikymo.

AB „Amber Grid“ yra Lietuvos gamtinių dujų perdavimo sistemos operatorius, atsakingas už dujų perdavimo infrastruktūros valdymą ir energetinio saugumo užtikrinimą. 2023 m. įmonė taikė darnumo temų reikšmingumo matricą, sudarytą remiantis GRI rekomendacijomis bei suinteresuotųjų šalių apklausomis. Vertinime buvo identifikuojami pagrindiniai poveikiai aplinkai, darbuotojams, klientams ir bendruomenėms, tačiau poveikio ir finansinio reikšmingumo aspektai dar nebuvo aiškiai atskirti. 2024 m. Amber Grid perėjo prie dvejopo reikšmingumo vertinimo pagal ETAS ir ESRS principus, aiškiai atskirdama poveikio ir finansinį reikšmingumą bei integruodama poveikių, rizikų ir galimybių analizę. Įmonė gana išsamiai aprašė reikšmingumo vertinimo procesą, vertinimo etapus, suinteresuotųjų šalių įtraukimą bei reikšmingų poveikių prioritetizavimo logiką. Lyginant su kitomis įmonėmis, Amber Grid pasižymėjo gana struktūruotu reikšmingumo vertinimo procesu, vertinimas 12.5 iš 13 (8 lentelė), tačiau tam tikri ribotumai išliko - tik iš dalies atskleistas būsimos reikšmingumo vertinimo peržiūros procesas: nebuvo pateikta konkreti būsimos peržiūros data ar aiškus periodiškumo paaiškinimas. Todėl, nors Amber Grid reikšmingumo vertinimas buvo vertinamas kaip labai aukšto lygio ir iš esmės atitinkantis ESRS 2 53 pastraipos logiką, maksimalus vertinimas nebuvo skirtas.

AB „LITGRID“ yra Lietuvos elektros perdavimo sistemos operatorius, atsakingas už elektros perdavimo tinklų valdymą, sistemos balansavimą bei elektros sistemos sinchronizaciją su kontinentinės Europos tinklais. 2023 m. reikšmingumo vertinimas buvo orientuotas į pagrindinių ESG temų ir suinteresuotųjų šalių lūkesčių identifikavimą, daugiausia dėmesio skiriant energetiniam saugumui, infrastruktūros patikimumui ir darbuotojų saugai. Vertinimo metodologija daugiausia buvo orientuota į bendrą ESG temų svarbos nustatymą, tačiau nebuvo išsamiai detalizuojami poveikių vertinimo kriterijai ar finansinio reikšmingumo aspektai. 2024 m. Litgrid pradėjo taikyti dvejopo reikšmingumo principą pagal ESRS reikalavimus, aiškiau išskirdama poveikio ir finansinį reikšmingumą bei integruodama klimato, kibernetinio saugumo ir infrastruktūros rizikas į reikšmingumo vertinimo procesą. Įmonė išsamiau susiejo reikšmingumo vertinimą su energetinio saugumo, elektros sistemos sinchronizacijos ir kritinės infrastruktūros valdymo klausimais. Lyginant su kitomis įmonėmis, LITGRID pasižymėjo gana struktūruotu reikšmingumo vertinimo procesu, vertinimas 12 iš 13 (8 lentelė). Mažesniu balu (0.5) buvo įvertintas konsultacijų su suinteresuotosiomis šalimis proceso atskleidimas. Nors ataskaitoje nurodoma, kad į reikšmingumo vertinimą buvo įtrauktos suinteresuotosios šalys, nebuvo pakankamai detalai paaiškinta, kokios konkrečios grupės buvo konsultuojamos, kokiais metodais buvo renkama jų nuomonė bei kokią įtaką jų įžvalgos turėjo galutiniam reikšmingų temų nustatymui. Taip pat nebuvo aiškiai atskleista, kaip buvo sprendžiami galimi interesų skirtumai tarp skirtingų suinteresuotųjų šalių grupių. Papildomai mažesniu balu buvo įvertintas proceso pokyčių ir būsimos reikšmingumo vertinimo peržiūros atskleidimas. Nors įmonė nurodė, kad 2024

m. reikšmingumo vertinimas buvo atnaujintas pagal dvejopo reikšmingumo principą ir ESRS reikalavimus, ataskaitoje nebuvo pateikta konkreti būsimos peržiūros data ar aiškiai apibrėžtas reikšmingumo vertinimo atnaujinimo periodiškumas. Taip pat gana ribotai paaiškinta, kaip metodologiniai pokyčiai galėtų paveikti reikšmingų temų nustatymą ateityje. Šie ribotumai rodo, kad nors Litgrid reikšmingumo vertinimas iš esmės atitinka ESRS reikalavimus ir pasižymi gana aukštu detalumo lygiu, tam tikri proceso skaidrumo ir metodologinio atsekamumo aspektai vis dar galėtų būti atskleidžiami išsamiau.

Lyginant analizuotų įmonių dvejopo reikšmingumo vertinimo metodologijas nustatyta, kad visos įmonės 2024 m. aiškiai progresavo pereidamos nuo tradicinio reikšmingumo vertinimo prie ESRS pagrindu grindžiamo dvejopo reikšmingumo principo taikymo. Visose įmonėse padidėjo reikšmingumo vertinimo struktūruotumas, išsamesnis tapo poveikių, rizikų ir galimybių atskleidimas, daugiau dėmesio skirta vertės grandinei bei suinteresuotųjų šalių įtraukimui. Vertinant bendrą atitikimą ESRS dvejopo reikšmingumo metodo taikymo reikalavimams, įmonių vertinimai yra aukšti ir tai suteikia pagrindą pasitikėti dvejopo reikšmingumo koncepcijos taikymo įtakos vertinimu.

Analizė parodė, kad nors įmonės aiškiai pažengė taikydamos ESRS dvejopo reikšmingumo principą, dalis metodologinių ir atskleidimo reikalavimų vis dar nebuvo įgyvendinti pilna apimtimi. Daugumoje įmonių ribotai detalizuoti reikšmingumo vertinimo kriterijai ir slenksčiai, poveikių prioritetizavimo logika, suinteresuotųjų šalių įtraukimo procesas, būsimos reikšmingumo vertinimo peržiūros periodiškumas bei kai kurie vertės grandinės ir ilgalaikių klimato rizikų aspektai. Tai rodo poreikį ateityje daugiau dėmesio skirti šių sričių detalizavimui ir atskleidimo kokybės gerinimui.

3.2 Dvejopo reikšmingumo koncepcijos taikymo įtakos energetikos įmonių tvarumo

ataskaitų kokybei vertinimas

Antrame tyrimo etape buvo įvertinta 2023 m. ir 2024 m. kiekvienos imties įmonės tvarumo ataskaitų kokybė ir rezultatai pateikti lentelėje 9.

9 lentelė

Tvarumo informacijos kokybės vertinimo rezultatai

Nr.	Kriterijus	Ignitis Grupė		KN Energies		Amber Grid		LITGRID	
		2023 m.	2024 m.	2023 m.	2024 m.	2023 m.	2024 m.	2023 m.	2024 m.
Reikšmingumo vertinimo proceso atskleidimas	1. Ar aiškiai aprašytas reikšmingumo vertinimo procesas?	1	1	0.5	1	0.5	1	0.5	1
	2. Ar nurodyti taikyti vertinimo kriterijai?	0.5	1	0	1	0.5	1	0.5	1
	3. Ar įtrauktos suinteresuotos šalys ir aprašyta jų įtaka?	1	1	1	1	1	1	1	1
Reikšmingų temų atskleidimas	1. Ar ataskaitoje pateikiamas aiškus, struktūruotas reikšmingų ESG temų sąrašas?	1	1	1	1	1	1	1	1
	2. Ar reikšmingos temos aptariamose išsamiai?	1	1	0.5	1	0.5	1	0.5	1
	3. Ar reikšmingos temos susiejamos su įmonės veikla ir strateginiais sprendimais?	1	1	0.5	0.5	0.5	1	0.5	1
Poveikių atskleidimas	1. Ar atskleidžiami įmonės poveikiai aplinkai ir visuomenei?	1	1	1	1	1	1	1	1
	2. Ar nurodomas poveikio pobūdis ir mastas?	0.5	1	0.5	1	0.5	1	0.5	1
	3. Ar atskleidžiami tiek teigiami, tiek neigiami poveikiai?	0.5	1	0.5	1	0.5	1	0.5	1
Rizikų ir galimybių atskleidimas	1. Ar identifikuojamos su tvarumu susijusios rizikos?	1	1	1	1	0.5	1	1	1
	2. Ar atskleidžiamos tvarumo galimybės?	1	1	0.5	1	0.5	1	0.5	1
	3. Ar paaiškinamas jų galimas poveikis veiklai ar rezultatams?	1	1	0.5	1	0.5	1	0.5	1
Kiekybiniai rodikliai (KPIs)	1. Ar pateikiami konkretūs, pamatuojami rodikliai?	1	1	1	1	1	1	1	1
	2. Ar KPI susieti su reikšmingomis temomis?	0.5	1	0.5	1	0.5	1	0.5	1
	3. Ar pateikiami kelių metų duomenys?	1	1	1	1	1	1	1	1
Tikslų ir pažangos atskleidimas	1. Ar pateikti aiškūs tikslai?	1	1	1	1	1	1	1	1
	2. Ar pateikti trumpalaikiai ir ilgalaikiai tikslai?	1	1	0.5	1	0.5	1	0.5	1
	3. Ar nurodyti terminai tikslams?	1	1	0.5	1	0.5	1	0.5	1
	4. Ar atskleidžiama pažanga tikslų atžvilgiu?	1	1	0.5	1	1	1	1	1
Nereikšmingų temų atskleidimas	1. Ar aiškiai nurodytos nereikšmingos temos?	0	1	0	0	0	1	0	1
Viso balų:		17/20	20/20	12.5/20	18.5/20	13.0/20	20/20	13.5/20	20/20

Šaltinis: sudaryta autorės

AB „Ignitis Grupė“. Pagrindiniais pokyčiais tarp Ignitis Grupės 2023 m. ir 2024 m. ataskaitų galima įvardinti tai, kad ir 2023, ir 2024 m. *reikšmingumo vertinimo procesas* buvo aprašytas išsamiai, tačiau pritaikius ESRS dvejojo reikšmingumo vertinimą žymiai pagerėjo taikytų vertinimo kriterijų aprašymas. Nors 2023 m. tvarumo ataskaitoje *reikšmingos temos* buvo atskleidžiamos gana išsamiai, 2024 m. pagerėjo jų pateikimo sistemiškumas bei palyginamumas su kitomis įmonėmis. Įdomu tai, kad pritaikius dvejojo reikšmingumo vertinimą, išaiškėjo, kad ESG tema “poveikis dirvožemio, vandens ir oro kokybei” (ESRS: tarša (E2) ir vandens ir jūrų ištekliai (E3)) buvo nustatyta kaip nereikšminga nei poveikio nei finansinio reikšmingumo atžvilgiu, tuo tarpu poveikio vertinimo metu 2023 m. ataskaitoje ši tema buvo vertinama gana aukštai poveikio reikšmingumo skalėje (10 lentelė). Taip pat prieš taikant dvejojo reikšmingumo vertinimą, klimato kaita (pagal ESRS E1) nebuvo įtraukta į reikšmingumo vertinimą, tačiau aptarta gana išsamiai 2023 m. tvarumo ataskaitoje.

10 lentelė

Reikšmingos temos (AB Ignitis Grupė“)

Sritis	2023 m. potencialiai reikšmingos temos ir jų poveikio vertinimo rezultatas	2024 m. reikšmingos temos
Aplinkosauga	- Poveikis klimatui ir ŠESD emisijos (aukštas) - Poveikis dirvožemio, vandens ir oro kokybei (aukštas) - Poveikis biologinei įvairovei ir ekosistemoms (aukštas) - Antrinių žaliavų vartojimas, atliekų mažinimas (vidutinis) - Atliekų nukreipimas nuo sąvartynų, žiedišumas (vidutinis) - Darnūs sprendimai ir paslaugos klientams (aukštas) - Tvarus energijos vartojimas savo reikmėms (vidutinis) - Energetinis efektyvumas visuomenei ir klientams (vidutinis)	- Klimato kaita (E1) - Biologinė įvairovė ir ekosistemos (E4) - Išteklų naudojimas ir žiedinė ekonomika (E5)
Socialinė sritis	- Darbuotojų ir rangovų sveikata ir sauga (aukštas) - Kompetentingi darbuotojai dabar ir ateityje (aukštas) - Darbuotojų gerovė, tinkamas atlygis ir bendradarbiavimas su darbuotojais (aukštas) - Vietinių bendruomenių gerovė ir ryšiai su jomis (vidutinis) - Įvairovė, lygios galimybės ir žmogaus teisės (vidutinis) - Įsitraukimas į visuomenines veiklas (vidutinis)	- Sava darbo jėga (S1) - Vertės grandinės darbuotojai (S2) - Paveikiamos bendruomenės (S3) - Vartotojai ir galutiniai naudotojai (S4)
Valdysena	- Etiškas verslas, antikorupcija ir skaidrumas (aukštas) - Energetikos sistemos saugumas ir stabilumas (aukštas) - Prieigos prie energijos užtikrinimas (vidutinis) - Atsakomybė ir darnumas tiekimo grandinėje (vidutinis) - Tvarios finansinės priemonės (vidutinis)	- Verslo etika (G1)

Šaltinis: sudaryta autorės pagal AB „Ignitis Grupė“ 2023 ir 2024 m. tvarumo ataskaitas

2024 m. Ignitis Grupė ataskaitoje *poveikiai aplinkai ir visuomenei* buvo atskleidžiami aiškiau ir struktūruočiau nei 2023 m. Daugiau informacijos pateikta apie klimato kaitos, ŠESD emisijų, darbuotojų, bendruomenių ir energetikos transformacijos poveikius. Taip pat detaliau pradėtas aprašyti *poveikių pobūdis* bei aiškiau atskirti teigiami ir neigiami poveikiai. 2024 m. ataskaitoje išplėstas *kiekybinių tvarumo rodiklių pateikimas* ir jų sąsajos su reikšmingomis temomis. Daugiau KPI pateikta klimato kaitos, ŠESD emisijų, darbuotojų saugos, darbuotojų įvairovės ir energetikos transformacijos srityse, taip pat dažniau pateikti kelių metų palyginamieji duomenys. KPI aiškiau susieti su strateginiais tikslais, dekarbonizacija ir reikšmingomis temomis pagal dvejojo reikšmingumo logiką. Taip pat tvarkingai atskleistos *nereikšmingos temos*.

Bendras Ignitis Grupės 2023 m. tvarumo atskleidimų įvertinimas buvo 17 balų, o 2024 m. tvarumo ataskaitų vertinimas maksimalus – 20 balų. Tai rodo, kad 2024 m., pritaikius ESRS dvejojo reikšmingumo principą, Ignitis Grupės tvarumo atskleidimų kokybė žymiai pagerėjo. Aiškiau nurodyti reikšmingumui nustatyti taikyti kriterijai, ataskaita tapo labiau struktūruota, aiškiau atskleisti poveikiai, KPI susieti su reikšmingomis temomis. Maksimalus 20 balų įvertinimas leidžia teigti, kad pagal taikytą vertinimo metodiką 2024 m. Ignitis Grupės tvarumo informacija atitiko visus nustatytus kokybės kriterijus.

AB „KN Energies“. Pagrindiniais pokyčiais tarp KN Energies 2023 m. ir 2024 m. ataskaitų galima įvardinti tai, kad *reikšmingumo vertinimo proceso atskleidimas* 2023 m. ataskaitoje buvo pateikiamas gana bendru lygiu: aprašomos pagrindinės *reikšmingos temos* bei suinteresuotųjų šalių įtraukimas, tačiau nebuvo nurodyti vertinimo kriterijai, metodika ar reikšmingumo nustatymo logika neišsami. Tuo tarpu 2024 m., pradėjus taikyti ESRS reikalavimus, reikšmingumo vertinimas tapo žymiai struktūruotesnis, sistemiškesnis, o vertinimo kriterijai aiškūs. Nors *reikšmingų temų* skaičius ir bendras turinys, lyginant su 2023 m., reikšmingai nepasikeitė (11 lentelė), temos buvo išsamiau aptariamoms ir labiau susietos su klimato rizikomis, energetiniu saugumu bei infrastruktūros veikla. Tačiau kai kurių *reikšmingų temų* aptarimas ir jų sąsajos su strateginiais sprendimais vis dar išliko gana bendro pobūdžio. Taip pat tema klimato kaita (pagal ESRS E1) 2023 m. ataskaitose nebuvo įtraukta į reikšmingumo vertinimą.

11 lentelė

Reikšmingos temos(AB „KN Energies“)

Sritis	2023 m. reikšmingos temos	2024 m. reikšmingos temos
Aplinkosauga	- Šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) emisijos į orą - Kitų teršalų emisijos į orą (NOx, lakiųjų organinių junginių ir kt.) - Atliekos (pavojingos ir nepavojingos) - Trikdžiai vietos bendruomenėms (kvapai ir triukšmas) - Vandens naudojimas - Nuotekos - Galimi išsiliejimai ir kiti kritiniai incidentai, galintys turėti poveikį aplinkai (įskaitant požeminį vandenį ir dirvožemį)	- Klimato kaita (E1) - Energetika (E1) - Tarša (E2) - Oro tarša (E2) - Tarša kvapais (E2) - Vandens tarša (E2) - Vandens ir jūrų ištekliai (E3) - Pavojingos atliekos (E5)
Socialinė sritis	- Darbo vietų kūrimas - Darbuotojų įgūdžių ugdymas ir jų gerovės užtikrinimas - Darbuotojų sveikata ir sauga - Žmogaus teisių ir lygių galimybių darbe užtikrinimas - Parama vietos bendruomenėms - Veikla, prisidedanti prie šalies energetinės nepriklausomybės - Sumokėti mokesčiai ir dividendai	- Sava darbo jėga: darbuotojų sauga ir sveikata (S1) - Sava darbo jėga: mokymasis ir įgūdžių ugdymas (S1) - Sava darbo jėga: darbuotojų įsitraukimas ir įgalinimas (S1) - Sava darbo jėga: įdarbinimas ir įdarbinimo praktika (S1) - Sava darbo jėga: talentų pritraukimas ir išlaikymas (S1) - Darbo jėga vertės grandinėje: žmogaus teisės (S2) - Paveikiamos bendruomenės (S3)
Valdysena	- Veiklos kompetencijos sukūrimas - Apčiuopiama lyderystė tvarumo srityje bendrovės veiklos srityse	- Civilinė sauga (G1) - Kibernetinė sauga (G1) - Verslo etika (G1) - Korupcijos ir kyšininkavimo prevencija (G1)

Šaltinis: sudaryta autorės pagal AB „KN Energies“ 2023 ir 2024 m. tvarumo ataskaitas

2023 m. KN Energies tvarumo ataskaitoje daugiausia buvo akcentuojami *teigiami poveikiai*, susiję su energetikos transformacija ir klimato kaitos mažinimu, tačiau *neigiami poveikiai* aplinkai ir veiklos iššūkiai buvo atskleidžiami ribotai. 2024 m. ataskaitoje poveikiai pateikiami išsamiau ir labiau subalansuotai, aiškiau atskleidžiant tiek teigiamus, tiek neigiamus poveikius bei jų mastą. 2023 m. ataskaitoje buvo aptariamos pagrindinės *klimato kaitos ir reguliavimo rizikos*, tačiau jų poveikis veiklai ir finansiniam stabilumui ne visuomet buvo aiškiai detalizuojamas. *Galimybės* nebuvo pateiktos. 2024 m. rizikos ir galimybės pateikiamos sistemiškiau, aiškiau susiejant jas su strategija, investicijomis ir verslu. 2024 m. ataskaitoje padidėjo pateikiamų *kiekybinių rodiklių* apimtis, ypač aplinkosaugos ir darbuotojų saugos srityse. Daugiau kiekybinių rodiklių pateikta apie ŠESD emisijas, energijos vartojimą, incidentus, darbuotojų saugą ir socio-ekonominius

poveikius, taip pat dažniau pateikti kelių metų duomenys. Kiekybiniai rodikliai tapo aiškiau susieti su reikšmingomis temomis ir poveikių, rizikų bei galimybių vertinimu. 2024 m. ataskaitoje išplėstas *tikslų ir pažangos atskleidimas*, ypač aplinkosaugos ir energetikos transformacijos srityse. Aiškiau pateikti kai kurie trumpalaikiai ir ilgalaikiai tikslai, susiję su ŠESD emisijomis, energetiniu efektyvumu ir darbuotojų sauga, taip pat dažniau nurodyti terminai. Tačiau dalis tikslų vis dar buvo pateikiami gana bendru lygiu, o pažangos vertinimas ne visuomet detalizuotas vienodai išsamiai. Galiausiai, *paaiškinimai dėl nereikšmingų temų* nepateikti nei 2023 m., nei 2024 m. ataskaitose.

Bendras KN Energies 2023 m. tvarumo atskleidimų įvertinimas buvo 12.5 balų, o 2024 m. tvarumo ataskaitų vertinimas – 18.5 balų. Tai rodo, kad 2024 m., pradėjus taikyti ESRS dvejojo reikšmingumo principą, KN Energies tvarumo atskleidimų kokybė reikšmingai pagerėjo. Lyginant su 2023 m., ataskaita tapo labiau struktūruota, išsamesnė ir aiškiau susieta su reikšmingomis temomis, poveikiais, rizikomis, galimybėmis bei strateginiais tikslais. Vis dėlto 18,5 balų rezultatas rodo, kad tam tikri atskleidimo aspektai vis dar galėtų būti tobulinami, pavyzdžiui, reikšmingų temų sąsajų su strateginiais sprendimais detalumas bei nereikšmingų temų atskleidimas.

AB „Amber Grid“. Pagrindiniais pokyčiais tarp Amber Grid 2023 m. ir 2024 m. ataskaitų galima įvardinti tai, kad 2023 m. ataskaitoje *reikšmingumo vertinimo procesas* buvo pateikiamas gana bendru lygiu: aprašomos pagrindinės reikšmingos temos bei suinteresuotųjų šalių įtraukimas, tačiau nebuvo nurodyti vertinimo kriterijai, metodika ar reikšmingumo nustatymo logika neišami. Tuo tarpu 2024 m., pradėjus taikyti ESRS reikalavimus, *reikšmingumo vertinimas* tapo žymiai labiau struktūruotas, sistemiškesnis, o vertinimo kriterijai aiškūs. *Reikšmingos temos* buvo pateiktos sistemiškiau, išsamiau aptariamoms ir labiau susietos su įmonės veikla ir strategija. Savo esme daugelis reikšmingų temų išliko panašios, tačiau temos tarša (pagal ESRS E2) ir vanduo ir jūrų ištekliai (pagal ESRS E3) 2023 m. vertinto kaip reikšmingos, 2024 m. – nereikšmingos (12 lentelė). Taip pat tema klimato kaita (pagal ESRS E1) 2023 m. ataskaitose nebuvo įtraukta į reikšmingumo vertinimą, todėl 2024 m. tvarumo ataskaitoje ši tema buvo aptariama kur kas plačiau.

12 lentelė

Reikšmingos temos(AB „Amber Grid“)

Sritis	2023 m. reikšmingos temos	2024 m. reikšmingos temos
Aplinkosauga	- Poveikio aplinkai ir ŠESD emisijų mažinimas veikloje - Biologinės įvairovės ir ekosistemų išsaugojimas - Darnus ir efektyvus išteklių naudojimas veikloje - Atliekų kiekio mažinimas, atsakingas rūšiavimas bei tvarkymas - Palankių sąlygų AEI kiekio augimui sudarymas - Energetikos sistemų pritaikymas dekarbonizacijai	- Klimato kaita (E1) - Tarša (E2) – <i>grupės mastu nereikšminga, tačiau planuojamas atlikti papildomas vertinimas pačios įmonės, kol kas informacija apie taršą pateikiama</i> - Biologinė įvairovė ir ekosistemos (E4) - Žiedinė ekonomika (E5)
Socialinė sritis	- Žmogaus teisių ir lygių galimybių darbuotojams užtikrinimas - Profesinio tobulėjimo darbuotojams užtikrinimas - Darbuotojų gerovė ir pasitenkinimas darbu - Darbuotojų sauga ir sveikata - Dialogas ir vietinių bendruomenių įtraukimas - Klientų pasitenkinimas paslaugomis - Visuomeninė veikla, savanorystė ir socialinės partnerystės	- Sava darbo jėga (S1) - Paveikiamos bendruomenės (S3) - Vartotojai ir galutiniai naudotojai (S4)
Valdysena	- Perdavimo tinklų patikimumas ir saugumas - Skaidrus valdymas ir antikorupcinės aplinkos kūrimas - Kibernetinis saugumas ir duomenų apsauga - Tvari vertė ekonomikai ir finansinė grąža valstybei - Inovacijų diegimas, moksliniai tyrimai, skaitmenizacija - Darnios tiekimo grandinės valdymas	- Verslo etika (G1)

Šaltinis: sudaryta autorės pagal AB „Amber Grid“ 2023 ir 2024 m. tvarumo ataskaitas

Poveikių atskleidimo srityje 2024 m. ataskaita tapo labiau subalansuota. 2023 m. daugiau dėmesio buvo skiriama teigiamiems poveikiams ir strateginiams siekiams, o 2024 m. aiškiau atskleidžiami tiek teigiami, tiek neigiami poveikiai, jų pobūdis, mastas ir galimos pasekmės. Taip pat aiškiau nurodoma, kurioje vertės grandinės dalyje poveikiai kyla. *Rizikų ir galimybių atskleidimas* 2024 m. tapo išsamesnis ir sistemiškesnis. 2023 m. rizikos buvo aptariamoms gana bendru lygiu, daugiausia akcentuojant klimato kaitos ir reguliavimo aspektus. Tuo tarpu 2024 m. ataskaitoje aiškiau išskiriamos klimato, infrastruktūros, darbuotojų saugos, tiekimo grandinės bei verslo etikos rizikos ir jų galimas poveikis veiklai bei strateginiams tikslams. 2024 m. ataskaitoje

kiekybinių rodiklių pateikimas tapo labiau struktūruotas ir aiškiau susietas su reikšmingomis temomis. Daugiau kiekybinių rodiklių pateikta klimato kaitos, energetikos infrastruktūros, darbuotojų saugos ir energetinio efektyvumo srityse, taip pat išplėsti kelių metų palyginamieji duomenys. KPI pradėti aiškiau sieti su poveikiais, rizikomis ir strateginiais veiklos prioritetais. *Tikslų ir pažangos atskleidimo* srityje 2024 m. informacija taip pat tapo aiškesnė. Aiškiau pateikiami trumpalaikiai ir ilgalaikiai tikslai, terminai bei pažangos vertinimas, ypač klimato kaitos, infrastruktūros modernizavimo ir veiklos efektyvumo srityse. Tvarkingai atskleistos *nereikšmingos temos*.

Bendras Amber Grid 2023 m. tvarumo atskleidimų įvertinimas buvo 13 balų, o 2024 m. tvarumo ataskaitų vertinimas maksimalus – 20 balų. Tai rodo, kad 2024 m., pritaikius ESRS dvejojo reikšmingumo principą, Amber Grid tvarumo atskleidimų kokybė reikšmingai pagerėjo. Aiškiau aprašytas reikšmingumo vertinimo procesas, nurodyti reikšmingumui nustatyti taikyti kriterijai, ataskaita tapo išsamesnė, labiau struktūruota, aiškiau atskleisti poveikiai, rizikos ir galimybės, KPI susieti su reikšmingomis temomis, aiškiau pateikti tikslai. Maksimalus 20 balų įvertinimas leidžia teigti, kad pagal taikytą vertinimo metodiką 2024 m. Amber Grid tvarumo informacija atitiko visus nustatytus kokybės kriterijus.

AB „LITGRID“. Pagrindiniais pokyčiais tarp LITGRID 2023 m. ir 2024 m. ataskaitų galima įvardinti tai, kad 2023 m. ataskaitoje *reikšmingumo vertinimo procesas* buvo pateikiamas gana bendru lygiu: aprašomos pagrindinės reikšmingos temos bei suinteresuotųjų šalių įtraukimas, tačiau nebuvo nurodyti vertinimo kriterijai, metodika ar reikšmingumo nustatymo logika neišsami. Tuo tarpu 2024 m., pradėjus taikyti ESRS reikalavimus, reikšmingumo vertinimas tapo žymiai labiau struktūruotas, sistemiškesnis, o vertinimo kriterijai aiškūs. *Reikšmingos temos* buvo pateiktos sistemiškiau, išsamiau aptariamoms ir labiau susietoms su įmonės veikla ir strategija. Savo esme daugelis reikšmingų temų išliko panašios, tačiau temos tarša (pagal ESRS E2) ir vanduo ir jūrų ištekliai (pagal ESRS E3) 2023 m. vertinto kaip reikšmingos, 2024 m. – nereikšmingos (13 lentelė). Taip pat prieš taikant dvejojo reikšmingumo vertinimą, klimato kaita (pagal ESRS E1) nebuvo įtraukta į reikšmingumo vertinimą, tačiau aptarta gana išsamiai 2023 m. tvarumo ataskaitoje.

13 lentelė

Reikšmingos temos(AB „LITGRID“)

Sritis	2023 m. reikšmingos temos	2024 m. reikšmingos temos
Aplinkosauga	- Poveikio aplinkai ir ŠESD emisijų mažinimas veikloje - Biologinės įvairovės ir ekosistemų išsaugojimas - Darnus ir efektyvus išteklių naudojimas bendrovės veikloje - Atliekų kiekio mažinimas, atsakingas rūšiavimas bei tvarkymas - Palankių sąlygų AEI kiekio augimui sudarymas - Energijos sistemų pritaikymas dekarbonizacijai	- Klimato kaita (E1) - Biologinė įvairovė ir ekosistemos (E4) - Žiedinė ekonomika (E5)
Socialinė sritis	- Žmogaus teisių ir lygių galimybių darbuotojams užtikrinimas - Profesinio tobulėjimo darbuotojams užtikrinimas - Darbuotojų gerovė ir pasitenkinimas darbu - Darbuotojų sauga ir sveikata - Dialogas ir vietinių bendruomenių įtraukimas - Klientų pasitenkinimas paslaugomis - Visuomeninė veikla, savanorystė ir socialinės partnerystės	- Sava darbo jėga (S1) - Paveikiamos bendruomenės (S3) - Vartotojai ir galutiniai naudotojai (S4)
Valdysena	- Perdavimo tinklo patikimumas ir saugumas - Skaidrus valdymas ir antikorupcinės aplinkos kūrimas - Kibernetinis saugumas ir duomenų apsauga - Tvari vertė ekonomikai ir finansinė grąža valstybei - Inovacijų diegimas, moksliniai tyrimai, skaitmenizacija - Darnus tiekimo grandinės valdymas	- Verslo etika (G1)

Šaltinis: sudaryta autorės pagal AB „LITGRID“ 2023 ir 2024 m. tvarumo ataskaitas

Poveikių atskleidimo srityje 2024 m. ataskaita tapo labiau subalansuota ir detalesnė. 2023 m. daugiausia buvo akcentuojami teigiami poveikiai, susiję su elektros tinklų modernizavimu, sistemos patikimumu ir energetikos transformacija, tačiau neigiami poveikiai bei galimi infrastruktūros plėtros iššūkiai buvo aptariami ribotai. 2024 m. aiškiau atskleidžiami tiek teigiami, tiek neigiami poveikiai, įskaitant poveikį aplinkai vykdant infrastruktūros projektus, poveikį biologinei įvairovei, žemės naudojimui bei tiekimo grandinės procesams. 2023 m. daugiausia dėmesio buvo skiriama reguliavimo ir infrastruktūros rizikoms, tuo tarpu 2024 m. papildomai akcentuojamos kibernetinio saugumo, klimato kaitos, geopolitinės bei elektros sistemos

sinchronizacijos rizikos. Taip pat aiškiau atskleidžiamos ilgalaikės *galimybės*, susijusios su energetikos sistemos transformacija, tinklų skaitmenizavimu ir atsinaujinančių energijos išteklių integracija į elektros perdavimo tinklą. 2024 m. ataskaitoje padidėjo pateikiamų *kiekybinių rodiklių* skaičius ir jų detalumas, ypač klimato kaitos, energetikos, darbuotojų saugos ir kibernetinio saugumo srityse. Daugiau rodiklių susieta su reikšmingomis temomis ir strateginiais tikslais, taip pat dažniau pateikti kelių metų palyginamieji duomenys. KPI atskleidimas tapo labiau struktūruotas ir geriau integruotas į tvarumo bei veiklos valdymo kontekstą. *Tikslų ir pažangos atskleidimo* srityje 2024 m. informacija tapo konkretesnė ir labiau orientuota į ilgalaikius strateginius projektus. Didesnis dėmesys skiriamas elektros tinklų sinchronizacijai su kontinentinės Europos tinklais, infrastruktūros modernizavimui, energetikos sistemos atsparumo didinimui bei klimato tikslams. Aiškiau pateikiami terminai, pažangos vertinimo rodikliai ir planuojamos investicijos. Tvarkingai atskleistos *nereikšmingos temos*.

Bendras LITGRID 2023 m. tvarumo atskleidimų įvertinimas buvo 13.5 balų, o 2024 m. tvarumo ataskaitų vertinimas maksimalus – 20 balų. Tai rodo, kad 2024 m., pritaikius ESRS dvejojo reikšmingumo principą, LITGRID tvarumo atskleidimų kokybė reikšmingai pagerėjo. Aiškiau aprašytas reikšmingumo vertinimo procesas, nurodyti reikšmingumui nustatyti taikyti kriterijai, ataskaita tapo išsamesnė, labiau struktūruota, aiškiau atskleisti poveikiai, galimybės, KPI susieti su reikšmingomis temomis, aiškiau pateikti tikslai. Maksimalus 20 balų įvertinimas leidžia teigti, kad pagal taikytą vertinimo metodiką 2024 m. LITGRID tvarumo informacija atitiko visus nustatytus kokybės kriterijus.

3.3 Tyrimo rezultatų apibendrinimas

Reikšmingumo vertinimo proceso atskleidimas. Daugelyje įmonių 2023 m. tvarumo ataskaitoje reikšmingumo vertinimo procesas buvo pateikiamas gana bendru lygiu: aprašomos pagrindinės reikšmingos temos bei suinteresuotųjų šalių įtraukimas, tačiau nebuvo detalios atskleisti vertinimo kriterijai, metodika ar reikšmingumo nustatymo logika. Tuo tarpu 2024 m., pradėjus taikyti ESRS reikalavimus, reikšmingumo vertinimas tapo žymiai struktūruotesnis, sistemiškesnis, o vertinimo kriterijai – aiškesni ir nuosekliau pagrįsti. Toks pokytis įmonėms suteikė galimybę geriau identifikuoti svarbiausias tvarumo temas, tiksliau įvertinti su tvarumu susijusias rizikas ir galimybes bei aiškiau susieti tvarumo klausimus su strateginiais verslo sprendimais.

Reikšmingų temų atskleidimas. Pastebėta, kad pritaikius dvejojo reikšmingumo vertinimą reikšmingos temos buvo atskleistos suprantamiau, sistemiškiau, išsamiau. Dėl to, ataskaitų turinys tapo daug labiau palyginamas, nes visose įmonėse buvo naudojama ta pati ESRS struktūra, temų ir potemių pavadinimai ir kodavimai. Taip pat reikšmingos temos buvo aiškiau susietos su įmonės veikla ir strategija. Tai rodo didesnę tvarumo informacijos brandumą, strategiškumą ir geresnę tvarumo principų integravimą į įmonės veiklą. Taip pat panašu, kad nors ir prieš tai naudotos reikšmingumo metodikos rėmėsi GRI gairėmis bei suinteresuotųjų šalių vertinimo pasitelkimu, galimai gairės šiam vertinimui nebuvo pakankamai detalūs, nes nagrinėjamose įmonėse visos arba dauguma vertinamų temų buvo nustatytos kaip reikšmingos. Nors dauguma reikšmingų temų po dvejojo reikšmingumo vertinimo savo esme išliko tos pačios, trejose iš keturių įmonių temos tarša (pagal ESRS E2) bei vanduo ir jūrų išteklių (pagal ESRS E3) tapo nebereikšmingos, nors 2023 m. ataskaitose buvo vertinamos kaip reikšmingos. Taip pat prieš taikant dvejojo reikšmingumo vertinimą, klimato kaita (pagal ESRS E1) nei vienoje iš įmonių nebuvo įtraukta į reikšmingumo vertinimą, o 2024 m. įvertinta kaip reikšminga. Taigi galima daryti išvadą, kad ESRS dvejojo reikšmingumo vertinimo reikalavimų detalumas bei aiškūs žingsniai skaičiuojant poveikio ir finansinį reikšmingumą padeda tiksliau ir sistemiškiau įvertinti tvarumo temų reikšmingumą, aiškiau atskiriant temas, kurios iš tiesų daro reikšmingą poveikį aplinkai arba yra reikšmingos finansiniu požiūriu, nuo temų, kurios anksčiau galėjo būti vertinamos aukščiau dėl bendro ESG konteksto ar sektoriaus specifikos. Tai rodo, kad dvejojo reikšmingumo metodologija prisideda prie labiau pagrįsto, struktūruoto ir selektyvumą mažinančio reikšmingų temų nustatymo proceso bei leidžia koncentruotis į aktualiausias tvarumo temas.

Poveikių atskleidimas. 2024 m. ataskaitoje poveikiai aplinkai ir visuomenei buvo atskleidžiami aiškiau, detaliau ir struktūruotiau nei 2023 m. Daugiau informacijos pateikta apie klimato kaitos, ŠESD emisijų, darbuotojų, bendruomenių ir energetikos transformacijos poveikius. Taip pat išsamiau aprašytas poveikių pobūdis, aiškiau atskirti teigiami ir neigiami poveikiai bei atsirado susiejimas su vertės grandine. Tai leido įmonei tiksliau identifikuoti svarbiausius poveikius, geriau susieti tvarumo klausimus su veikla ir strategija bei padidino ataskaitos išsamumą, skaidrumą ir informacijos patikimumą.

Rizikų ir galimybių atskleidimas. Lyginant 2023 m. ir 2024 m. analizuotų energetikos sektoriaus įmonių ataskaitas nustatyta, kad pritaikius ESRS dvejojo reikšmingumo principą pagerėjo rizikų ir galimybių atskleidimo kokybė. 2024 m. ataskaitose rizikos ir galimybės buvo pateikiamos aiškiau, struktūruotiau ir glaudžiau susietos su poveikių, rizikų ir galimybių (IRO) logika. Daugiau dėmesio pradėta skirti klimato kaitos, energetinio saugumo, reguliacinės aplinkos, infrastruktūros patikimumo, kibernetinio saugumo ir energetikos transformacijos rizikoms bei galimybėms. Taip pat 2024 m. ataskaitose plačiau paaiškinamas galimas rizikų ir galimybių

poveikis įmonių veiklai, strategijai, investicijoms ir ilgalaikiams tikslams. Rizikų ir galimybių atskleidimas tapo labiau integruotas į strateginio valdymo ir tvarumo kontekstą, o kai kurios įmonės pradėjo aiškiau sieti tvarumo temas su finansiniu poveikiu ir veiklos tęstinumu.

Kiekybiniai rodikliai (KPIs). Pritaikius ESRS dvejojo reikšmingumo principą 2024 m. analizuotų energetikos sektoriaus įmonių ataskaitose pagerėjo kiekybinių tvarumo rodiklių (KPI) atskleidimo kokybė. Ataskaitose pateikiama daugiau konkrečių ir pamatuojamų rodiklių, kurie aiškiau susieti su reikšmingomis temomis, poveikiais, rizikomis ir galimybėmis. Taip pat dažniau pateikiami kelių metų palyginamieji duomenys, leidžiantys geriau vertinti tvarumo veiklos pokyčius ir pažangą. Didžiausi pokyčiai pastebimi aplinkosaugos ir socialinėse srityse, daugiau dėmesio skiriama ŠESD emisijų, energetikos efektyvumo, darbuotojų saugos, darbuotojų įvairovės ir klimato kaitos rodikliams. KPI pradėti glaudžiau sieti su strateginiais tikslais ir įmonių veikla.

Tikslų ir pažangos atskleidimas. 2024 m. ataskaitose pateikiami aiškesni trumpalaikiai ir ilgalaikiai tikslai, dažniau nurodomi konkretūs terminai, tikslinės reikšmės bei pažanga jų atžvilgiu. Didesnis dėmesys skirtas klimato kaitos, ŠESD emisijų mažinimo, energetikos transformacijos, darbuotojų saugos ir energetinio efektyvumo tikslams. Taip pat tikslai pradėti glaudžiau sieti su reikšmingomis temomis, strateginiais prioritetais ir poveikių, rizikų bei galimybių vertinimu. 2024 m. ataskaitose dažniau pateikiama informacija apie pasiektus rezultatus, pažangos stebėseną ir ilgalaikius įsipareigojimus.

Nereikšmingų temų atskleidimas. Daugelis analizuojamų įmonių pradėjo teikti nereikšmingų temų sąrašą. Tai padidino reikšmingumo vertinimo proceso skaidrumą ir leido aiškiau suprasti, kokios temos buvo vertintos, tačiau nepripažintos reikšmingomis poveikio ar finansinio reikšmingumo požiūriu. Toks atskleidimas taip pat sumažina selektyvaus informacijos pateikimo riziką, padeda geriau pagrįsti reikšmingų temų atranką bei didina ataskaitų palyginamumą ir patikimumą suinteresuotosioms šalims.

Visų analizuotų energetikos sektoriaus įmonių tvarumo atskleidimų kokybė 2024 m. pagerėjo. Bendri įvertinimai padidėjo visose įmonėse: Ignitis Grupės – nuo 17 iki 20 balų, KN Energies – nuo 12,5 iki 18,5 balų, Amber Grid – nuo 13 iki 20 balų, o LITGRID – nuo 13,5 iki 20 balų. Tai rodo, kad ESRS dvejojo reikšmingumo principo taikymas turėjo teigiamą poveikį tvarumo ataskaitų kokybei. Lyginant 2023 m. ir 2024 m. ataskaitas nustatyta, kad tvarumo informacija tapo aiškesnė, labiau struktūruota, išsamesnė ir labiau susieta su įmonių veikla, strategija, poveikiais, rizikomis ir galimybėmis. Didžiausi pokyčiai pastebėti reikšmingumo vertinimo proceso, reikšmingų temų, poveikių, rizikų ir galimybių, KPI, tikslų bei nereikšmingų temų atskleidimo srityse. Taip pat padidėjo ataskaitų palyginamumas tarp įmonių dėl vienodos ESRS struktūros, temų kodavimo ir atskleidimo logikos taikymo. Trijų įmonių 2024 m. ataskaitos

pagal taikytą metodiką pasiekė maksimalų įvertinimą, o KN Energies rezultatas, nors ir žemesnis, taip pat rodo reikšmingą kokybės pažangą. Apibendrinant tyrimo rezultatus galima teigti, kad ESRS dvejojo reikšmingumo principo taikymas turėjo teigiamą poveikį analizuotų energetikos sektoriaus įmonių tvarumo ataskaitų kokybei, o tyrimo metu sudaryta tvarumo informacijos kokybės vertinimo lentelė gali būti naudojama kaip praktinis kontrolinis sąrašas energetikos sektoriaus įmonėms, siekiančioms įsivertinti savo tvarumo ataskaitų kokybę ir dvejojo reikšmingumo principo taikymo brandą. Lentelė leidžia sistemiškai įvertinti reikšmingumo vertinimo procesą, reikšmingų temų atskleidimą, poveikių, rizikų ir galimybių pateikimą, KPI, tikslų bei nereikšmingų temų atskleidimą. Tokia vertinimo metodika gali būti naudinga ne tik įmonėms, bet ir auditoriams, konsultantams bei kitiems suinteresuotiesiems asmenims, siekiantiems palyginti tvarumo informacijos kokybę tarp skirtingų įmonių ar laikotarpių.

IŠVADOS

1. Šiuolaikinė įmonių tvarumo ir tvarumo atskaitomybės samprata susiformavo nuosekliai integruojant įmonių socialinės atsakomybės, suinteresuotųjų šalių, darnaus vystymosi ir trigubos žemutinės linijos koncepcijas, kurios išplėtė verslo atsakomybės ribas nuo siauro ekonominio požiūrio iki sisteminio, ilgalaikės vertės kūrimu grįsto modelio. Tarptautinių tvarumo atskaitomybės standartų: GRI, UNGC, SASB ir TCFD, įvairovė atspindi skirtingas reikšmingumo prieigas, orientuotas tiek į poveikio visuomenei, tiek į finansinį reikšmingumą, todėl praktikoje organizacijos dažnai derina kelis standartus siekdamos užtikrinti išsamią ir skaidrią tvarumo informacijos sklaidą. Europos Sąjungos reguliacinė raida, pereinanti prie privalomų tvarumo atskaitomybės reikalavimų, rodo kryptingą siekį sujungti šias prieigas, didinti atskleidimų palyginamumą ir patikimumą bei sukurti vieningą tvarumo ataskaitų sistemą, sudarančią pagrindą tolesnei dvejopo reikšmingumo principo analizei.
2. ES tvarumo reglamentavimo svarbus žingsnis buvo CSRD direktyva kartu su ESRS, kurie įtvirtino dvejopą reikšmingumą, privalomą nepriklausomą užtikrinimą bei išplėtė ratą įmonių, kurioms reikia atskleisti tvarumo informaciją. Tvarumo atskaitomybės evoliucija iš savanoriškų iniciatyvų peraugo į vis labiau institucionalizuotą sistemą, o ESRS įtvirtinimas pagal CSRD žymi aukščiausią šio proceso etapą, nes sujungia ankstesnių standartų patirtį ir užpildo jų trūkumus, sukuriant vieningą, privalomą bei palyginamą tvarumo atskaitomybės pagrindą. Dvejopo reikšmingumo principo atsiradimą lėmė tradicinio finansinio reikšmingumo ribotumas, nes jis nepakankamai atspindėjo įmonių daromą poveikį aplinkai ir visuomenei bei su tuo susijusias ilgalaikes rizikas. Mokslinėje literatūroje dvejopas reikšmingumas nagrinėjamas kaip conceptualus tvarumo atskaitomybės poslinkis, apjungiantis finansinį ir poveikio reikšmingumą, o pagrindinės tyrimų kryptys apima šio principo teorinį pagrindimą, reguliacinį įtvirtinimą ESRS sistemoje, praktinio taikymo iššūkius ir poveikį tvarumo ataskaitų turiniui bei informacijos kokybei.
3. Sukurta ESRS dvejopo reikšmingumo principo taikymo brandos ir įtakos Baltijos šalių biržose listinguojamų energetikos įmonių tvarumo ataskaitų turiniui vertinimo metodika, paremta teisingo pateikimo principu ir kitais tvarumo standartais. Metodika leidžia sistemiškai vertinti reikšmingumo vertinimo proceso kokybę, reikšmingų temų atskleidimą, tikslų ir pažangos pateikimą, rizikų ir galimybių identifikavimą bei kiekybinių rodiklių naudojimą, sudarydama prielaidas nuosekliai analizuoti tvarumo ataskaitų turinio pokyčius pereinant prie dvejopo reikšmingumo taikymo.

4. Apibendrinant tyrimo rezultatus galima teigti, kad ESRS dvejopo reikšmingumo principo taikymas turėjo teigiamą poveikį Baltijos šalių biržose listinguojamų energetikos įmonių tvarumo ataskaitų kokybei. Pirmiausia nustatyta, kad 2024 m. visos analizuotos įmonės perėjo nuo bendresnio, daugiausia GRI logika ir suinteresuotųjų šalių vertinimu grįsto reikšmingumo nustatymo prie labiau struktūruoto ESRS dvejopo reikšmingumo vertinimo. Įmonių dvejopo reikšmingumo taikymo brandos vertinimai buvo aukšti: nuo 11,5 iki 12,5 balo iš 13, todėl galima teigti, kad įmonės iš esmės tinkamai įgyvendino pagrindinius ESRS 2 53 pastraipos reikalavimus. Vis dėlto tyrimas parodė, kad kai kurios sritys dar galėtų būti atskleidžiamos išsamiau: reikšmingumo vertinimo slenksčiai, suinteresuotųjų šalių įtraukimo įtaka, būsimos reikšmingumo vertinimo peržiūros periodiškumas, vertės grandinės poveikiai ir ilgalaikių klimato rizikų finansinės pasekmės.
5. Antrame tyrimo etape nustatyta, kad 2024 m. visų analizuotų energetikos sektoriaus įmonių tvarumo informacijos kokybė pagerėjo. Lyginant su 2023 m., ataskaitose informacija tapo aiškesnė, labiau struktūruota, išsamesnė ir geriau susieta su įmonių veikla, strategija, poveikiais, rizikomis ir galimybėmis. Labiausiai pagerėjo reikšmingumo vertinimo proceso, poveikių, rizikų ir galimybių, kiekybinių rodiklių, tikslų bei nereikšmingų temų atskleidimas. Tai rodo, kad ESRS dvejopo reikšmingumo principas prisidėjo ne tik prie formalaus ataskaitų atitikimo naujiems reguliavimo reikalavimams, bet ir prie didesnės tvarumo informacijos praktinės vertės. Įmonės pradėjo aiškiau pagrįsti, kodėl tam tikros temos yra reikšmingos, kaip jos susijusios su veiklos modeliu ir strateginiais sprendimais, kokį poveikį įmonė daro aplinkai ir visuomenei bei kaip su tvarumu susijusios rizikos ir galimybės gali turėti įtakos įmonei. Taip pat nustatyta, kad 2024 m. ataskaitose daugiau dėmesio skirta teigiamų ir neigiamų poveikių atskyrimui, jų pobūdžio ir masto paaiškinimui, tikslų terminų nurodymui bei pažangos stebėsenai. Todėl galima teigti, kad dvejopo reikšmingumo principo taikymas paskatino įmones pereiti nuo bendresnio tvarumo temų aprašymo prie labiau pagrįsto, duomenimis paremto ir su strateginiu valdymu susieto tvarumo informacijos atskleidimo. ESRS struktūra taip pat padidino ataskaitų palyginamumą tarp įmonių, nes buvo taikomi vienodi temų pavadinimai, ESRS kodavimas ir atskleidimo logika.
6. Tyrimo metu sudaryta tvarumo informacijos kokybės vertinimo lentelė gali būti laikoma praktiniu kontroliniu sąrašu, padedančiu energetikos sektoriaus įmonėms įsivertinti tvarumo ataskaitų kokybę ir ESRS dvejopo reikšmingumo principo taikymo brandą. Ji leidžia sistemiškai įvertinti pagrindines tvarumo informacijos atskleidimo sritis: reikšmingumo vertinimo procesą, reikšmingų temų pateikimą, poveikių, rizikų ir galimybių atskleidimą, kiekybinius rodiklius, tikslus, pažangą bei nereikšmingų temų pagrindimą. Praktiniu požiūriu tokia metodika gali padėti įmonėms identifikuoti silpniausias ataskaitų vietas, nustatyti,

kurios sritys reikalauja papildomo detalumo, ir nuosekliau pasirengti ESRS reikalavimų taikymui ateityje. Pavyzdžiui, remiantis šia metodika įmonės galėtų patikrinti, ar pakankamai aiškiai pagrindė reikšmingumo vertinimo kriterijus, ar susiejo KPI su reikšmingomis temomis, ar pateikė tikslų terminus, ar paašškino nereikšmingas temas ir ar atskleidė tiek teigiamus, tiek neigiamus poveikius. Tokia vertinimo priemonė taip pat gali būti naudinga gerinant vidinius tvarumo duomenų rinkimo, tikrinimo ir pateikimo procesus, nes ji parodo, kokia informacija turi būti renkama ir kaip ji turėtų būti struktūruojama ataskaitoje. Be to, metodika gali būti naudinga auditoriams, konsultantams, investuotojams ir kitiems suinteresuotiesiems asmenims, siekiantiems palyginti tvarumo informacijos kokybę tarp skirtingų įmonių ar laikotarpių. Todėl šio tyrimo praktinis indėlis yra struktūruotos vertinimo priemonės pasiūlymas, leidžiantis nuosekliau vertinti ESRS taikymo poveikį tvarumo ataskaitų kokybei ir skatinti tolesnį tvarumo atskleidimų kokybės gerinimą energetikos sektoriuje.

PASIŪLYMAI IR REKOMENDACIJOS

1. Nors tyrimo rezultatai parodė, kad analizuotų energetikos sektoriaus įmonių tvarumo atskleidimai 2024 m. yra aukštos kokybės, o įmonės pateikia daug išsamesnę informaciją apie reikšmingumo vertinimo procesą, reikšmingas temas, poveikius, rizikas, galimybes, kiekybinius rodiklius, tikslus ir pažangą, vis dėlto yra sričių, į kurias įmonėms reikėtų ypač atkreipti dėmesį. Įmonėms rekomenduojama daugiau dėmesio skirti ne tik pačiam tvarumo informacijos pateikimui, bet ir metodologiniam jos pagrindimui. Ypač svarbu aiškiai atskleisti, kokie konkretūs kriterijai ir slenksčiai buvo taikomi nustatant reikšmingas temas, kaip buvo vertinamas poveikio mastas, aprėptis ir tikėtinumai, kaip prioritetizuojami neigiami poveikiai bei kaip finansinės rizikos ir galimybės lyginamos su kitomis įmonės rizikomis. Taip pat tikslinga išsamiau paaiškinti suinteresuotųjų šalių įtraukimo procesą: kokios grupės buvo įtrauktos, kokiais būdais buvo renkama jų nuomonė ir kokią įtaką ši informacija turėjo galutiniam reikšmingų temų sąrašui. Be to, įmonės turėtų aiškiai nurodyti, kaip dažnai reikšmingumo vertinimas bus atnaujinamas, kada planuojama kita jo peržiūra ir kaip metodologiniai pokyčiai ateityje galėtų paveikti reikšmingų temų nustatymą.
2. Taip pat rekomenduojama stiprinti tvarumo informacijos integraciją į strateginio valdymo, rizikų valdymo ir veiklos planavimo procesus. Įmonės turėtų atkreipti dėmesį į tai, kaip aiškiai susieti reikšmingas temas su strateginiais tikslais, investicijomis, veiklos rezultatais ir ilgalaikėmis verslo perspektyvomis, o tvarumo informacija turėtų būti naudojama ne tik ataskaitų rengimo, bet ir sprendimų priėmimo procesuose. Didesnis dėmesys galėtų būti skiriamas kiekybinių rodiklių plėtrai, tarpinių pažangos rodiklių ir ilgalaikių tikslų detalizavimui bei vertės grandinės poveikių analizei. Taip pat svarbu stiprinti ESG duomenų rinkimo, tikrinimo ir kontrolės procesus, užtikrinti nuoseklesnį duomenų kokybės valdymą. Tokie pokyčiai leistų ne tik pagerinti tvarumo ataskaitų kokybę, palyginamumą ir patikimumą, bet ir sustiprintų tvarumo aspektų integravimą į ilgalaikį įmonių valdymą, rizikų vertinimą ir strateginių sprendimų priėmimą.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

- Adams, C. A., & Abhayawansa, S. (2022). Connecting the COVID-19 pandemic, environmental, social and governance (ESG) investing and calls for 'harmonisation' of sustainability reporting. *Critical Perspectives on Accounting*, 82, 102309. <https://doi.org/10.1016/j.cpa.2021.102309>
- Bansal, P. (2005). Evolving sustainably: A longitudinal study of corporate sustainable development. *Strategic Management Journal*, 26(3), 197–218. <https://doi.org/10.1002/smj.441>
- Battiston, S., Mandel, A., Monasterolo, I., Schütze, F., & Visentin, G. (2017). A climate stress-test of the financial system. *Nature Climate Change*, 7(4), 283–288. <https://doi.org/10.1038/nclimate3255>
- Baumüller, J., & Sopp, K. (2022). Double materiality and the shift from non-financial to European sustainability reporting: review, outlook and implications. *Journal of Applied Accounting Research*, 23(1), 8–28. <https://doi.org/10.1108/JAAR-04-2021-0114>
- Bebbington, J., & Larrinaga, C. (2014). Accounting and sustainable development: An exploration. *Accounting, Organizations and Society*, 39(6), 395–413. <https://doi.org/10.1016/j.aos.2014.01.003>
- Belidan, M. A., & Baghdad, H. (2024). *Navigating materiality in sustainability reporting: A scoping review of single and double materiality approaches*. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0054.8687>
- Bogdan, V., Rus, L., & Matica, D. E. (2025). The Interconnection of Double Materiality Assessment, Circularity Practices Disclosure and Business Development in the Fast Fashion Industry. *Sustainability (Switzerland)*, 17(4). <https://doi.org/10.3390/su17041619>
- Boiral, O., & Henri, J. F. (2017). Is sustainability performance comparable? A study of GRI reports of mining organizations. *Business & Society*, 56(2), 283–317. <https://doi.org/10.1177/0007650315576134>
- Bowen, H. R. (2013). *Social Responsibilities of the Businessman: By Howard R. Bowen*. Iowa City: University of Iowa Press. <https://research.ebsco.com/c/vzvqqq/ebook-viewer/pdf/hjw4xnjti5?location=https%25253A%25252F%25252Fresearch.ebsco.com%25252F>

[25252Fc%25252Fvzvkkq%25252Fsearch%25252Fdetails%25252Fhjw4xnjti5%25253Fd
b%25253De000xww](https://www.jstor.org/stable/pdf/44518052)

Brundtland, G. H. (1987). Our Common Future - Call for Action. *Environmental conservation* 14.4 (1987): 291–294. <https://www.jstor.org/stable/pdf/44518052>

Bruno, K., & Karliner, J. (2000). Tangled up in blue: Corporate partnerships at the United Nations. *San Francisco: CorpWatch*.
<https://www.corpwatch.org/sites/default/files/Tangled%20Up%20In%20Blue.pdf>

Bux, C., Geatti, P., Sebastiani, S., del Chicca, A., Giungato, P., Tarabella, A., & Tricase, C. (2025a). Toward an Experimental Common Framework for Measuring Double Materiality in Companies. *Sustainability (Switzerland)*, 17(14). <https://doi.org/10.3390/su17146518>

Cambridge University Press (2025). *Cambridge English Dictionary*.
<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/sustainability> [žiūrėta 2025-07-01]

Carroll, A. B. (1991). The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders. *Business horizons* 34.4: 39–48.
[https://doi.org/10.1016/0007-6813\(91\)90005-G](https://doi.org/10.1016/0007-6813(91)90005-G)

Carroll, A. B. (1999). Corporate social responsibility: Evolution of a definitional construct. *Business & Society*, 38(3), 268–295. <https://doi.org/10.1177/000765039903800303>

Carroll, A. B., & Shabana, K. M. (2010). The business case for corporate social responsibility: A review of concepts, research and practice. *International Journal of Management Reviews*, 12(1), 85–105. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2370.2009.00275.x>

Christensen, H. B., Hail, L., & Leuz, C. (2021). Mandatory CSR and sustainability reporting: Economic analysis and literature review. *Review of Accounting Studies*, 26(3), 1176-1248.
<https://link.springer.com/article/10.1007/s11142-021-09609-5>

Correa-Mejía, D. A., Correa García, J. A., & García Benau, M. A. (2025). Effect of early adoption of double materiality and corporate governance structure on financial and corporate social responsibility performance. *Corporate Governance: The International Journal of Business in Society*. <https://doi.org/10.1108/cg-11-2024-0609>

- Correa-Mejía, D. A., Correa-García, J. A., & García-Benau, M. A. (2024). Analysis of double materiality in early adopters. Are companies walking the talk? *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, 15(2), 299–329. <https://doi.org/10.1108/SAMPJ-07-2023-0469>
- Correa-Mejía, D. A., Correa García, J. A., & García Benau, M. A. (2025). Detecting label adopters in double materiality application: a machine learning approach. *Journal of Accounting and Organizational Change*. <https://doi.org/10.1108/JAOC-08-2024-0285>
- Cuomo, F., Gaia, S., Girardone, C., & Piserà, S. (2024). The effects of the EU non-financial reporting directive on corporate social responsibility. *The European Journal of Finance*, 30(7), 726–752. <https://doi.org/10.1080/1351847X.2022.2113812>
- De Cristofaro, T., & Gulluscio, C. (2023). In Search of Double Materiality in Non-Financial Reports: First Empirical Evidence. *Sustainability* (Switzerland), 15(2). <https://doi.org/10.3390/su15020924>
- Dyczkowska, J., & Szalacha, P. (2025). Double materiality concept in practice: impact in a construction company. *Management Decision*. <https://doi.org/10.1108/MD-06-2024-1350>
- Dočekalová, M. P., & Kocmanová, A. Composite Indicator for Measuring Corporate Sustainability. *Ecological indicators* 61 (2016): 612–623. <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2015.10.012>
- Dunfjäll, M. (2025). Materiality in Transition: Challenges and Opportunities in Corporate Sustainability Reporting under the CSRD. *European Journal of Risk Regulation*. <https://doi.org/10.1017/err.2025.10016>
- EFRAG (2023). *European Sustainability Reporting Standards (ESRS) 1*. Prieiga per internetą: https://www.efrag.org/sites/default/files/media/document/2024-08/ESRS%201%20Delegated-act-2023-5303-annex-1_en.pdf
- EFRAG (2023). *European Sustainability Reporting Standards (ESRS) 2*. Prieiga per internetą: https://www.efrag.org/sites/default/files/media/document/2024-08/ESRS%202%20Delegated-act-2023-5303-annex-1_en.pdf

- EFRAG. (2024). *EFRAG IG 1: Materiality Assessment Implementation Guidance*. May 2024.
https://www.efrag.org/sites/default/files/sites/webpublishing/SiteAssets/IG%201%20Materiality%20Assessment_final.pdf
- EFRAG (2025). *European Sustainability Reporting Standards (ESRS)*. Prieiga per internetą:
<https://www.efrag.org/en/amended-esrs-0>
- EY (2025). *EU adopts quick fix to extend ESRS phase-in reliefs in 2025–2026*.
https://www.ey.com/en_gl/technical/csr-d-technical-resources/eu-adopts-quick-fix-to-extend-esrs-phase-in-reliefs-in-2025-2026
- Elkington, J., 1997. The triple bottom line. *Environmental management: Readings and cases*.
- EU Technical Expert Group (2020). *Taxonomy: Final report of the Technical Expert Group on Sustainable Finance*. https://finance.ec.europa.eu/system/files/2020-03/200309-sustainable-finance-teg-final-report-taxonomy_en.pdf
- Europos Komisija (2001). Commission Recommendation of 30 May 2001 on the recognition, measurement and disclosure of environmental issues in the annual accounts and annual reports of companies (2001/453/EC). *Official Journal of the European Communities*.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32001H0453>
- Europos Komisija (2003). Modernising company law and enhancing corporate governance in the European Union – A plan to move forward (COM(2003) 284 final). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52003DC0284>
- Europos Komisija (2014). Directive 2014/95/EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 amending Directive 2013/34/EU as regards disclosure of non-financial and diversity information by certain large undertakings and groups. *Official Journal of the European Union*. <https://eur-lex.europa.eu/LT/legal-content/summary/disclosure-of-non-financial-and-diversity-information-by-large-companies-and-groups.html>
- Europos Komisija (2019). EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTAS (ES) 2019/2088 2019 m. lapkričio 27 d. dėl su tvarumu susijusios informacijos atskleidimo finansinių paslaugų sektoriuje. *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019R2088>

Europos Komisija (2020). EU taxonomy for sustainable activities. https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/tools-and-standards/eu-taxonomy-sustainable-activities_en [žiūrėta 2025-07-22]

Europos Komisija (2020). Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2020/852 2020 m. birželio 18 d. dėl sistemos tvariam investavimui palengvinti sukūrimo, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2019/2088. *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:32020R0852>

Europos Komisija (2021). Sustainable finance: EU rules on sustainability disclosures (SFDR). https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/disclosures_en

Europos Komisija (2022). Europos parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2022/2464 2022 m. gruodžio 14 d. kuria iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 537/2014, Direktyva 2004/109/EB, Direktyva 2006/43/EB ir Direktyva 2013/34/ES dėl įmonių informacijos apie tvarumą teikimo. *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX:32022L2464>

Europos Komisija (2023). Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) 2023/2772 2023 m. liepos 31 d. kuriuo Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/34/ES papildoma tvarumo atskaitomybės standartais. *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:32023R2772>

Europos Komisija (2024). EU taxonomy for sustainable activities. https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/tools-and-standards/eu-taxonomy-sustainable-activities_en?utm [žiūrėta 2025-07-22]

Europos Komisija (2025). Commission adopts quick-fix for companies already conducting corporate sustainability reporting. https://finance.ec.europa.eu/publications/commission-adopts-quick-fix-companies-already-conducting-corporate-sustainability-reporting_en [žiūrėta 2025-07-22]

Europos Komisija (2025). Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2025/794, kuria iš dalies keičiamos direktyvos (ES) 2022/2464 ir (ES) 2024/1760, kiek tai susiję su datomis, nuo kurių valstybės narės turi taikyti tam tikrus įmonių informacijos apie tvarumą teikimo ir įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo reikalavimus. *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:32025L0794>

Europos Komisija (2026). Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2026/470, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2006/43/EB, 2013/34/ES, (ES) 2022/2464 ir (ES) 2024/1760, kiek tai susiję su tam tikrais įmonių tvarumo atskaitomybės reikalavimais ir tam tikrais įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo reikalavimais. *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202600470

Financial Stability Board (FSB) (2017). Recommendations of the Task Force on Climate-related Financial Disclosures. Basel: FSB. <https://assets.bbhub.io/company/sites/60/2021/10/FINAL-2017-TCFD-Report.pdf>

Financial Stability Board (FSB) (2021). 2021 Status Report. Geneva: TCFD. <https://www.fsb.org/uploads/P141021-1.pdf>

Financial Stability Board (FSB) (2022). 2022 TCFD Status Report. Basel: FSB. <https://assets.bbhub.io/company/sites/60/2022/10/2022-TCFD-Status-Report.pdf>

Freeman, R. E. (1984). Strategic management: A stakeholder approach. Pitman.

Freeman, R. E., Harrison, J. S., Wicks, A. C., Parmar, B. L., ir De Colle, S. (2010). Stakeholder theory: The state of the art. *Cambridge University Press*. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511815768>

Global Reporting Initiative (GRI) (2021). Consolidated set of GRI standards 2021. *Amsterdam: GRI*. <https://www.globalreporting.org/how-to-use-the-gri-standards/gri-standards-english-language/>

Gourdel, R., Monasterolo, I., Dunz, N., Mazzocchi, A., & Parisi, L. (2024). The double materiality of climate physical and transition risks in the euro area. *Journal of Financial Stability*, 71. <https://doi.org/10.1016/j.jfs.2024.101233>

Heald, M. (1970). The social responsibilities of business: Company and community, 1900–1960. *Case Western Reserve University Press*. https://api.pageplace.de/preview/DT0400.9781351317351_A37415294/preview-9781351317351_A37415294.pdf?utm

Helfaya, A., & Whittington, M. (2019). Does designing environmental sustainability disclosure quality measures make a difference? *Business Strategy and the Environment*, 28(4), 525–541. <https://doi.org/10.1002/bse.2262>

IFRS Foundation (2021). IFRS Foundation announces International Sustainability Standards Board, consolidation with CDSB and VRF, and publication of prototype disclosure requirements. <https://www.ifrs.org/issued-standards/integrated-reporting/#integrated-reporting-overview>

IFRS Foundation (2023). IFRS S2 Climate-related Disclosures. London: IFRS Foundation. <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/publications/pdf-standards-issb/english/2023/issued/part-a/issb-2023-a-ifrs-s2-climate-related-disclosures.pdf?bypass=on>

Intergovernmental Panel on Climate Change. (2021). *Climate change 2021: The physical science basis*. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the IPCC. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781009157896>

Kapplmüller, S. B., Lehner, O. M., & Greiling, D. (2025). Double materiality at work: pathways to organizational change. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 38(9), 460–490. <https://doi.org/10.1108/aaaj-03-2024-6964>

Kell, G. (2013). 12 years later: Reflections on the growth of the UN Global Compact. *Business & Society*, 52(1), 31–52. <https://doi.org/10.1177/0007650312460466>

Khan, M., Serafeim, G., & Yoon, A. (2016). Corporate sustainability: First evidence on materiality. *The Accounting Review*, 91(6), 1697–1724. <https://doi.org/10.2308/accr-51383>

Kosi, U., & Relard, P. (2024). Are firms (getting) ready for the corporate sustainability reporting directive? *Sustainability Nexus Forum*, 32, 5. <https://doi.org/10.1007/s00550-024-00541-1>

Kotsantonis, S., & Serafeim, G. (2019). Four things no one will tell you about ESG data. *Journal of Applied Corporate Finance*, 31(2), 50–58. <https://doi.org/10.1111/jacf.12346>

Krippendorff, K. (2004). Measuring the Reliability of Qualitative Text Analysis Data. In *Quality & Quantity* (Vol. 38), 787–800 (2004). <https://doi.org/10.1007/s11135-004-8107-7>

Leal Filho, W. et al. (2025). European Sustainability Reporting Standards: An Assessment of Requirements and Preparedness of EU Companies. *Journal of environmental management* 380. <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2025.125008>

- Legenzova, R., & Raudonienė, R. (2025). Early evidence on mandatory sustainability reporting assurance market development in the European Union: The case of Lithuania. <https://doi.org/10.22495/cgrapp16>
- Lozano, R. (2015). A holistic perspective on corporate sustainability drivers. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 22(1), 32–44. <https://doi.org/10.1002/csr.1325>
- Macuda, M., & Kobiela-Pionnier, K. (2025). The double materiality principle and the sustainability reporting practices of Polish listed companies from the WIG30 Index. *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowosci*, 49(2), 63–97. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0055.1487>
- Marimon, F., Alonso-Almeida, M. M., Rodriguez, M. D., & Cortez Alejandro, K. A. (2012). The worldwide diffusion of the Global Reporting Initiative: What is the point? *Journal of Cleaner Production*, 33, 132–144. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2012.04.017>
- Mezzanotte, F. E. (2023). Corporate sustainability reporting: double materiality, impacts, and legal risk. *Journal of Corporate Law Studies*, 23(2), 633–663. <https://doi.org/10.1080/14735970.2024.2319058>
- Milne, M. J. (1991). Accounting, environmental resource values, and non-market valuation techniques for environmental resources: A review. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 4(3), 81–109. https://www.researchgate.net/publication/235265591_Accounting_Environmental_Resource_Values_and_Non-market_Valuation_Techniques_for_Environmental_Resources_A_Review
- Nobes, C. (2026). From no materiality to double materiality: a long-run conceptual analysis of corporate reporting regulation. *Accounting and Business Research*, 56(1), 41–68. <https://doi.org/10.1080/00014788.2025.2579303>
- Pantazi, T. (2024). The introduction of mandatory corporate sustainability reporting in the EU and the question of enforcement. *European Business Organization Law Review*, 25(3), 509–532. <https://doi.org/10.1007/s40804-024-00320-x>
- Rasche, A. (2009). A necessary supplement: What the United Nations Global Compact is and is not. *Business & Society*, 48(4), 511–537.

['A Necessary Supplement' - What the United Nations Global Compact Is and Is Not](https://www.researchgate.net/publication/304643871)

Rasche, A., Waddock, S., & McIntosh, M. (2013). The United Nations Global Compact: Retrospect and prospect. *Business & Society*, 52(1), 6–30. <https://doi.org/10.1177/0007650312459999>

SASB (2017). SASB Conceptual Framework. *Sustainability Accounting Standards Board*. https://sasb.ifrs.org/wp-content/uploads/2019/05/SASB-Conceptual-Framework.pdf?source=post_page

Sethi, S. P., & Schepers, D. H. (2014). United Nations Global Compact: The promise–performance gap. *Journal of Business Ethics*, 122(2), 193–208. <https://doi.org/10.1007/s10551-013-1629-y>

Slaper, T. F., & Hall, T. J. (2011). The triple bottom line: What is it and how does it work? *Indiana Business Review*, 86(1), 4–8. <https://research.ebsco.com/c/vzvkkq/viewer/pdf/rmpp6ppftn?route=details>

Szalacha, P. (2024). Double materiality implementation and its impact on sustainability reporting: Findings from Polish early adopter reports. *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowosci*, 48(4), 133–154. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0054.8692>

United Nations (2021). United Nations Global Compact: Annual report 2021. https://ungc-communications-assets.s3.amazonaws.com/docs/publications/UN%20GLOBAL%20COMPACT%202021%20ANNUAL%20REPORT_UPDATE.pdf

**THE IMPACT OF APPLYING THE ESRS DOUBLE MATERIALITY PRINCIPLE ON
THE QUALITY OF SUSTAINABILITY REPORTS OF ENERGY COMPANIES
LISTED ON BALTIC STOCK EXCHANGES**

RIMANTĖ CELIEŠIŪTĖ

Master thesis

Accounting and Financial Management

Vilnius University, Faculty of Economics and Business Administration

Supervisor – Dr. doc. Ramunė Budrionytė

Vilnius, 2026

SUMMARY

69 pages, 13 charts, 2 pictures, 79 references.

The main purpose of this thesis is to evaluate the impact of the application of the ESRS double materiality principle on the quality of sustainability reports of energy sector companies listed on Baltic stock exchanges.

The thesis consists of three parts: theory, methodology, and empirical research results.

The literature analysis has shown that double materiality is a key element of modern sustainability reporting, as it requires companies to disclose both sustainability-related financial risks and opportunities and their impacts on the environment and society. It also highlights that ESRS requirements improve the comparability, transparency, and reliability of sustainability information and support the integration of sustainability issues into strategic decision-making and risk management.

The empirical research was based on a qualitative comparative content analysis of 2023 and 2024 sustainability reports. A sustainability information quality assessment methodology was developed, covering materiality assessment, material topics, impacts, risks and opportunities, quantitative indicators, targets, progress, and non-material topics. The scoring system allowed the comparison of disclosure quality between companies and reporting periods.

The study found that applying the ESRS double materiality principle had a positive impact on the quality of sustainability reporting in the analysed energy sector companies. Compared to 2023, the 2024 reports became more structured, transparent, comparable, and better linked to companies' strategies, impacts, risks, and opportunities. The findings also show that ESRS helped companies identify material sustainability topics more accurately, reduce selective disclosure risks, and strengthen the integration of sustainability issues into strategic and risk management processes.